

การศึกษาคูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโลกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ปริญญาโท
ของ
สายยนต์ เสือสูงเนิน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

การศึกษาคูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ปริญาพนธ์
ของ
สายยนต์ เสือสูงเนิน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การศึกษาคู่มือปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโลกสงฆ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

บทคัดย่อ
ของ
สายยนต์ เสือสูงเนิน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาศิลปศึกษา
พฤษภาคม 2549

สายยนต์ เสือสูงเนิน. (2549). การศึกษาครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. ปรินิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์พทุทธ์ ศุภเศรษฐศิริ ประธานกรรมการ, ผู้ช่วยศาสตราจารย์อำนาจ เย็นสบาย กรรมการ

การศึกษาครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี โดยศึกษาเกี่ยวกับประวัติ ลักษณะของผลงานและกระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในตำบลโคกสูง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน จำนวน 6 คน คือ นางละมุล พูลหล้า ครูภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง นายสุข เกิดสูง ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก นายพัว ทำลานดี ครูภูมิปัญญาด้านการจักสาน นางแหน อ่อนสูง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า นายเพิ่ม เจริญสูง ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ และนายวีก อินทร์เฉลียว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

ผลการวิจัยพบว่า ประวัติ ชีวิตความเป็นอยู่ สภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลส่งผลต่อการสร้างสรรค์ผลงาน ความถนัด ความสนใจ มีผลทำให้สร้างสรรค์ผลงานมีคุณภาพ มีคุณค่า มีความน่าสนใจมากขึ้น

ลักษณะของผลงานที่ครูภูมิปัญญาแต่ละท่านสร้างสรรค์ขึ้น เป็นชิ้นงานที่ทำขึ้นโดยใช้วัสดุในท้องถิ่น ฝีมือการทำชิ้นงานโดยการเรียนรู้ แก้ปัญหาด้วยตนเองและผ่านการสะสมประสบการณ์ยาวนาน ผลงานมีความสวยงามเป็นแบบเฉพาะตน งานที่สร้างขึ้นเป็นการตอบสนองความต้องการพื้นฐานด้านการดำรงชีวิต

การทำเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน เครื่องมือทำมาหากิน เช่น งานทอผ้า งานจักสาน และเพื่อตอบสนองความต้องการด้านจิตใจ ด้านความสุข ความเพลิดเพลิน ความสบายใจ เช่น เพลงพื้นบ้าน งานแกะสลัก ผลงานที่ตอบสนองด้านวัฒนธรรมประเพณี เช่น งานกระดาษ งานแกะสลักพระ และสนองตอบด้านความศรัทธา ความเชื่อในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ โชคลาง การปกป้องคุ้มครอง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เช่น งานแกะสลักพระพุทธรูป งานแกะสลักกะลาตาเดียว เป็นต้น

กระบวนการถ่ายทอดของครูภูมิปัญญาแต่ละท่านมีวิธีการถ่ายทอดกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานแบบง่าย ๆ ด้วยการแสดงให้เห็น นำผลงานสำเร็จมาให้เห็น ฝึกหัดให้ทำเป็นได้ถ้ามีความสนใจ เพราะครูภูมิปัญญาถ่ายทอดวิชาโดยเน้นการปฏิบัติ ซึ่งย่อมต้องใช้เวลาในการฝึกหัดและสะสมประสบการณ์ ที่สำคัญที่สุดต้องมีใจรักมีความสนใจจริงในงานนั้นๆ และพบว่ามีผู้สนใจเรียนรู้ผลงานเพื่อศึกษาเป็นส่วนใหญ่ ผู้สนใจที่จะฝึกปฏิบัติงานเพื่อสืบทอดยังมีน้อย

สรุปผลจากการศึกษาครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีในครั้งนี้ ทำให้ต้องรู้ความรู้อันต่าง ๆ จากครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูงทั้ง 6 คน นับเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาเพื่อพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง จากจุดเริ่มต้นในความภาคภูมิใจ และเห็นคุณค่าความสำคัญของครูภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง

THE STUDY OF ART WISEMAN IN TAMBON KHOKSALUNG
AMPHOE PATTANANIKHOM LOPBURI PROVINCE

AN ABSTRACT
BY
SAIYON SUASOONGNERN

Presented in Partial fulfillment of the requirements
For the Mastrer of Education degree in Art Education
At Srinakharinwirot University
May 2006

Saiyon Suasoongnen. (2549) *The study of the Art Wisemen in Tambon Khoksalug Pattananikhom Lopburi Province*. Master Thesis, M.ed (Art Education). Bangkok : Graduate School, Srinakhariwirot University. Advisor Committee : Assoc. Prof. Prit Supasetsiri, Assoc. Prof. Amnat Yensabaay.

The study of teacher's intellectual in Tambon Koksalong, Amphur Phanatnikom at Lopburi Province, there are purpose to teacher's intellectual with study history, characteristics of result and process of teacher's intellectual in arts in Tambon Koksalong.

The sample of this research is teacher's intellectual arts Tambon Koksalong, Amphur Phanatnikom at Lopburi Province has accepted from local villagers of 6 peoples; Mrs. Lamoon Punlam, teacher's intellectual in arts acting, Mr. Sook Kerdsalong, teacher's intellectual in sculpture, Mr. Puew Tamlandee, teacher's intellectual as doing basketry, Miss Han Onsalung, teacher's intellectual in weaving clothes, Mr. Perm Charoensalong, teacher's intellectual as paper arts invention and Mr. Weuk Inncharoew, teacher's intellectual as sculpture.

The research is found that history, life and environment each person effective to results, expertise, interesting, there are interesting and more value.

These results from teachers made from local materials, hade-made, self-solving problem and many experience for long time. The results were very beautiful uniquely, could response the live requirement, living a life, equipment such as; weaving clothes, doing basketry and also response mind requirement, happiness, recreation, comfortable for example, local work, and sculpture work. For the results could response traditional culture such as; paper work, sculpture for monk. Or even the results could response belief, respecting god, fortune, security protection are holding on thing .

The process of teacher's intellectual each part has method in simply creative process with show with finished work to see, practice if having interesting. Because of teacher's intellectual emphasized by operation so need experience and time. Importantly, the person really has to love it and found that almost person who interested for education still have less.

The summary of teacher's intellectual in Tambon Koksalong, Amphur Phanatnikom at Lopburi Province. The results make the knowledge of teacher's intellectual in Tambon Koksalong of 6 persons. That assumed that it is most benefit to reinforce their strength from pride and foresaw own local intellectual value.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์เรื่อง การศึกษาครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีสำเร็จลงด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ พงษ์ ศุภเศรษฐศิริประธานกรรมการที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อำนาจ เย็นสบาย และคณาจารย์ทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะ ตลอดจนปรับปรุงข้อบกพร่องในการทำปริญญานิพนธ์ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงมา ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูงทั้ง 6 ท่าน และเพื่อนบ้านชาวตำบลโคกสูง ที่ให้ความร่วมมือ สนับสนุน ให้ความช่วยเหลือ ในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบครูสมพร คนชม ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจให้ ตลอดจนท่านผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนโคกสูงวิทยาและเพื่อนร่วมงานทุกคนที่สนับสนุนและเป็นกำลังใจมาตลอด

สุดท้ายผู้วิจัยขอบพระคุณบุพการี ครูสุรัชย์ เสือสูงเนิน ญาติพี่น้องทุกคน และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ช่วยเหลือและเป็นขวัญกำลังใจให้กับผู้วิจัย จนทำให้มีความสำเร็จในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

สายยนต์ เสือสูงเนิน

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	2
ความสำคัญของการวิจัย.....	2
ขอบเขตของการวิจัย.....	2
ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	2
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	3
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	4
ปัญหาการศึกษาสู่การกลับมาของภูมิปัญญาไทย.....	3
ความสำคัญของครุภูมิปัญญากับการศึกษาของไทย	8
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.....	9
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542.....	10
ความหมายของศิลปกรรม.....	14
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกสูง.....	17
ประวัติครุภูมิปัญญา.....	36
3 วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า	44
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	44
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	45
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	46
นางละมุล พูลหล้า ครุภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง	47
นายสุข เกิดสูง ครุภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก	54
นายพัว ทำลานดี ครุภูมิปัญญาด้านการจักสาน	68
นายเพิ่ม เจริญสูง ครุภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ.....	80
นางแหน อ่อนสูง ครุภูมิปัญญาด้านการทอผ้า.....	98
นายวีก อินทร์เฉลียว ครุภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก.....	110

สารบัญ(ต่อ)

บทที่		
หน้า		
5	สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ.....	124
	ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย.....	124
	สรุปผลการวิจัย.....	125
	ข้อเสนอแนะ.....	128
	บรรณานุกรม.....	129
	ประวัติผู้วิจัย.....	133

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 นางละมุล พูลหล้า ครูภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง.....	47
2 นางละมุล พูลหล้า แสดงเพลงพื้นบ้าน.....	49
3 นางละมุล พูลหล้า แสดงในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์.....	53
4 นายสุข เกิดสูง ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก.....	54
5 แกะสลักกะลาตาเดียว ผลงานนายสุข เกิดสูง.....	56
6 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระราหูครึ่งตัว.....	58
7 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระราหูเต็มตัว.....	58
8 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระประจำวัน.....	59
9 พระพุทธรูปแกะสลักจากไม้ขนุน.....	59
10 พระสมเด็จแกะสลักจากไม้ขนุน.....	60
11 พระพิมพ์นางพญาด้านหน้า แกะสลักจากหนามกำจัด.....	60
12 พระพิมพ์นางพญาด้านหลัง แกะสลักจากหนามกำจัด.....	61
13 การแกะสลักนกคุ้ม จากไม้คุณ ไม้ตะครอง.....	61
14 การแกะสลักหัวกวาง.....	62
15 ขั้นตอนการแกะสลักพระจากไม้ขนุน.....	63
16 การแกะสลักพระจากไม้ขนุน.....	64
17 การแกะสลักพระจากไม้ขนุนแกะสลักเสร็จเคลือบด้วยแลคเกอร์.....	64
18 งานแกะสลัก นกคุ้ม จากไม้คุณ ไม้ตะครอง.....	65
19 งานแกะสลักหัวกวาง.....	65
20 เครื่องมือแกะสลัก ของนายสุข เกิดสูง.....	66
21 นายสุข เกิดสูง กับนักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยา.....	67
22 นายพัว ทำลานดี ครูภูมิปัญญาด้านงานจักสาน.....	67
23 การใช้เส้นเอ็นตกแต่งลวดลายของกระเตง.....	71
24 การใช้เส้นเอ็นตกแต่งลวดลายของกระเตง.....	72
25 ลวดลายส่วนหูหิ้ว.....	72
26 ตัวกระเตงที่มีลวดลายสีสนสวยงาม.....	73
27 ตะกร้าใส่ของที่ดัดแปลงรูปแบบใหม่.....	74
28 ตะกร้าใส่ของรูปแบบดั้งเดิมที่พบเห็นทั่วไป.....	75
29 กระบุง.....	75
30 กระด้ง.....	75
31 เข่ง.....	76
32 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด.....	76
33 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด.....	76
34 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด.....	77

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
35 กระจาด.....	77
36 กระจอน.....	77
37 ตะแกรง.....	78
38 ไซ.....	78
39 ข้อง.....	78
40 สุ่ม.....	79
41 มีดโต้.....	79
42 นายเพิ่ม เจริญสูง.....	80
43 วางกระดาศสี่ซ้อ้นกัน.....	82
44 นำกระดาศสี่ที่เรียงไวแล้วพับครึ่ง.....	82
45 พับกระดาศจากมุมด้านหนึ่ง.....	83
46 พับกระดาศอีกครั้งจากมุมด้านเดิม.....	83
47 ใช้ไม้เคาะปลายมีดให้กระดาศที่ซ้อ้นกันขาดทุกแผ่น.....	84
48 ตัดกระดาศสลบไปมาให้เหลือปลายกระดาศประมาณ 2 นิ้ว.....	84
49 ใช้กรรไกรตัดกระดาศแข็งให้เป็นวงกลม.....	85
50 ใช้ด้ายร้อยเข็มแทงให้ทะลุตรงกลางกระดาศแข็ง.....	85
51 นำกระดาศที่ตัดไว้แล้วมาคลี่ออก.....	86
52 สอดมือเข้าด้านในกระดาศที่คลี่แล้ว แขนงเข็มที่ร้อยกระดาศแข็งไว้.....	86
53 พลิกกระดาศกลับมาทางด้านตรงข้าม.....	87
54 พลิกกระดาศทีละแผ่นจนครบทุกแผ่น.....	87
55 พวงมะโหดที่เสร็จสมบูรณ์พร้อมนำไปติดกับก้านดอก.....	87
56 พับครึ่งกระดาศแล้วตัด.....	88
57 นำกระดาศที่ตัดไว้มาพับเล็กๆให้เสมอกันตลอดทั้งเส้น.....	88
58 พับกระดาศสลบด้านหน้าและด้านหลังให้มีขนาดสม่ำเสมอตลอดทั้งเส้น.....	89
59 พับกระดาศตามสีที่ต้องการเตรียมไว้.....	89
60 เสียบกระดาศที่พับไว้ลงบนไม้ผ่าปลายเรียงสีและจำนวนชั้น.....	90
61 ใช้เชือกหรือหนังยางมัดปลายไม้ให้แน่น.....	90
62 ใช้กรรไกรตัดกระดาศให้เป็นรูปครึ่งวงกลม.....	91
63 พับกระดาศทั้งสองด้านเข้าหากันแล้วใช้กรรไกรตัดแต่งให้สองด้านเท่ากัน.....	91
64 ทากาวลงบนกระดาศ.....	92
65 ดึงกระดาศทั้งสองด้านมาชิดกัน.....	92
66 ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ 9 จนครบทั้ง 2 ด้าน.....	93
67 ดอกไม้จากการตัดกระดาศ.....	93

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
68 ตัดกระดาษที่เหลือจากการทำดอก เพื่อทำเป็นเกสรดอกไม้.....	94
69 ดอกไม้ที่ใส่เกสรเรียบร้อยแล้ว.....	94
70 ตัดกระดาษเป็นเส้นเพื่อพันก้านดอก.....	95
71 ผลงานตัดกระดาษงานห่อดอกไม้งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง.....	95
72 ผลงานตัดกระดาษงานห่อดอกไม้งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง.....	96
73 ผลงานตัดกระดาษงานห่อดอกไม้งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง.....	96
74 ผลงานตัดกระดาษงานห่อดอกไม้งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง.....	97
75 ผลงานตัดกระดาษงานห่อดอกไม้งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง.....	97
76 นางแหน อ่อนสลุง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า.....	98
77 การหีบฝ้าย เพื่อแยกเมล็ดออกจากปุยฝ้าย.....	99
78 การตีฝ้าย เพื่อให้ปุยฝ้ายแตกละเอียด.....	100
79 การดัดฝ้าย เป็นการนำปุยฝ้ายที่ตีแล้วมาปั่นเป็นท่อนยาว.....	100
80 นำฝ้ายที่ดัดแล้วมาปั่นเป็นเส้นด้าย.....	100
81 กระสวย.....	102
82 กระสม.....	102
83 ไน.....	103
84 ระวัง.....	103
85 เสากี่.....	104
86 นางแหน อ่อนสลุงทอผ้าขาวม้า.....	106
87 นางแหน อ่อนสลุง แปรงเส้นด้ายเพื่อไม่ให้ด้ายยุ่ง.....	107
88 ผ้าขาวม้าของ นางแหน อ่อนสลุง.....	107
89 ผ้าขาวม้าของ นางแหน อ่อนสลุง.....	108
90 ถูย้อม.....	108
91 การทอผ้าด้วยกี่กระตุก.....	109
92 นายวีก อินทร์เจี๊ยว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก.....	110
93 ผลงานการแกะสลักหิน ของนายวีก อินทร์เจี๊ยว.....	112
94 ผลงานการแกะสลักไม้รูปช้าง.....	113
95 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง.....	113
96 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง.....	114
97 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง.....	114
98 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง.....	115
99 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง.....	115
100 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง.....	116

บัญชีภาพประกอบ(ต่อ)

ภาพประกอบ	หน้า
101 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง.....	116
102 ผลงานการแกะสลักไม้รูปคนแบกกวาง ด้านข้าง.....	117
103 ผลงานการแกะสลักไม้รูปคนแบกกวาง ด้านหน้า.....	118
104 ผลงานการแกะสลักไม้รูปแม่กับลูก.....	118
105 ผลงานการแกะสลักไม้รูปเลี้ยงน้อง ด้านหน้า.....	119
106 ผลงานการแกะสลักไม้รูปเลี้ยงน้อง ด้านข้าง.....	119
107 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว.....	120
108 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว.....	121
109 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว.....	121
110 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว.....	122

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมไทยพัฒนามาจากสังคมที่สืบทอดความคิดจากผู้มีอำนาจทางการเมืองและอำนาจทางเศรษฐกิจเป็นด้านหลัก อำนาจทางภูมิปัญญาเป็นด้านรอง ขาดความเข้มแข็งและความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาและความดีงาม เรามักชื่นชมยกย่อง ยอมรับและให้เกิดเกียรติภูมิปัญญา วัตถุ และศิลปวัฒนธรรมของต่างชาติที่ไหลบ่าเข้ามาอย่างขาดการวิเคราะห์วิจารณ์ ที่ผ่านมาสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นเป็นสังคมที่เน้นรูปแบบมากกว่าสาระ เน้นทรัพย์สินสมบัติมากกว่าภูมิปัญญาสมบัติ เน้นความรู้แบบสูตรสำเร็จมากกว่าความรู้ที่ได้มาจากการสร้างสรรค์ด้วยภูมิปัญญาของตนเอง นอกจากนี้กระบวนการศึกษาด้านศิลปะในสังคมไทยยังพบปัญหาอีกมากมาย เช่น การศึกษาและการสร้างสรรค์ขาดฐานวิชาการและขาดการเชื่อมโยงทั้งภูมิปัญญาชุมชน ภูมิปัญญาไทย และภูมิปัญญาสากล ขาดสื่อการเรียนรู้เพื่อพัฒนาด้านศิลปวัฒนธรรม ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เราขาดข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ เราขาดพลังในการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญา

วิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทย ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2545 – 2549 ได้กำหนดสภาพสังคมไทยที่พึงประสงค์ โดยมุ่งพัฒนาสู่ สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ ใน 3 ด้าน คือ สังคมคุณภาพ สังคมสมานฉันท์และเอื้ออาทรต่อกัน และสังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ โดยเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลก เพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถส่งมอบทุนทางปัญญา รักษาและต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

การปฏิรูปการเมืองของไทยในปีพุทธศักราช 2540 ก่อให้เกิด รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และส่งผลอย่างสำคัญให้เกิด พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 คือ การปฏิรูปการศึกษาของไทย โดยเฉพาะในเรื่องของการให้ความสำคัญเกี่ยวกับเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริม และพัฒนาสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความตระหนักและความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิแห่งภูมิปัญญาไทย

รุ่ง แก้วแดง(2546:144) กล่าวว่า พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้เน้นและให้ความสำคัญกับครูภูมิปัญญาอย่างมาก เพราะครูภูมิปัญญาเป็นบุคลากรในท้องถิ่นที่มีความรู้ ประสบการณ์ ผ่านกระบวนการศึกษาตามอัธยาศัยและมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เป็นคนที่รู้จักจริง ทำจริง มีผลงานความสำเร็จที่เห็นได้ชัดเจน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาคูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมเพราะตระหนักและเห็นความสำคัญของครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาหลายเรื่องที่อยู่หายไปกับบุคคลรุ่นปู่ย่า ตายาย และอีกหลายเรื่องที่กำลังจะสูญหาย เพราะขาดการสืบทอด ขาดการศึกษาวิจัย เก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และเชื่อว่าข้อมูลความรู้ของบุคคลที่เป็นครูภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นองค์ความรู้ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน ได้ทั้งความรู้ ทักษะ รู้จริง ปฏิบัติได้จริง บุคคลในชุมชนจะได้รับยกย่อง นักเรียนก็จะเกิดความเคารพครูเหล่านี้ในฐานะครูบาอาจารย์ และเกิดความภาคภูมิใจในสิ่งที่เป็นมรดกทางปัญญาของชุมชนท้องถิ่นของตนเอง

สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษาตามหมวด 4 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา
ในประเด็น ประวัติ ผลงาน และกระบวนการถ่ายทอดของครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาเยาวชนในท้องถิ่น และเผยแพร่แก่
ผู้ที่สนใจ นักเรียน นิสิตนักศึกษา ซึ่งจะเป็นรากฐานในการศึกษาค้นคว้า และฟื้นฟูความรู้จากครุภูมิปัญญา
ด้านศิลปกรรมให้เป็นมรดกทางปัญญาสืบต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

เพื่อศึกษาครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ใน
ประเด็น ประวัติ ลักษณะการสร้างสรรคผลงาน และกระบวนการถ่ายทอดความรู้

ความสำคัญของการวิจัย

1. ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในเขตตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม
จังหวัดลพบุรี ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของท้องถิ่น สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ก่อให้เกิดความเข้าใจในคุณค่าของความรู้ท้องถิ่น
2. ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นประโยชน์ในการอนุรักษ์ สืบสาน และพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นใน
เขตอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี สามารถนำเอาองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์
และบริบททางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ซึ่งอยู่ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอ
พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 คนคือ

1. นางละมุล พูลหล้า ครุภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ 3
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. นายสุข เกิดสูง ครุภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 6
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
3. นายพัว ทำลานดี ครุภูมิปัญญาด้านการจักสาน อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 7
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
4. นายเพิ่ม เจริญสูง ครุภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 54/2 หมู่ที่ 5
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

5. นางแหน อ่อนสรวง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

6. นายวีก อินทร์เฉลียว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 69 บ้านเลขที่ 19/1 หมู่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

นิยามศัพท์เฉพาะ

ครูภูมิปัญญา

หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่งในชุมชน เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญา ด้านศิลปกรรมอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับนับถือจากสมาชิกในชุมชน

ศิลปกรรม

หมายถึง การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่นทัศนศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน

กระบวนการถ่ายทอด

หมายถึง วิธีการถ่ายทอดการสอน การฝึกผู้ทำงานศิลปกรรมรุ่นใหม่

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยเรียงลำดับหัวข้อดังนี้

1. ปัญหาการศึกษาและกลับมาของภูมิปัญญาไทย
2. ความสำคัญของครูภูมิปัญญากับการศึกษาไทย
3. ความหมายของศิลปกรรม
4. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกสูง
5. ประวัติครูภูมิปัญญา

1. ปัญหาการศึกษาและกลับมาของภูมิปัญญาไทย

ท่ามกลางกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคโลกาภิวัตน์หรือยุคโลกไร้พรมแดน อันเกิดจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การคมนาคม การสื่อสารที่ทันสมัยแม้อยู่ห่างกันคนละซีกโลกก็สามารถติดต่อถึงกันได้อย่างรวดเร็ว จนเรียกได้ว่าเป็นยุคข้อมูลข่าวสาร ที่ทุกสิ่งทุกอย่างมีการแลกเปลี่ยน ถ่ายโอน เคลื่อนไหว ไหลบ่าถึงกันได้อย่างง่ายดาย โลกที่กว้างใหญ่กลายเป็นโลกแคบไร้ขอบเขตขวางกั้น มีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ใหม่ในสังคมวัฒนธรรม ความเชื่อ และพฤติกรรมของมวลมนุษยชาติ

จากเอกสารงานวิจัยในการร่างนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษา โดย นันทสาร สีสลับ และคณะ (วารสาร มศว.ศิลปวัฒนธรรม 2542:23-26)กล่าวไว้ว่า

ความเจริญก้าวหน้าด้านวิทยาการต่าง ๆ ทำมนุษย์แสวงหาความรู้มากมายถึงขั้นเอาชนะธรรมชาติ ผืนภพเกณฑ์ธรรมชาติ จนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ปัญหามากมายเพราะขาดความสมดุลของสรรพสิ่ง ซึ่งรวมถึงการแสวงหาความรู้เฉพาะด้าน จนมนุษย์มีความรู้จำกัด รู้อย่างเดียวไม่สามารถเชื่อมโยงความรู้ทั้งหมดเข้าด้วยกันจึงช่วยตัวเองไม่ได้ต้องพึ่งพาคนอื่นหรือพึ่งพาระบบตลอดไป จึงต้องพัฒนาการศึกษาในระบบนำไปสู่ภาวะสมดุลแห่งการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยที่เป็นคุณค่าแห่งภูมิปัญญา ซึ่งคู่กับคนไทยมาแต่อดีต และถูกละเลยไปมากในปัจจุบันเพราะถูกโน้มเอียงไปตามกระแสภูมิปัญญาสากล นำไปสู่การพัฒนาที่ไม่สมดุลดังแผนฯ 8 สรุปไว้ว่า กำลังอยู่ในภาวะ เศรษฐกิจดี สังคมมีปัญหา การพัฒนาไม่ยั่งยืน อาการแสดงออกของปัญหาและความไม่ยั่งยืน เมื่อมองจากการพัฒนาทางภูมิปัญญาเป็นดังนี้

ขาดการยอมรับภูมิปัญญาไทย

การปกครองของประเทศไทยโดยการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้ วัฒนธรรมเมืองหลวง ซึ่งรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาผสมผสานมีอิทธิพลแผ่กระจายครอบงำไปทั่วประเทศ ส่งผลให้ความเป็นตัวของตัวเองและความมีศักดิ์ศรี ความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีมาในอดีต ได้ถดถอยเหือดหายไปทุกขณะ วัฒนธรรมพื้นบ้าน ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เคยพัฒนาขึ้นมาใช้ให้เหมาะสมแก่สภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่นอันแสดงออกมาในรูปของภาษา ขนบธรรมเนียม การละเล่น และวิถีการกินอยู่ ถูกดูแคลนว่าโง่เขลา ป่าเถื่อน ไม่เท่าเทียมวัฒนธรรมจากเมืองกรุง ชาวบ้านในส่วนภูมิภาคได้รับอิทธิพลหลายรูปแบบ โดยเฉพาะทางการศึกษาและสื่อมวลชน ให้สูญเสียความภาคภูมิใจในพื้นที่วัฒนธรรมของตน หมดความภูมิใจในถิ่น

กำเนิด รกรากวัฒนธรรมของตน ซึ่งเท่ากับได้เสียจิตวิญญาณ บนพื้นฐานที่บรรพบุรุษสั่งสมไว้ให้เป็นมรดก วัฒนธรรม คนจำนวนมากเหล่านี้เป็นมหาชนของประเทศที่มีสภาพไม่เป็นตัวของตัวเองอีกต่อไป ภูมิปัญญา ของบรรพบุรุษที่เคยยอมรับก็ไม่ยอมรับ อีกทั้งดูถูกว่าเป็นของโบราณ เป็นของเก่าคร่ำครึไม่ทันสมัย

การละเลยและการละทิ้งภูมิปัญญาไทย

คนไทยในยุคปัจจุบันมีวิถีชีวิตแบบสมัยใหม่ภายใต้สังคมที่ผสมผสานระหว่างเก่ากับใหม่ ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่นับวันแต่จะเสื่อมโทรม กำลังก้าวเข้าสู่สภาวะการขาดความสมดุลระหว่างคน สังคม ธรรมชาติ ผู้คนเริ่มแย่งชิงทรัพยากรกัน โดยไม่ทราบ ไม่สนใจและละทิ้งภูมิปัญญาที่ยังคงมีคุณค่าและดี งานที่บรรพบุรุษได้สะสมและสืบทอดมาจนหมดสิ้น เช่นภูมิปัญญาด้านการรักษาสุขภาพแบบแพทย์แผนไทย ที่เชื่อมวิถีชีวิตคน ครอบครัว เครือญาติ และชุมชน สัมพันธ์กับป่า สมุนไพร สภาพแวดล้อมธรรมชาติอย่าง ยิ่งยิ่น ที่เกื้อกูลกันและสมดุลเป็นการรักษาคน ไม่ใช่รักษาโรคอย่างไร้ในปัจจุบัน ในที่สุดภูมิปัญญาที่เคยใช้เป็น แก่นนำในการดำเนินชีวิต ก็ถูกละเลยไม่นำมาศึกษาถ่ายทอดอย่างเป็นระบบและละทิ้งไปทีละน้อย ๆ จนเกือบ หมดสิ้น

การรับภูมิปัญญาใหม่เข้ามาอย่างขาดความระมัดระวัง

ในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร คนทั้งโลกเรียนรู้ ติดต่อกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็ว การพัฒนาเป็นไปตามกระแสหลัก กล่าวคือ คนทั้งโลกจะพัฒนาตามโลกตะวันตก รวมถึงประเทศไทย ก็ไม่พ้นวิถีนี้ ทำตามอย่างตะวันตกโดยไม่พิจารณาอย่างถ่องแท้ว่า สิ่งใดดีงามเหมาะสมกับสังคมไทย สิ่งใดที่ไม่เหมาะสมและจะทำลายตนเอง สังคม และประเทศชาติ ไม่ระมัดระวังในการรับวัฒนธรรมต่าง ๆ เข้ามา เช่น การรับภูมิปัญญาตะวันตกและอเมริกา ในการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในพื้นที่ขนาดใหญ่ โดยตัดไม้ทำลายพืชเดิมไป ทั้งหมด แล้วปลูกข้าวโพด ปลูกมันสำปะหลัง และพืชอื่น ๆ ลงไปแทน ซึ่งล้วนเป็นการทำลายธรรมชาติและ ความสมดุลทั้งสิ้น จนธรรมชาติขาดความยั่งยืนและเกิดปัญหาวิกฤติทางธรรมชาติเกิดขึ้นในปัจจุบัน นอกจากนี้การรับภูมิปัญญาด้านอาหารจากตะวันตก โดยละทิ้งการกินข้าว กินปลา กินพืชสมุนไพร หันไปกิน อาหารที่ประกอบไปด้วยเนื้อสัตว์ ที่ก่อให้เกิดโรคที่อันตรายมาก การรับภูมิปัญญาด้านการอุปโภคบริโภคที่ สะดวกสบายดังกล่าวนี้ ทำให้ต้องสั่งสินค้าจากต่างประเทศเข้ามามากมายจนเกิดการขาดดุลทางการค้า มีผล ให้ประเทศมีสภาพเศรษฐกิจอยู่ในภาวะขาดดุลบัญชีเงินเดินสะพัด และเกิดภาวะเงินเฟ้อ รัฐบาลต้องมี มาตรการด้านการเงิน การคลัง ในการแก้ปัญหา

ขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญาของตน

คนไทยอยู่ในภาวะขาดความเชื่อมั่นในการพึ่งพาภูมิปัญญาของตน ในการแก้ปัญหาของตนเอง ของสังคม และของประเทศชาติ จะเห็นได้จากเมื่อรับเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแล้วเชื่อว่าชาวต่างประเทศเก่ง กว่าตน โดยย่องให้เป็นที่ปรึกษา ให้มาควบคุมงาน ตลอดทั้งการศึกษาวิจัย เช่นเป็นที่ปรึกษาทางการเกษตร การศึกษาวิจัยสมุนไพร เป็นต้น โดยลืมไปว่าคนไทยด้วยกันก็มีความสามารถ ไปทำงานเป็นที่ปรึกษาใน ต่างประเทศจำนวนมาก ทั้งนี้เพราะคนไทยขาดความเชื่อมั่นว่าคนไทยด้วยกันมีภูมิปัญญาที่เหมาะสม การที่ ชาวต่างประเทศเข้ามาศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลในไทย ในที่สุดลิขสิทธิ์ทางปัญญาก็กลายเป็นของผู้ศึกษาวิจัย ไม่ใช่คนไทย การไม่ยกย่องภูมิปัญญาของคนไทยด้วยกันดังกล่าวนี้อาจทำให้คนไทยขาดความเชื่อมั่นในภูมิปัญญา ของตน เกิดการชะงักงัน หยุดการสร้างสรรคภูมิปัญญาใหม่ ๆ ที่ทรงคุณค่าในยุคปัจจุบันอย่างน่าเสียดาย

ภูมิปัญญาใหม่ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ

การพัฒนาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา เป็นการเร่งรัดพัฒนาทางเศรษฐกิจตามภูมิปัญญาสมัยใหม่ ได้ทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไปเป็นจำนวนมาก เช่นทำลายป่าเขาที่สมบูรณ์ กลายเป็นภูเขาหัวโล้น เพื่อทำการเกษตรแบบใหม่ ทั้งภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และภาคอีสาน ภูเขาถูกระเบิดทำลายเป็นวัสดุ ก่อสร้าง อีกทั้งสัตว์ป่า สัตว์น้ำ ทั้งน้ำจืดและน้ำเค็ม ถูกไล่ล่าอย่างขาดเมตตาธรรม เพื่อนำไปเป็นอาหารของคน แร่ธาตุถูกนำมาใช้มากมาย สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติขาดความสมดุลจนเกิดภัยพิบัติ เช่น เกิดน้ำท่วม และภาวะแห้งแล้งทุกปี เป็นต้น

การดำรงชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันผิดปกติ

เมื่อสภาพแวดล้อมขาดความสมดุล เนื่องจากขาดความอุดมสมบูรณ์ การทำมาหากินก็ฝืดเคือง รายได้น้อยกว่ารายจ่าย ไม่สามารถหาเลี้ยงชีพในถิ่นเดิมได้ ต้องทิ้งถิ่นเดิมไปทำงานในเมือง ทั้งเด็กและคนชราไว้ในหมู่บ้าน เด็กไร้พ่อ ขาดแม่ ทำให้เกิดปัญหาขาดความอบอุ่น ก้าวร้าว ขาดการถ่ายทอดภูมิปัญญา ขาดคุณธรรมจริยธรรมในการดำรงชีวิตที่สำคัญ และปัญหาจากการที่ผู้คนอพยพพลั้งไหลเข้าไปทำงานในเมืองกันมาก ทำให้มีวิถีชีวิตที่ผิดปกติ ครอบครัแตกแยก เกิดภาวะปัญหาติดตามมามากมาย เช่น ปัญหาที่อยู่อาศัย อาชญากรรม แหล่งเสื่อมโทรม เด็กเร่ร่อน ปัญหาโสเภณีเด็ก ยาเสพติดแพร่หลายในหมู่นักเรียน และเยาวชน การย่ำแย่ การจรรยาบรรณ ตลอดจนปัญหาการตายจากอุบัติเหตุการใช้จ่ายยานพาหนะ เป็นต้น

สถานภาพภูมิปัญญาไทยดังกล่าวข้างต้น สะท้อนให้เห็นภาวะขาดช่วงของพัฒนาการทางภูมิปัญญาไทย เพราะการให้ความสำคัญของภูมิปัญญาสากลเป็นด้านหลัก ทำให้การพัฒนาประเทศเป็นการพัฒนาตามกระแส หรือภาวะการพัฒนาประเทศที่ถูกครอบงำจากกระแสการพัฒนาทางสากล

ระบบการศึกษาแผนใหม่ละเลยกระบวนการเรียนรู้ด้านภูมิปัญญาไทย

การศึกษาในฐานะที่เป็นกระบวนการทางภูมิปัญญา จะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการสร้างสรรค์สังคม เพราะการศึกษาเป็นกระบวนการสร้างและสะสมทุนทางปัญญา ความรู้และทักษะ ซึ่งจะเป็นบ่อเกิดของทุนและวิทยาการ ตลอดจนนวัตกรรมอื่นๆ ทั้งหลาย และองค์ประกอบด้านวัตถุเป็นตัวบ่งชี้ทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลมาจากการลงทุนทางปัญญาความรู้เป็นรากฐาน

แต่ระบบการศึกษาในปัจจุบันใช้ระบบโรงเรียน ซึ่งนำเข้ามาเมื่อร้อยกว่าปีมาแล้วและเป็น การเปลี่ยนแปลงการศึกษาจากแผนโบราณ มาสู่การศึกษาสมัยใหม่ ระบบโรงเรียนแยกตัวจากการเล่าเรียนแบบแผนโบราณ ซึ่งเป็นประเพณีปฏิบัติมาแต่เดิม ซึ่งอาศัยฝากลูกหลานให้เรียนหนังสือและฝึกอบรมกับพระตามวัดเป็นพื้น และถ้าเรียนความรู้สำหรับประกอบอาชีพ ก็ฝึกหัดทำงานไปตามพื้นตระกูลของแต่ละคนเป็นเกณฑ์

การศึกษาก่อนระบบโรงเรียนไทยจึงเป็นการผสมผสานกันทั้งโรงเรียน วัด และการเรียนรู้สำหรับประกอบอาชีพ การแยกตัวของระบบโรงเรียนสมัยใหม่ จึงยังผลให้ระบบการศึกษาไทยละเลยกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนภายนอกโรงเรียน เพราะมุ่งแต่วิชาที่สอน ระบบการศึกษาสมัยใหม่ จึงกลายเป็นแยกส่วนออกห่างจากชีวิตและสภาพความเป็นจริงนอกโรงเรียน

นอกจากการแยกตัวจากกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนภายนอกโรงเรียนแล้ว ระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ยังมุ่งเน้นด้านการผลิตกำลังคนสนองความต้องการของภาคเศรษฐกิจสมัยใหม่ จนกลายเป็นบทบาทและ

เป้าหมายหลักของระบบการศึกษา และประการสำคัญ ได้กลายเป็นค่านิยมครอบงำที่ประชาชนคนไทยต่างพากันมุ่งอาศัยระบบการศึกษาเป็นบันไดไต่เต้าฐานะทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง

ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย

นโยบายหรือทิศทางในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาด มากกว่าส่งเสริมให้เกิดคุณภาพของคน ที่สามารถจัดการชีวิตและทรัพยากรต่าง ๆ ในลักษณะที่พึ่งตนเองได้ ความเป็นอิสระในการสร้างสรรค์งาน มีทางเลือกเพื่อการทำมาหากินที่กว้างขวางออกไปจากวงจำกัดที่สังคมเสนอให้

เพราะการเรียนรู้ถูกตีกรอบให้อยู่ในกระบวนการเดียวและวิธีเดียว คือต้องเข้าไปในสถาบันการศึกษา ใช้ผู้สอนเป็นศูนย์กลาง ต้องเรียนจากอาจารย์ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชาความรู้ด้วยการสอนในห้องเรียน โดยเข้าใจว่า สถาบันการศึกษาแห่งเดียวเท่านั้นคือที่สถิตของความรู้

แม้ว่าหน่วยงานของรัฐหลายแห่งมีการจัดหลักสูตรในลักษณะต่าง ๆ เพื่อให้การศึกษาแก่ประชาชนทั่วไป โดยเฉพาะผู้ที่ด้วยโอกาสทางการศึกษา การจัดฝึกอบรมหลักสูตรระยะสั้น ระยะยาว รวมทั้งการสัมมนาด้วยอาชีพต่าง ๆ ซึ่งมีสวนของภูมิปัญญาอยู่บ้างแต่ยังไม่สามารถแก้ปัญหาการศึกษาของระบบโรงเรียนได้ เหตุเพราะปัญหาที่มีอยู่ในกระบวนการดังกล่าว คือการขาดทิศทางในการจัดการเรียนรู้ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและปัญหาของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น ขาดความต่อเนื่อง ขาดความสัมพันธ์กับสถานการณ์โดยรวมของสังคม ขาดการเชื่อมโยงเป็นองค์รวมกับปัญหาของประชาชนและหน่วยงานของราชการในแต่ละท้องถิ่น

การจัดการศึกษาไม่สามารถขยายโอกาสการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาไทยไว้ได้

แม้ว่าการศึกษาในระบบถือเป็นแกนหลักของการจัดการศึกษา แต่ที่ผ่านมามีแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติทั้ง 7 แผน มีเยาวชนของชาติเพียงร้อยละ 24.5 เท่านั้นที่ได้รับโอกาสเข้าเรียนในระดับมัธยมศึกษาซึ่งหมายความว่าเยาวชนที่เหลือเกือบสองในสามต้องหลุดพ้นออกไปจากระบบโรงเรียนอันเป็นแกนสำคัญของการศึกษาโดยสิ้นเชิง จึงเท่ากับว่า ระบบการศึกษาของไทยได้ปล่อยปละละเลยให้ชนส่วนใหญ่ของประเทศตกอยู่ในสภาพด้อยพัฒนา

คนส่วนใหญ่จึงไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างจริงจังกับระบบการศึกษาที่เป็นอยู่ เนื่องจากเป็นระบบที่จำกัดทาง เลือกของชีวิตอยู่ที่ตลาดจ้างงานเป็นหลัก ทั้ง ๆ ที่โดยพื้นฐานที่เป็นจริงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานที่เป็นจริงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ประชาชนคนไทยส่วนใหญ่มีพื้นฐานงานอาชีพที่เป็นของตนเอง ซึ่งอาศัยความรู้และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดสั่งสมกันมาเป็นเวลาช้านาน พิจารณาในแง่นี้ ความสูญเสียและสูญเสียไปทางการศึกษาจึงไม่ใช่เป็นเพียงเรื่องของกลุ่มคนจำนวนมากมายที่พลาดโอกาสไม่สามารถไต่เต้าขึ้นสู่ระดับการศึกษาสูง ๆ เท่านั้น หากยังหมายถึง การสูญเสียภูมิปัญญาความรู้ อันสะสมเป็นมรดกตกทอดของสังคม วัฒนธรรมไทยอีกด้วยในขณะเดียวกัน

จากปัญหาที่กล่าวมาแล้วข้างต้น จึงมีผลมาสู่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งให้ความสำคัญในเรื่องของภูมิปัญญาไทย และเพื่อการปฏิบัติอย่างจริงจังในระบบการศึกษาจึงได้ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช 2542 เพื่อให้การจัดการศึกษาให้เกิดการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากลในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน เพื่อเชิดชูคุณค่าของภูมิปัญญาไทยและก้าวไกลทันสมัยทัดเทียมกับนานาชาติกับภูมิปัญญาสากล

2. ความสำคัญของครูภูมิปัญญากับการศึกษาไทย

ภูมิปัญญากับการศึกษาของไทยในอดีต

รุ่ง แก้วแดง.(2543:208-217) กล่าวว่า ก่อนที่ประเทศไทยจะนำรูปแบบการศึกษาในระบบโรงเรียนจากประเทศตะวันตกเข้ามานั้น การศึกษาแบบดั้งเดิมของไทยได้ใช้ภูมิปัญญาทั้งในส่วนที่เป็นเนื้อหาและที่เป็นกระบวนการเรียนการสอน

อักษรไทยเป็นภูมิปัญญาที่ล้ำค่าชิ้นหนึ่งที่พ่อขุนรามคำแหงมหาราชทรงประดิษฐ์ขึ้น ทำให้คนไทยรู้จักอ่านและเขียนมาจนถึงปัจจุบันเป็นเวลากว่า 700 ปี และเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาไทยตลอดมาในประวัติศาสตร์อันยาวนาน ภูมิปัญญาไทยหลายแขนงได้พัฒนาขึ้นมาจนเป็นศาสตร์ เช่น วรรณกรรม ตำรา การแพทย์ไทยโบราณ ฯลฯ แม้ว่าภูมิปัญญาไทยส่วนใหญ่จะไม่ได้มีการจดบันทึกไว้เป็นเอกสารอย่างของ ภูมิปัญญาสากล แต่ก็ได้มีการจดบันทึกไว้บนใบลานและใบข่อย ส่วนใหญ่เป็นการถ่ายทอดจากบุคคลสู่บุคคล การจัดการศึกษาของไทยตั้งแต่เดิมมีรูปแบบการเรียน 2 คือ

การเรียนอย่างเป็นระบบ ได้แก่ การเรียนใน “วัง” กับ การเรียนใน “วัด” มีลักษณะคล้ายกับการศึกษาในระบบโรงเรียนในปัจจุบันคือ มีการเรียนการสอน มีการแบ่งเนื้อหาหลักสูตรออกเป็นตอนๆ มีตำรา มีการประเมิน และมีผู้สอน ในวังคือขุนนาง และในวัดก็คือพระ แต่เนื่องจากไม่มีการจัดตั้งโรงเรียนอย่างเป็นทางการ จึงน่าจะเรียกว่าเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียน วิชาที่สอนส่วนใหญ่คือ ภาษาไทย เพื่อใช้ประโยชน์ในงานวิชาการ สำหรับการเรียนพุทธศาสนาในวัดจะเรียนภาษาบาลีด้วยเน้นการท่องจำเป็นหลัก แล้วแปลมาเป็นความรู้ความเข้าใจในเรื่องพระพุทธศาสนา

การเรียนอย่างไม่เป็นระบบ คือการเรียนจากชีวิตประจำวัน เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิต เช่น การเกษตร หัตถกรรม การทอผ้า การตีดาบ เป็นต้น จะสอนโดยไม่ใช้ตำรา แต่ใช้ความจำและประสบการณ์ของคนที่มีความรู้และอาวุโสกว่า ได้แก่ พ่อแม่หรือคนในครอบครัวซึ่งมีความรู้ที่สะสมไว้มาก และคนในชุมชนที่มีความรู้มากจนได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญ และได้ถ่ายทอดบอกต่อๆ กันมาจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง อาจจะมีการพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงบ้าง การเรียนการสอนใช้วิธีผู้ใหญ่สอนเด็ก ไม่ว่าจะเด็กผู้ชายหรือเด็กผู้หญิงให้ทำได้ปฏิบัติได้ด้วยตนเอง การสอนแบบนี้สามารถถ่ายทอดมรดกภูมิปัญญาของไทยไว้ได้มาก แต่ความรู้เหล่านั้นบางอย่างก็ขาดการถ่ายทอดที่ดี จึงสูญหายหรือตายจากไปพร้อมกับผู้รู้เหล่านั้น

เมื่อประเทศไทยรับระบบการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามา นักการศึกษาไทยไม่สนใจ ไม่ปรับปรุง และไม่ยกย่องภูมิปัญญาไทย ทำให้สูญเสียมรดกที่ล้ำค่าของชาติไปมาก สาเหตุที่ทำให้ภูมิปัญญาไทยมีสภาพที่ตกต่ำอย่างในปัจจุบันคือ

1. สังคมไทยละเลยไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาไทยมานาน เมื่อมีระบบโรงเรียนที่สอนความรู้แบบสากลเกิดขึ้น ภูมิปัญญาไทยก็ถอยร่นไปจากระบบการศึกษาไทยจนเกือบสิ้นเชิง โดยเฉพาะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ไม่มีการให้เกียรติยกย่องหรือความสำคัญ

2. ขาดการรวบรวม ศึกษา วิจัย และพัฒนา ในเรื่องภูมิปัญญาไทยเพื่อนำมาใช้ในวิถีชีวิตและสังคม ดังจะเห็นได้ว่างานวิจัยในปัจจุบันทั้งในสถาบันอุดมศึกษาและสถาบันวิชาการทั้งของหน่วยราชการและเอกชน ส่วนใหญ่จะทำการศึกษาวิจัยเรื่องที่เป็นวิชาการแบบสากล ซึ่งเป็นศาสตร์สมัยใหม่ การค้นคว้าวิจัยเรื่องภูมิปัญญาไทยมีน้อย

3. ไม่มีการศึกษาภูมิปัญญาไทยในโรงเรียน การศึกษาในระบบโรงเรียนของเรามุ่งไปทางความรู้สากลแบบตะวันตกเป็นส่วนใหญ่ จากเดิมการศึกษาภูมิปัญญาไทยมีประมาณ 80-90 % เท่านั้น เช่น ภาษาไทย ดนตรีไทย นาฏศิลป์ไทย เป็นต้น

4. ไม่มีการส่งเสริม แผนงานหรือโครงการที่เกี่ยวกับการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยจากหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลการศึกษาของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกรมที่ดูแลนโยบายและแผนหรือกรมที่ดูแลสถานศึกษามีน้อยมาก

จะเห็นได้ว่าประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาแบบตะวันตกอย่างมาก จนทำให้ลืมให้ความสำคัญของภูมิปัญญาของคนไทยที่เป็นรากเหง้าและเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของคนไทยเอง ซึ่งจะเป็นสิ่งที่สร้างความเข้มแข็งให้กับสังคมไทย การพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืนควรจะควบคู่กันไปทั้งภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาสากล ปัจจุบันถ้าหากสังคมไทยให้ความสำคัญในเรื่องภูมิปัญญาไทยในด้านต่างๆ มีการเรียนการสอนหรือการถ่ายทอดโดยกระบวนการใดกระบวนการหนึ่งแล้ว จะเป็นการเปิดโลกการเรียนรู้ เปิดแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้โอกาสได้ศึกษาและพัฒนาภูมิปัญญาของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งของสังคมไทยต่อไป

ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้เสนอนโยบายการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษาต่อคณะรัฐมนตรีและได้รับอนุมัติให้ดำเนินการได้ เพื่อให้ภูมิปัญญาเป็นรากฐานและพลังขับเคลื่อนสำคัญส่วนหนึ่งในการพัฒนาคน เศรษฐกิจ การเมือง สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีสาระของนโยบายดังนี้

1. นำภูมิปัญญาเข้าระบบการศึกษาของชาติ โดยการเลือกสรรสาระและกระบวนการเรียนรู้ที่จะให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยผ่านระบบการศึกษาทุกรูปแบบ ทั้งการศึกษาในโรงเรียน การศึกษานอกโรงเรียน และการศึกษาตามอัธยาศัย
2. ให้มีการยกย่องและเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญาและสนับสนุนให้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการศึกษาทุกระดับและทุกระบบ รวมถึงการให้แบบอย่างชั้นนำความคิด วิธีการเรียนรู้
3. สนับสนุนด้านการวิจัยด้านภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาการศึกษาที่หลากหลาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น
4. ประมวลคลังข้อมูลเกี่ยวกับสารัตถะ องค์การและเครือข่ายภูมิปัญญา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540

จุดเริ่มต้นของการส่งเสริมภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาในยุคการปฏิรูปการศึกษา โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ดำเนินการตามมาตรา 57 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ในเรื่องการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา และดำเนินการตามนโยบายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2542 ซึ่งกำหนดไว้ในนโยบาย ให้มีการยกย่องเชิดชูเกียรติครูภูมิปัญญา และสนับสนุนให้มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาเพื่อให้เป็นต้นแบบและเป็นแนวทางให้หน่วยงานทางการศึกษาและหน่วยงานที่ตระหนักถึงความสำคัญของผู้ทรงภูมิปัญญา ซึ่งเป็นพลังสำคัญของการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทย นำไปประยุกต์ใช้ในการยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ทรงภูมิปัญญาด้านต่างๆ ในท้องถิ่นของตนต่อไป (คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย , 2546 : 7)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศฉบับปัจจุบัน เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการกำหนดให้มีการส่งเสริม เรื่อง ภูมิปัญญาในการจัดการศึกษาของไทย

การปฏิรูปการเมืองของไทยในปี พุทธศักราช 2540 ส่งผลอย่างสำคัญให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาของไทยในปีพุทธศักราช 2542 อย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะในเรื่องของการให้ความสำคัญกับเรื่องของภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน และภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยได้รับการอนุรักษ์ สืบสาน ส่งเสริมและพัฒนาสู่ความเป็นสากลบนพื้นฐานความตระหนักและความภาคภูมิใจในเกียรติภูมิแห่งภูมิปัญญาไทย

ความตระหนักในเกียรติภูมิของภูมิปัญญาไทยที่มีส่วนอย่างสำคัญในการดำรงความเป็นชาติมาจนปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 จึงได้บัญญัติเรื่องของภูมิปัญญาไว้ในมาตราต่างๆ 4 มาตรา คือ

“ มาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ บำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ

“ มาตรา 69 บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รัชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ ปกป้อง และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม ของชาติ และภูมิปัญญาท้องถิ่น และอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ “

“ มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่างๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมของชาติ “

“ มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและการฝึกอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่นนั้น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ แต่ต้องไม่ขัดต่อมาตรา 43 และมาตรา 81 ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ การจัดการศึกษาอบรมภายในท้องถิ่นตามวรรคสอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นด้วย “ (คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย , 2546 : 1 - 3)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย (2546 : 3 - 6) ได้กล่าวถึง มาตราที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา คือ

มาตรา 81 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนดให้รัฐจัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศให้มีความหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542) ทรงให้ไว้ ณ วันที่ 14 สิงหาคม พุทธศักราช 2542

ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้กำหนดสาระสำคัญเกี่ยวกับเรื่อง ภูมิปัญญา ไว้ 6 มาตรา ดังนี้

มาตรา 7 กระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพ ความเคารพพำทหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของประเทศชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

- (1) ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตัวเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสังคมไทย และระบบการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (2) ความรู้และทักษะด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ เรื่องการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน
- (3) ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา
- (4) ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง
- (5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 25 รัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์ สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยาน วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การศึกษาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อื่นอย่างพอเพียง และมีประสิทธิภาพ

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษามีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษา อบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยาการต่างๆ เพื่อพัฒนาชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

มาตรา 57 ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่า ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งที่กำหนดไว้ในมาตรา 57 ก็คือ การกำหนดให้ยกย่องเชิดชูเกียรติผู้ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา มาตรา 57 จึงเป็นมาตรสำคัญในการยกย่องครูภูมิปัญญาไทย เพื่อทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ตามนัยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

ภูมิปัญญาไทย

คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครูภูมิปัญญาไทย (2546 : 12 – 14) กล่าวถึง ภูมิปัญญาไทยว่า หมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรสร ปรุ้งแต่ง พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สมดุลกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

ภูมิปัญญาไทย มีลักษณะเป็นองค์รวมและมีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญามีความเด่นชัดในหลายด้าน เช่น

1. ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะและเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสภาวะการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ได้แก่ การรู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นขบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานยางพารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
3. ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางด้านสุขภาพและอนามัยได้ เช่น ยาจากสมุนไพรอันมีอยู่หลากหลาย การนวดแผนโบราณ การดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เป็นต้น
4. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ ความสามารถในการระดมและบริหารกองทุนและสวัสดิการชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่ชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในกลุ่ม เช่น การจัดการกองทุนของชุมชนในรูปแบบของสหกรณ์ออมทรัพย์ รวมถึงความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยการจัดตั้งกองทุนสวัสดิการรักษายาบาลของชุมชน และการจัดระบบสวัสดิการบริการชุมชน

5. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์การพัฒนาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า การสืบชะตาแม่น้ำ การทำแนวปะการังเทียม การอนุรักษ์ป่าชายเลน การจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน เป็นต้น

6. ด้านศิลปกรรม ได้แก่ ความสามารถในการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ทัศนศิลป์ คีตศิลป์ การละเล่นพื้นบ้าน และนันทนาการ

7. ด้านภาษาและวรรณกรรม ได้แก่ ความสามารถในการอนุรักษ์และสร้างสรรค์ผลงานด้านภาษาถิ่น ภาษาไทยในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงด้านวรรณกรรมท้องถิ่นและการจัดทำสารานุกรมภาษาถิ่น การปริวรรตหนังสือโบราณ การฟื้นฟูการเรียนการสอนภาษาถิ่นของท้องถิ่นต่างๆ

8. ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ความสามารถประยุกต์และปรับใช้หลักธรรมคำสอนทางศาสนา ปรัชญาความเชื่อและประเพณีที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม เช่น การถ่ายทอดวรรณกรรม คำสอน การบวชป่า การประยุกต์ประเพณีบุญประเพณีข้าว

9. ด้านโภชนาการ ได้แก่ ความสามารถในการเลือกสรร ประดิษฐ์และปรุงแต่งอาหารและยาที่เหมาะสมกับความต้องการของร่างกายในสภาวะการณต่างๆ ตลอดจนผลิตเป็นสินค้าและบริการส่งออกที่ได้รับความนิยมแพร่หลายมาก รวมถึงการขยายคุณค่าเพิ่มของทรัพยากรด้วย

ครุภูมิปัญญาไทย

คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครุภูมิปัญญาไทย (2546 : 10) กล่าวว่า ปัจจุบันผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่นต่างๆ มีชื่อเรียกต่างๆ กันดังนี้ คือ ผู้รู้ชาวบ้าน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ทรงภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยนัยของการยกย่องดังกล่าวจะหมายถึงในเรื่องที่บุคคลดังกล่าวมีความรอบรู้ ความชำนาญการ ความเชี่ยวชาญในการใช้ความรู้ของตนเองเพื่อแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของคน ครอบครัว ท้องถิ่น จนประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของสาธารณชนเป็นสำคัญ

ครุภูมิปัญญา

คู่มือการสรรหาและคัดเลือกครุภูมิปัญญาไทย (2546 : 55) ให้ความหมายว่า ครุภูมิปัญญา หมายถึง บุคคลผู้ทรงภูมิปัญญาด้านใดด้านหนึ่ง เป็นผู้สร้างสรรค์และสืบสานภูมิปัญญาอย่างต่อเนื่องจนเป็นที่ยอมรับของสังคมและชุมชน และได้รับยกย่องให้เป็นครุภูมิปัญญา ให้เป็นแบบอย่างและชี้หน้าด้านวิถีชีวิตวิถีการเรียนรู้ และการดำเนินชีวิตที่ได้ผ่านการทดสอบมามาก

ความหมายของศิลปะ

ศิลปะ ศิลปกรรม เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย และกว้างขวาง ดังจะเห็นได้จาก มีผู้ให้นิยามไว้ดังนี้

ชะวักชัย ภาติณฑุ. (2544 : 4) กล่าวถึงความหมายของศิลปกรรมว่า

ศิลปกรรม หมายถึงชิ้นงานศิลปะที่มีผู้สร้างขึ้น ด้วยวิธีการแสดงออกต่าง ๆ กัน เช่น เหมือนจริง ไม่เหมือนจริง คือการออกแบบรูปทรงใหม่หรือบางรูปแบบไม่แน่นอนอะไรเลยแต่ชอบที่จะแสดงออกทางอารมณ์หรือรูปแบบที่ไม่เหมือนใครในโลกนี้ ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจินตนาการและสัญลักษณ์ การสร้างงานศิลปกรรมไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดขึ้นอยู่กับความเข้าใจในเรื่องของการเคลื่อนที่กล่าวมานี้ ไม่เว้นแม้แต่ดนตรีและนาฏศิลป์

ศิลปะ หมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นให้แก่ตัวเองและสร้างความเข้าใจให้แก่สังคม (อารี สุทธิพันธุ์ , 2532 : 143)

ศิลปะคือ สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ปัญญา ความคิด และหรือความงาม (ชะลูด นิ่มเสมอ , 2539 : 15)

ยังมีผู้รวบรวมนิยามศิลปะไว้อีกหลายความหมาย ดังนี้

ศิลปะ คือการเลียนแบบธรรมชาติ

ศิลปะ คือการแสดงออกเกี่ยวกับความศรัทธา ความเชื่อถือของแต่ละสมัย

ศิลปะ คือสื่อติดต่อระหว่างกันแบบหนึ่ง

ศิลปะ เป็นภาษาชนิดหนึ่ง

ศิลปะ คือการการแสดงออกทางบุคลิกภาพเด่นๆ ของศิลปินเลียนแบบธรรมชาติ

ศิลปะ คือการการถ่ายทอดความรู้สึกหรือการแสดงความรู้สึกเป็นรูปทรง

ศิลปะ คือการแสดงออกทางความงาม

ศิลปะ คือการแสดงออกของความเชื่อ

ศิลปะ คือความชำนาญในการลำดับประสบการณ์ และถ่ายทอดตามจินตนาการให้เป็นวัตถุที่มีสุนทรียภาพ

ศิลปะ คือการรับรู้ทางการเรียน (วิรุณ ตั้งเจริญ , 2537 : 1)

จะเห็นได้ว่าศิลปะ เป็นคำที่มีความหมายหลากหลายที่มุ่งนิยามให้สอดคล้องกับจุดยืนและมุมมองของแต่ละบุคคล ศิลปะดั้งเดิมจึงมักหมายถึง งานช่างฝีมือ หรือทักษะที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ และเกิดจากภูมิปัญญา ความศรัทธา ความพากเพียร ตลอดจนมีความประณีต และวิจิตรบรรจงอีกด้วย

ประเภทของงานศิลปะ

ชวักชานนท์ ตาไรสง. (2546 : 21-23) ได้แบ่งงานศิลปะออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. วิจิตรศิลป์(Fine Art)

2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Art)

1. วิจิตรศิลป์(Fine Art) คือศิลปะที่มุ่งแสดงออกซึ่งความงาม อารมณ์ ความรู้สึก ความศรัทธา ความเชื่อ ความคิด ฯลฯ ในแง่มุมต่างๆ กัน โดยที่ความงามหรือความวิจิตรนั้นก่อให้เกิดความปิติชื่นชมยินดี ความศรัทธา การพักผ่อน ความคิด อุดมการณ์ ฯลฯ ต่อผู้ชื่นชมวิจิตรศิลป์ ประกอบไปด้วย

จิตรกรรม(Painting) เป็นผลงานที่อาจเกิดจากทั้งการวาดภาพ (Drawing) และการระบายสี (Painting) หรือเฉพาะจากการระบายสีอย่างเดียวก็ได้ และบางครั้งก็มีความสัมพันธ์กับศิลปะภาพพิมพ์อีก

ด้วย จิตรกรรมเป็นการจัดสีบนระนาบผิวอย่างเหมาะสม และศิลปินต่างมีกลวิธีการระบายสีได้หลากหลาย เทคนิค ผลงานจิตรกรรมสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ตามลักษณะของสี เช่น จิตรกรรมสีน้ำ จิตรกรรมสีน้ำมัน จิตรกรรมสีอะครีลิค จิตรกรรมสีฝุ่น ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีชื่อเรียกตามลักษณะเรื่องราวที่ปรากฏบนระนาบ เช่น จิตรกรรมหุ่นนิ่ง ภาพภูมิทัศน์ ภาพทะเล ภาพอาคารและสิ่งก่อสร้าง ภาพคนครึ่งตัว ภาพคนเต็มตัว ภาพสัตว์ ภาพหนัง และภาพประกอบ เป็นต้น

การวาดภาพระบายสี อาจวาดจำลองจากสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติให้เหมือนจริงหรือวาดจากความจำ ความประทับใจ เป็นรูปสัญลักษณ์ที่มีรูปร่าง สี สัน ตามวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับความคิด อุดมคติ หรือตรงตามความมุ่งหมาย ให้เหมาะสมกับสถานที่หรือความต้องการทางหนึ่งทางใดของจิตรกรผู้สร้างงานจิตรกรรมนั้น หรือจะวาดจากต้นแบบที่เป็นคน สิ่งของ ทิวทัศน์ ให้มีรูปร่างและสีสันเหมือนต้นแบบหรือคล้ายกับสิ่งเหล่านั้น

ประติมากรรม (Sculpture) คือผลงานศิลปะที่มีรูปทรงสามมิติ ประกอบด้วย ความกว้าง ความสูง และความลึก ประติมากรรมมีชื่อเรียกหลากหลายตามแต่ละเทคนิค เช่น การปั้น (Modeling) การหล่อ (Casting) การแกะสลัก (Carving) การเชื่อม (Welding) การบัดกรี (Soldering) และงานโครงสร้าง (Contraction)

สถาปัตยกรรม (Architecture) คือผลงานที่แตกต่างจากศิลปะสาขาต่าง ๆ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการกำหนดพื้นที่ ซึ่งต้องมีการออกแบบ เขียนแบบ วางแผน และคำนวณก่อสร้างให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย อีกทั้งต้องอยู่บนพื้นฐานของความงาม ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ และทักษะเป็นสำคัญ

วรรณกรรม (Literature) คือผลงานประเภทร้อยแก้ว และร้อยกรอง หรืองานหนังสือ งานนิพนธ์ทุกชนิด ไม่ว่าจะแสดงออกมาโดยวิธี หรือในรูปอย่างใด เช่น หนังสือ จุลสาร สิ่งเขียน สิ่งพิมพ์ บทกวี ปาฐกถา เทศนา คำปราศรัย สุนทรพจน์ สิ่งบันทึกเสียงภาพ เป็นต้น

ศิลปะการแสดง (Performing) คือผลงานด้านการละคร (Drama) นาฏศิลป์ (Dance) และยังรวมไปถึงการแสดงภาพยนตร์และโทรทัศน์อีกด้วย

ดนตรี (Music) คือศิลปะที่แสดงออกด้วยลีลาของเสียง ซึ่งสามารถรับรู้ความงามหรือสุนทรีย์ได้จากการฟังหรือได้ยินเท่านั้น

2. ประยุกต์ศิลป์ (Applied Art) คือ ผลงานศิลปะที่มีทั้งอรรถประโยชน์และความงาม มีประยุกต์ใช้สอยในชีวิตประจำวัน และมีความงามทำให้สุขสดชื่นไปพร้อมกัน ประยุกต์ศิลป์แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

หัตถศิลป์ (Manual Art) คืองานหัตถกรรม (Handicraft) และงานช่างฝีมือ (Graft) ที่มุ่งเน้นประโยชน์ใช้สอยควบคู่ไปกับความงาม ความประณีต ตลอดจนมีรูปแบบ ลวดลาย และการใช้วัสดุที่มีลักษณะเฉพาะชุมชน การผลิตมักจะใช้แรงงาน จากมือเป็นประการสำคัญ และอาจใช้อุปกรณ์หรือเครื่องมือง่าย ๆ ช่วยในการผลิตก็ได้ อีกทั้งการผลิตจะมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเท่านั้น เช่น ศิลปะเครื่องปั้นดินเผา เครื่อง

สังคโลก เครื่องเงิน เครื่องทอง เครื่องหนัง การทอผ้าไหม งานประดิษฐ์ ฯลฯ

อุตสาหกรรมศิลป์ (Industrial Art) หรือการออกแบบอุตสาหกรรม คือ ผลงานที่ผลิตในระบบอุตสาหกรรม ด้วยการใช้เครื่องจักรกลผลิตแทนแรงงานจากมือเป็นสำคัญ และมุ่งผลิตจำนวนมาก เพื่อให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด อีกทั้งมีรูปแบบที่สร้างสรรค์ เปลี่ยนแปลงให้ทันสมัยอยู่เสมอ รวมทั้งวัสดุที่ใช้จะต้องมีลักษณะที่เรียบง่าย และเป็นสากลอีกด้วย เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้า เครื่องเขียน

ของเด็กเล่น เครื่องใช้สำนักงาน เครื่องจักรกลการเกษตร อุตสาหกรรมการพิมพ์ อุตสาหกรรมสิ่งทอ ยานพาหนะต่าง ๆ ฯลฯ

การออกแบบสื่อสาร (Communication Design) คือ การออกแบบที่มุ่งการสื่อสารคุณภาพ ข้อมูล หรือความงามของผลิตภัณฑ์ การบริหารและความคิดจากบุคคลหรือองค์กรหนึ่งไปสู่กลุ่มเป้าหมาย เพื่อผลทางธุรกิจ เพื่อการเผยแพร่ข้อมูล และเพื่อการเสนอความคิดบางประการ การออกแบบสื่อสารนอกจากจะเกี่ยวข้องกับสิ่งที่สื่อสารแล้ว ยังเกี่ยวข้องกับจิตวิทยาศิลปะ จิตวิทยาผู้บริโภค และการตลาดอีกด้วย การออกแบบสื่อสารประกอบด้วย การออกแบบสิ่งพิมพ์ (Graphic Design) การออกแบบผลิตภัณฑ์ (Product Design) การออกแบบโฆษณา (Advertising Design) และการออกแบบแฟชั่น (Fashion Design) เป็นต้น

ประติมากรรม คือ สิ่งที่สร้างขึ้นเป็นรูปสามมิติ(Three Dimensions) โดยการปั้น แกะ สลัก หล่อ หรือวิธีการอื่น ๆ โดยใช้ดินเหนียว ไม้ หิน ปูน โลหะเป็นวัสดุ รูปที่สร้างขึ้นนั้นอาจมีรูปร่างเหมือนจริงตามธรรมชาติ หรือเป็นรูปร่างที่ประติมากรสร้างสรรค์ขึ้นใหม่

คำว่า "ประติมากรรม" ในภาษาไทย เดิมใช้กันอยู่ 2 แบบ คือ "ปฏิมา" หรือ "ประติมากรรม" ซึ่งเป็นภาษาบาลี ส่วนอีกคำหนึ่ง คือ "ประติมา" หรือ "ประติมากรรม" เป็นคำในภาษาสันสกฤต ทั้งสองคำมีความหมายเหมือนกัน คือหมายถึงรูปที่สร้างขึ้นหรือรูปจำลอง ปัจจุบันนิยมใช้คำว่า "ประติมากรรม" มากกว่า คำว่า "ประติมากรรม" แม้คำว่าปฏิมากรรมมากรวมจะยังคงใช้อยู่บ้างก็มักใช้เฉพาะพระพุทธรูปหรือรูปเคารพ เช่น พระพุทธรูปมักเรียกกันว่า พระพุทธรูปปฏิมา หรือ เทวรูปซึ่งบางครั้งเรียกกันว่า รูปปฏิมา หรือปฏิมากรรม

ประติมากรรมในภาษาอังกฤษใช้คำว่า "Sculpture" หมายถึงศิลปะที่มีลักษณะเป็นสามมิติและกินเนื้อที่ในอากาศ ผลงานประติมากรรมอาจสร้างขึ้นโดยการปั้น แกะสลัก หล่อ หรือกรรมวิธีใด ๆ ได้ ผู้สร้างสรรค์งานประติมากรรมเรียกว่า "ประติมากร" ตรงกับภาษาอังกฤษว่า "Sculptor"

สถาปัตยกรรม เป็นคำที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแปลมาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Architecture" ดังที่หม่อมเจ้าอิทธิเทพสรรค์ กฤดากร ผู้เชี่ยวชาญด้านสถาปัตยกรรมได้นิพนธ์ไว้เมื่อ พ.ศ. 2478 ว่า "...Architecture ควรหมายถึง ศิลปะและวิทยาการแห่งการก่อสร้างที่เฉลียวฉลาด และประกอบทำขึ้นด้วยศิลปะลักษณะ..."

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525 อธิบายว่า "สถาปัตยกรรม, สถาปัตยกรรมศาสตร์ (สถา-ปัตยะ-การ, -มะ-สาต) น. ศิลปะหรือวิชาว่าด้วยการก่อสร้าง ผู้ที่ทำหน้าที่ออกแบบสิ่งก่อสร้างนั้น เรียกว่า "สถาปนิก"

สถาปัตยกรรม จึงหมายถึง สิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ได้แก่อาคาร บ้าน เรือน โบสถ์ วิหาร สถูป เจดีย์ เป็นต้น สิ่งก่อสร้างเหล่านั้นจะมีรูปแบบและวัสดุแตกต่างกันไปตามการใช้สอยและขนบธรรมเนียมของแต่ละท้องถิ่น (วิบูล ลิขิตวรธร, 2547 : 109)

สกน กุ้งามดี. (2545 : 23) กล่าวถึงความหมายของทัศนศิลป์ว่า

ทัศนศิลป์ หมายถึง ผลงานการสร้างสรรคทางศิลปะเพื่อสนองการรับรู้ทางประสาทตา(Visual Perception) เช่นศิลปะสาขาจิตรกรรม (painting) ประติมากรรม (Sculpture) ภาพพิมพ์ (Printmaking)งานสื่อผสม (Mixed Media)หัตถศิลป์ (Craft) ศิลปะการจัดวาง (Installation) ศิลปะภาพถ่าย (Photography) ศิลปะการแสดง(Performing Art)หรือศิลปะที่นำเสนอความคิดความรู้สึกรักของศิลปินโดยใช้ร่างกายเป็นหลัก ประกอบกับอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เรียกว่า (Performance Art) เป็นต้น

คำว่า จิตรกรรม หมายถึง ผลงานการสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิควาดเส้น และการระบายสีเพื่อให้เกิดรูปร่าง รูปทรง ซึ่งในอดีตมักมีลักษณะเป็นงาน 2 มิติ โดยใช้กระดาษ ผ้าใบ พู่กัน แปรง และสีเป็นต้น แต่ในปัจจุบันได้มีการพัฒนาโดยมีลักษณะทั้ง 2 มิติและ 3 มิติ

หัตถศิลป์ (Crafts) หมายถึง ผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ด้วยมือเป็นส่วนใหญ่อันสืบเนื่องมาจากยุคโบราณ เช่น งานหวาย งานถักทอ งานแกะสลัก งานเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับตำบลโคกสูง

ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี (ปฏิญญาพนธ์ สุรัชย์ เสือสูงเนิน , 2548 : 4-28)

1.1 อาณาเขตที่ตั้ง

ตำบลโคกสูงอยู่ในเขตพื้นที่อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี มีประชากรอาศัยอยู่อย่างหนาแน่น เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ มีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ที่สืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของจังหวัดลพบุรี อยู่ทางทิศเหนือของอำเภอพัฒนานิคม ห่างจากตัวจังหวัดลพบุรี ประมาณ 65 กิโลเมตร ห่างจากตัวอำเภอพัฒนานิคมประมาณ 18 กิโลเมตร ทิศตะวันออกติดกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โดยมีพื้ง (Disk) กั้นน้ำ ล้อมรอบหมู่บ้านด้านทิศตะวันออกตลอดแนว ทิศตะวันตก มีภูเขาพญาเดินรง เขาพลวง เขาเตียน เขากุดเงิน ตำบลโคกสูงมีพื้นที่ประมาณ 181.25 ตารางกิโลเมตร หรือ 113,125 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ในจังหวัดลพบุรีและใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลม่วงค่อม อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลพัฒนานิคม ตำบลมะนาวหวาน อำเภอพัฒนานิคม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ตำบลแก่งผักกูด ตำบลมะกอกหวาน อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลดิลัง อำเภอพัฒนานิคม ตำบลวังเพลิง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี

1.2 ลักษณะภูมิประเทศ

ตำบลโคกสูงมีภูมิประเทศเป็นที่ราบสูงสลับกับลำห้วยเล็กๆ มีภูเขาหลายลูก ได้แก่ เขาพญาเดินรง เขาพลวง เขากุดเงิน เขาเตียน เขาขโมยปล้น พื้นที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยและการประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ เพราะทางด้านทิศตะวันออกมีแม่น้ำป่าสักไหลผ่าน จึงปรากฏว่า ชุมชนได้เข้ามาอาศัยอยู่ ณ ที่นี้เป็นเวลาหลายชั่วอายุคนมาแล้ว อาชีพดั้งเดิมของชุมชนคือทำนา ทำไร่ หลังจากปี 2542 เมื่อเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เริ่มกักเก็บน้ำ อาชีพหลักของชาวบ้านได้เปลี่ยนไปเพราะพื้นที่ทำกินถูกน้ำท่วมทั้งหมด โดยเฉพาะทางด้านซีกตะวันออกของหมู่บ้านซึ่งเป็นที่ทำนาเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะภูมิประเทศ สภาพสังคมและเศรษฐกิจของชุมชนจึงเปลี่ยนไปอย่างมาก ส่งผลสะท้อนให้สภาพวิถีชีวิตของคนในชุมชนตำบลโคกสูงเปลี่ยนไปอย่างมาก

1.3 ประชากรและการประกอบอาชีพ

ตำบลโคกสูงมีประชากรประมาณ 10,533 คน ประมาณ 5,000 หลังคาเรือน (สำนักงานทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม. 2541) มีการรวมกลุ่มอาศัยอยู่กันอย่างหนาแน่น มีหมู่บ้านทั้งหมด 11 หมู่บ้าน โดยเฉพาะหมู่ที่ 1 - 7 และหมู่ที่ 11 อยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ภายในหมู่บ้าน จากสภาพที่สร้างบ้านเรือนอยู่กัน

อย่างหนาแน่น ทำให้มีการขยายออกมาแถบตะวันตก และตะวันตกเฉียงเหนือ เป็นหมู่ที่ 8 - 10 และขยายไปทางทิศใต้ หมู่ที่ 11 จากผลกระทบจากเขื่อนป่าสัก ได้ขยายเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลายหลังคาเรือน

การประกอบอาชีพของชาวโคกสูง ในช่วงที่ก่อนถูกผลกระทบจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จะสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ดอนชายเขา มีแม่น้ำไหลผ่านและมีลักษณะภูมิอากาศร้อน ชุ่มชื้น ฤดูฝนฝนตกชุก ฤดูหนาวมีอากาศหนาวเย็น และฤดูแล้งอากาศจะร้อนจัด ลักษณะทางธรรมชาติเช่นนี้ ทำให้ประชากรประกอบอาชีพทำนา ทำไร่อ้อย ข้าวโพด ข้าวฟ่าง กันเป็นจำนวนมาก มีการทำนาข้าวเพื่อบริโภค มีการเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ วัวเนื้อ ควาย เป็นต้น หลังจากถูกผลกระทบจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ การประกอบอาชีพของชุมชนได้เปลี่ยนไป ไม่มีที่ทำนา ทำไร่ ที่เลี้ยงสัตว์ คนหนุ่มสาวรุ่นใหม่ เข้าทำงานโรงงานในเขตใกล้เคียงและกรุงเทพมหานคร

1.4 การปกครอง

ตำบลโคกสูงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 11 หมู่บ้าน มีกำนันและผู้ใหญ่บ้านจำนวน 11 คน เป็นหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูง มีตัวแทน อบต. หมู่ละ 2 คน รวม 22 คน

1.5 เศรษฐกิจ

ในเขตตำบลโคกสูงมีบริษัทที่มาดำเนินธุรกิจหลายบริษัท ทำให้องค์การบริหารส่วนตำบลโคกสูงสามารถเก็บภาษีได้พอสมควร ได้แก่ โรงงานยูนิเวอร์แซล บ็อกซ์ (1995) จำกัด บริษัทสหฟาร์ม จำกัด บริษัท บีฟูดอินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด และบริษัท ทีเจฟาร์ม จำกัด ชาวบ้านได้รับเงินชดเชยค่าที่ดินที่ถูกเวนคืน ที่ถูกผลกระทบจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ โครงการในพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชพระราช ส่งผลให้เศรษฐกิจของชาวตำบลโคกสูงดีขึ้นมาก

อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมกันอยู่ มีการทำนา ทำไร่อ้อย โดยชาวบ้านไปซื้อที่ทำกินใหม่ในเขตใกล้ และไกลออกไป อาชีพค้าขายจะเป็นอาชีพใหม่ที่มีมากขึ้น มีบิ๊มน้ำมันขนาดเล็ก ร้านค้าวัสดุก่อสร้าง มีบ้านพักรีสอร์ท 1 แห่ง

1.6 การศึกษาและศาสนา

ตำบลโคกสูงมีโรงเรียน 5 โรงเรียน ได้แก่

1. โรงเรียนโคกสูงวิทยา เปิดสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 6
2. โรงเรียนวัดโคกสูง เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
3. โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
4. โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 100 เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
5. โรงเรียนบ้านเขาขวาง เปิดสอนชั้นอนุบาลถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตำบลโคกสูง มีวัดและสำนักสงฆ์ 7 แห่ง ได้แก่

1. วัดโคกสำราญหรือวัดใหญ่ ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง เป็นวัดเก่าแก่ของหมู่บ้านโคกสูง มีอายุยาวนาน มีหลักฐานสำคัญหลายชิ้นอยู่ในวัดนี้ ได้แก่ ซากหินทราย ฐานโยนี บัวกลีบขनु หินศิลาแลง ลักษณะเป็นชิ้นส่วนของหินทรายรูปรอยแกะสลัก ชิ้นส่วนของสถาปัตยกรรมองค์ประจักษ์ร่วมสมัยกับปรากฏสามยอดลพบุรี

2. วัดโคกสำรวยหรือวัดหนองต้ามิ่ง หรือวัดน้อย อยู่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน ในพื้นที่หมู่ที่ 6 ตำบลโคกสูง

3. วัดหนองโสนโพธิ์ทอง ตั้งอยู่ในพื้นที่หมู่ 7 ตำบลโคกสูง ทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน ตั้งเมื่อปี พ.ศ.2537

4. วัดห้วยยาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 10 บ้านห้วยยาง ตำบลโคกสูง
5. วัดคันทนาหิน ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 บ้านคันทนาหิน ตำบลโคกสูง
6. สำนักสงฆ์เขาเตียน ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านเขาเตียน ตำบลโคกสูง
7. วัดเขาวาง ตั้งอยู่หมู่ที่ 8 บ้านเขาวาง ตำบลโคกสูง

1.7 แหล่งท่องเที่ยว

ตำบลโคกสูงมีคำขวัญประจำตำบลคือ “ผ้าขาวม้างาม ถูยยามสวย ล้อมด้วยพริกแกงน้ำ แหล่งวัฒนธรรมไทยเบิ้ง” (เพทาย แก้วมณี : 2542) ชาวโคกสูงมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมาเป็นเวลานาน ไม่ว่าจะเป็นด้านภาษาพูด การละเล่น การแต่งกาย เครื่องมือเครื่องใช้ วิถีชีวิตประจำวัน ฯลฯ

1. วัดโคกสำราญ เป็นแหล่งที่มีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของสถาปัตยกรรมดั้งเดิม
2. พริกแกงน้ำ (Disk) เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ ผลจากโครงการพระราชดำริของ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บริเวณทิศตะวันออกของหมู่บ้าน กรมชลประทานได้สร้างพริกแกงน้ำเพื่อไม่ให้น้ำท่วมตำบลโคกสูง เป็นคันดินยาว 4 - 5 กิโลเมตร บนพริกแกงน้ำเป็นจุดชมทิวทัศน์อ่างเก็บน้ำเชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ สวยงาม มองเห็นหมู่บ้านของชาวโคกสูงอยู่ต่ำกว่าระดับน้ำในอ่างเก็บน้ำในเขื่อน เป็นแหล่งท่องเที่ยวและสถานที่พักผ่อนแห่งใหม่ที่น่าชมมาก

3. ทางรถไฟยกระดับ (ทางรถไฟสายแก่งคอย-บัวใหญ่) ผลจากโครงการพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช การสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ทำให้น้ำท่วมทางรถไฟ ช่วงจากเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ถึงสถานีรถไฟโคกสูง ไปจนถึงสถานีรถไฟสุระนารายณ์ ทางรถไฟในช่วงนี้จะสร้างแทนแนวทางเดิมผ่านอ่างเก็บน้ำ มองเห็นทิวทัศน์อ่างเก็บน้ำสวยงามมาก

4. พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านไทยเบิ้งโคกสูง ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ทิศเหนือของหมู่บ้าน ติดกับโรงเรียนวัดโคกสูง แสดงวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ้ง เครื่องมือเครื่องใช้ในอดีต การทอผ้า การละเล่น ฯลฯ

5. กลุ่มทอผ้าหมู่ที่ 3 แสดงการทอผ้าทั้งกี่โบราณ และกี่กระตุก

1.7 การคมนาคม

การเดินทางมาตำบลโคกสูง ได้ 2 ทาง ได้แก่ ทางรถยนต์และรถไฟ

1. ทางรถยนต์ ระยะทางจากกรุงเทพมหานครถึงตำบลโคกสูง ประมาณ 163 กิโลเมตร โดยขึ้นรถสายกรุงเทพฯ - หล่มสัก ลงที่ซอย 12 ต่อดรถยนต์โดยสารประจำทางเข้าตัวอำเภอพัฒนานิคม และต่อดรถยนต์โดยสารประจำทางเข้าตำบลโคกสูง

2. ทางรถไฟ ขึ้นรถไฟกรุงเทพฯ - ชุมทางบ้านภาชี ชุมทางบ้านภาชี - ชุมทางแก่งคอย และชุมทางแก่งคอย - สถานีโคกสูง

1. ประวัติเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ชาวโคกสูง

คนที่อยู่ในตำบลโคกสูงเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตที่เรียกว่า “ไทยเบิ้ง” ไทยเบิ้ง ไทยแดง หรือไทยโคราช เป็นกลุ่มชนพื้นถิ่นกลุ่มหนึ่งที่ตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำป่าสัก อำเภอพัฒนานิคม อำเภอชัยบาดาล อำเภอโคกสำโรงและอำเภอสระโบสถ์ จังหวัดลพบุรี และยังคงตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายอยู่ในจังหวัดอื่นอีก ได้แก่ อำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี อำเภอศรีเทพ อำเภอวิเชียรบุรี จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดชัยภูมิ (ภูธร ภูมะธน , 2542 : 18)

ข้อสันนิษฐานการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง

เบ็ง ตรงกับคำว่า บ้าง ในภาษาไทยภาคกลาง ไทยเบ็งก็คงจะหมายถึง เป็นไทยอยู่บ้าง เหมือนกันคือส่วนหนึ่งเป็นไทย ส่วนหนึ่งเป็นเผ่าอื่น เช่น อาจจะเป็นลาว หรือเขมร หรือยวน ผสมอยู่ (สรเชต วรคามวิชัย. 2539 : 3 อ้างในรายงานการศึกษาเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทยเบ็ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก. 2542 : 22)

อาจจะเป็นเพราะคนกลุ่มนี้ใช้คำว่า เบ็ง ปะปนกันในการพูดจาเสมอ เช่น ภาษาไทยภาคกลาง พูดว่า ขอไปด้วย ชาวไทยเบ็งจะพูดว่า ขอไปเบ็ง เป็นต้น

งานศึกษาที่ระบุคำว่า ไทยเบ็ง ไทยดั้ง ที่จังหวัดลพบุรีที่มีมาก่อน เช่น

พ.ศ. 2528 การสัมมนาประวัติศาสตร์เมืองลพบุรี 2 - 4 กุมภาพันธ์ 2528 ชนัญ วงษ์วิภาค ได้เสนอบทความเรื่อง วัฒนธรรมทางวัตถุที่เกี่ยวกับการแปรรูปอาหารที่ชุมชนบ้านดีลัง ตอนหนึ่งว่า “ ชุมชนบ้านดีลัง อำเภอพัฒนานิคม มีขนบธรรมเนียมคล้ายคลึงกับที่พบเห็นในหมู่ชาวนาทั่วๆ ไปในภาคกลาง แต่ก็มีภาษาถิ่นเป็นแบบฉบับของตนเองที่เรียกว่า ภาษาถิ่นไทยเบ็ง ทั้งนี้เพราะเวลาพูดจาปราศรัยกัน มักลงท้ายเสียงคำว่า เบ็ง นั่นเอง ” (ชนัญ วงษ์วิภาค. 2528 : 256 อ้างในรายงานการศึกษาเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทยเบ็ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก. 2542 : 18)

พ.ศ. 2535 สุรชัย เสือสูงเนิน ศึกษาไว้ในรายงานเรื่องตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีว่า คนที่นี้คงจะอพยพมาจากโคราช ชาวโคกสูงจะมีสำเนียงออกเหนือๆ นิดๆ ไม่มากเท่าอ่างทองหรือสุพรรณบุรี แต่ไม่ใช่พูดภาษาลาวหรือพวน มีนักปกครอง นักวิชาการหลายท่านบอกว่า การพูดสำเนียงแบบโคกสูง เรียกว่า ไทยเบ็ง (สุรชัย เสือสูงเนิน. 2535 : 7)

พ.ศ. 2536 การสัมมนาทางวิชาการเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จารุวรรณ พุ่มพฤษฯ ได้เสนอบทความเรื่องชาติพันธุ์วิทยาในจังหวัดลพบุรีว่า มีกลุ่มเบ็งหรือไทยเบ็งกลุ่มใหญ่ที่บ้านดีลัง บ้านหนองนา อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี (จารุวรรณ พุ่มพฤษฯ. 2536 : 4 อ้างในรายงานการศึกษาเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทยเบ็ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก. 2542 : 18)

พ.ศ. 2538 วีระพงศ์ มีสถาน ได้เผยแพร่ความรู้ในบทความเรื่อง ไทยดั้งรำลึก ในโอกาสที่ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี จัดสัมมนาเรื่องโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสัก ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไข ว่า ไทยดั้งนั้นไม่ได้มีอยู่มากในเขตจังหวัดนครราชสีมาเท่านั้น แต่ยังมีบ้านเรือนกระจายอยู่ทั่วไปของภาคอีสาน ภาคตะวันตกเฉียงใต้ เช่น ที่อำเภอจตุรัส อำเภอบำเหน็จณรงค์ จังหวัดชัยภูมิ รวมทั้งจังหวัดอื่นๆ ที่มีชายแดนเขตติดต่อกับจังหวัดนครราชสีมา (วีระพงศ์ มีสถาน. 2538 : ไม่ปรากฏเลขหน้า อ้างในรายงานการศึกษาเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทยเบ็ง ลุ่มแม่น้ำป่าสักในเขตที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก. 2542 : 18)

ในทางวิชาการมีการพูดถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเบ็ง ไทยดั้ง ที่มีถิ่นฐานอยู่ในจังหวัดลพบุรีมานานกว่าหนึ่งทศวรรษแล้ว (ภูธร ภูมะธน, 2542 : 18) และพื้นที่ของกลุ่มไทยเบ็งอยู่ในเขตรอยต่อของภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีเส้นทางติดต่อระหว่างภูมิภาคทั้งสอง ผู้คนที่อาศัยในพื้นที่แถบนี้มีวัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนตน เป็นลักษณะวัฒนธรรมผสมผสานระหว่างภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลาง เพราะเป็นชุมชนที่มีปฏิสัมพันธ์กับทั้งสองภูมิภาค และอาศัยมายาวนาน

ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คือกลุ่มของชาวไทยเบ็งที่มีขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมคล้ายกลุ่มชนไทยภาคกลาง แต่ยังมีลักษณะบางอย่างที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของ

กลุ่ม เช่น ภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน การสร้างที่อยู่อาศัย นามสกุล ความเชื่อ การละเล่น เพลง
พื้นบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพ รวมทั้งการทอผ้าขาวม้า และการทอถุงย่ามเพื่อใช้เอง

2. วัฒนธรรมของชาวไทยเบิ่งโคกสูง จังหวัดลพบุรี

รายงานการวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลโคกสูง. ((2542 : 21 - 77) กล่าวถึงวัฒนธรรมของกลุ่ม
ชาวไทยเบิ่งโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรีว่า เป็นกลุ่มคนที่มีมรดกทางวัฒนธรรม วิธีการดำเนิน
ชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวหลายอย่าง เช่น วัฒนธรรมด้านภาษาพูด วัฒนธรรมในเรื่องนามสกุล
วัฒนธรรมด้านการทอผ้า วัฒนธรรมอาหารการกิน วัฒนธรรมการละเล่น วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย มี
ประเพณีอันดีงามที่ควรรักษาสืบไป

วัฒนธรรมภาษาพูดของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

ชาวไทยเบิ่งโคกสูงจะมีสำเนียงภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์แบบเฉพาะตัว สำเนียงที่เปล่งออกมา
ฟังดูเหนือคล้ายสุพรรณบุรี แต่เหนือน้อยกว่าชาวสุพรรณบุรี บางครั้งฟังดูคล้ายสำเนียงทางภาคใต้แต่ซ้ำกว่า
ไม่ออกสำเนียงอีสาน (สุรัชย์ เสือสูงเนิน , 2541 : 32) คำพูดที่แปลกไปจากภาษากลางและมักได้ยินใน
ประโยคที่พูดเสมอ เช่น คำว่า เบิ่ง ดือก เหวย เตือ ตัวอย่าง เช่น ให้กินเบิ่ง ไม่ให้ดือก เสียงอะไรเหวย ข้าไป
ละเตือ เป็นต้น เป็นเหตุผลหนึ่งที่มีคำว่า “เบิ่ง” ในประโยคที่พูด นักวิชาการจึงเรียกว่า กลุ่มคนไทยเบิ่ง

นามสกุลของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงประกาศพระราชบัญญัติขนานนามสกุลขึ้น ณ
วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2455 และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2456 โดยมีพระราชประสงค์
เพื่อให้ (กมลทิพย์ กสิการ, 2538 : 201)

1. นามสกุล เป็นหลักของการสืบเชื้อสายต่อเนื่องกันทางบิดา ผู้ให้กำเนิดเป็นศักดิ์ศรีและ
แสดงสายสัมพันธ์ในทางร่วมสายโลหิตของบุคคล
2. นามสกุล ก่อให้เกิดความเป็นหมู่เป็นคณะ ส่งเสริมความรักความสามัคคีระหว่างเครือ
ญาติ ตั้งแต่คนชั้นสูงตลอดชั้นต่ำทั่วไป
3. นามสกุล เปรียบเสมือนคุณลักษณะของบุคคลแต่ละเผ่าพันธุ์ ส่วนมากมักสร้างแนวจงใจผู้
เป็นเจ้าของนามสกุล ตลอดจนเครือญาติในสกุล ให้สำนึกในความดีความชั่ว ให้เกิดความนิยมในอันที่จะ
ดำเนินชีวิต เจริญรอยตามวิชาชีพและความมีชื่อเสียง อันเป็นที่มาแหล่งมรดกนามของบรรพบุรุษผู้ต้นตระกูล
เมื่อพระราชบัญญัติขนานนามสกุลได้ประกาศใช้แล้ว ประชาชนคนไทยต่างก็คิดหานามสกุล
ของตน บ้างขอพระราชทานนามสกุล และบ้างก็ช่วยกันคิดตั้งขึ้นเอง บางนามสกุลได้มาจากชาติกำเนิด บางที่
ก็มาจากอาชีพที่ประกอบอยู่

นามสกุลของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

เอกลักษณ์เด่นแสดงความเป็นชาวโคกสูงที่เห็นได้ชัดเจน คือ สำเนียงภาษาพูด การทอ
ผ้าขาวม้าและถุงย่าม และเรื่องนามสกุล ชาวโคกสูงนิยมตั้งนามสกุลตามภูมิลำเนาที่เกิดโดยใช้ชื่อตำบลเป็น
ส่วนท้ายหรือส่วนหน้าของนามสกุล เช่น สลุงอยู่ เกิดสลุง เดิมสลุง เป็นต้น ส่วนคำท้ายนั้นได้มาจากชื่อ
บรรพบุรุษ ปู่ย่าตายาย หรือได้มาจากการตั้งขึ้นเอง เชื่อว่าคนที่นามสกุลมีคำว่า “ สลุง ” ต่อท้ายหรือนำหน้า
นามสกุลจะต้องมีบรรพบุรุษเป็นชาวโคกสูง ส่วนนามสกุลที่ไม่มีคำว่า “ สลุง ” เชื่อว่าเป็นคนที่มาจากถิ่นอื่น

เข้ามาแต่งงานกับผู้หญิงชาวโคกสลุง เข้ามาประกอบอาชีพในตำบลโคกสลุง เข้ามาสร้างที่อยู่อาศัยในตำบลโคกสลุงเป็นเวลานานจนกลายเป็นคนโคกสลุงในเวลาต่อมา

ตัวอย่างนามสกุลของคนโคกสลุง (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 40 – 41)

จากการสำรวจทะเบียนนักเรียนโรงเรียนวัดโคกสลุงปีการศึกษา 2523 ถึงปี 2542 พบนามสกุลที่ลงท้ายหรือขึ้นด้วยคำว่า “สลุง” ต่อไปนี้คือ

สลุงอยู่ เกิดสลุง เต็มสลุง ตั้งสลุง เจริญสลุง โตสลุง สลุงใจดี ยอดสลุง เงินสลุง แก่นสลุง เฟิงสลุง อนันต์สลุง สลุงโครพ สุขสลุง มั่นสลุง สลุงใหญ่ ใจใหญ่สลุง ชวดสลุง สำราญสลุง หนูสลุง เอื้อสลุง สลุงจันทร์ วาจาสลุง ศิริสลุง สลุงเสือ เขียวสลุง อ่อนสลุง วงษ์สลุง ศรีสลุง ขยันสลุง ลาดสลุง บึงสลุง กันสลุง นวลสลุง อินสลุง สีดาสลุง กลิ้งสลุง งานสลุง พฤกสลุง พรึกสลุง ชมสลุง ไชยสลุง ศรีนวลสลุง สวัสดิ์สลุง ปาสลุง ดิษฐ์สลุง เสนาะสลุง ชัยสลุง คิดสลุง มากสลุง หินสลุง

นามสกุลของคนโคกสลุงที่ไม่มีคำว่า “ สลุง ” ต่อท้ายหรืออยู่หน้า

ได้แก่ นามสกุล อินทร์เฉลียว เกรียงไกร พรหมมา ขุนจตุรัส ยิงยง นกกาศักดิ์ แก้วมณี สุขวิวัฒน์ รูปทอง พูลหล้า ดั่งสีแก้ว สุจริต โมกศักดิ์ สินธุ์ไชย เป็นต้น

นามสกุลอื่น ๆ ที่ปรากฏอยู่ในโคกสลุง

จันทิก สักจ่อหอ เสือสูงเนิน จิตจันทิก เต็มขุนทด ทอดขุนทด หมิวกระโทก ชมเพ็ญ สมานวงศ์ ผู้ดี สุวรรณมิตร พามา วงษ์ดี ยงยุทธ ศรีมงคล ภักดีชื่น โพธิ์เอี่ยม จันท์ประสาธน์ ผิวพัก รัตมี มารทอง ศรพา พิมพา เปียงใจ หิ่งประเสริฐ จันท์พิทักษ์ วัตวงศ์ ไตรมนตรี ฉายไทยสงค์ โทพรหมมา พรหมานอก ทำลานดี แสงทอง ส่งหล้า ฤทธิ์อนันต์ชัย ราชวงศ์ สุจิรัชย์ มั่นกุล ย่อมไทยสงค์ บุญประสงค์ เกิดตากแดด ชูชื่น อินทวงศ์ ศรีเปรม วงษ์โท หอมจันทร์ หงษ์เจริญ วิชัยประเสริฐ บุญนันท์ วิชัยรัตนตระกูล เกตุณัฐ ดนตรี เขมูชาญ เทศแสง ออมทรัพย์ แก้วรัตน์ ชาวสำราญ ชื่นชู กระต่ายเทศ พันจุก กำไรทอง ยั่งยืนดี เฟิงสวัสดิ์ อิ่มด้วยบุญ โสภารวรรณ (ทะเบียนนักเรียนโรงเรียนวัดโคกสลุง ปี 2523 – 2543)

วัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัยของชาวไทยเบ็งโคกสลุง

จากหลักฐานชั้นสำคัญที่พบในวัดโคกสำราญ ได้แก่ ซากหินศิลาแลงจำนวนมากมายาวที่วางอยู่รอบโบสถ์หลังเก่า และซากหินทรายหลายชิ้น ได้แก่ ฐานโยนิ บัวกลีบขุ่น และชิ้นอื่นๆ ทำให้ทราบว่า เคยมีกลุ่มคนเข้ามาอยู่อาศัยในบริเวณนี้มานานแล้ว

หมู่บ้านโคกสลุงอยู่ห่างจากแม่น้ำป่าสักประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีวัฒนธรรมการสร้างที่อยู่อาศัย สรุปลงได้เป็น 2 สมัยคือ

1. สมัยเรือนผูกกระเบื้อง กั้นฝาฉ้อ
2. สมัยเรือนปั้นหยา กั้นฝาไม้กระดาน

ชาวโคกสลุง มีวัฒนธรรมในการสร้างที่อยู่อาศัยที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ที่น่าภาคภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นภูมิปัญญาของชาวโคกสลุง ได้แก่ เรือนฝาฉ้อ (มา เอื้อสลุง , สัมภาษณ์ : 2540)

เรือนฝาฉ้อ

รูปร่างลักษณะของเรือนฝาฉ้อ

รูปร่างลักษณะส่วนรวมทั่วไป คล้ายเรือนไทยภาคกลาง คือเป็นบ้านใต้ถุนสูง เสาต้องเป็นไม้เต็ง นิยมสร้างตามแนวตะวันตก บันไดต้องหันหน้าไปทางทิศตะวันออกหรือทิศเหนือ ไม่ทำบันไดไปทิศตะวันตก เพราะเชื่อว่าไม่ดี หลังคาทรงสูงเหมือนเรือนไทย มุงด้วยแฝก มีกั้นลม มีจั่ว มีกั้นสาด มีหน้าต่างด้านละ 1 บาน มีประตูห้องนอน 1 ประตู ลักษณะประตูจะทำด้วยไม้เนื้อแข็ง เปิดเข้าไป มี 2 บาน เหมือนประตูโบสถ์

การต่อไม้ใช้วิธีการเจาะ ผ่ากันด้วยใบค้อนใช้ไม้ไผ่ประกบใบค้อนทั้งสองด้าน เรียกว่าเรือนฝาค้อ ผนสาดเข้าบ้านไม่ได้ พื้นปูด้วยระแนก นิยมให้มีระเบียงด้านหน้า มีนอกชาน และครัวต่อจากนอกชาน บันไดทำด้วยไม้ไผ่ เจาะรู 5 ชั้น หรือ 7 ชั้น ถ้าต่อบ้านออกด้านข้างเรียกว่า พะ ถ้าต่อออกไปด้านหลังเรียกว่า เฝิง บริเวณที่เป็น เฝิงจะไม่มีพื้น ไว้สำหรับเป็นที่อยู่ของวัว ควาย

ฝาค้อ คือ ฝาที่ทำมาจากใบค้อนประกบด้วยไม้ไผ่ ใบค้อน คือพีชชนิดหนึ่ง คล้ายต้นปาล์มหรือต้นหมากต้นค้อจะขึ้นอยู่ริมแม่น้ำป่าสัก ชาวโคกสูงจะไปตัดใบค้อนมาทำบ้านจากทุ่งมะนาวหวานและที่ทำตัดลาน บริเวณนี้จะมีต้นค้อจำนวนมาก (เตียน สสูงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ระแนก คือ พื้นของเรือนฝาค้อ ทำมาจากไม้ไผ่เหลาให้แบน แต่ละอันกว้างประมาณ 1 - 2 นิ้ว ความยาวแล้วแต่ความกว้างของบ้าน แล้วนำมาผูกติดกันด้วยหวาย หรือเครื่องกะไคลิง ให้เป็นแผงขนาดเท่าความกว้างของเรือน แล้วนำมาปูเป็นพื้นเรือนฝาค้อ

เรือนฝาค้อ เป็นที่อยู่อาศัยของชาวไทยเบิ่งโคกสูงโดยเฉพาะ มีอายุเมื่อประมาณ 100 ปีที่ผ่านมา หลังจากสมัยเรือนฝาค้อแล้ว ชาวไทยเบิ่งโคกสูงจะค่อยๆ เปลี่ยนแปลงการสร้างที่อยู่อาศัยไปเรื่อยๆ เช่น เปลี่ยนจากพื้นระแนกมาเป็นพื้นไม้กระดาน จากหลังคามุงแฝกมาเป็นมุงด้วยสังกะสี จากฝาค้อเปลี่ยนมาเป็นฝาฟาก ตามลำดับ

ฝาฟาก คือ ฝาที่ทำจากไม้ไผ่ลำใหญ่ๆ ตัดมาจากกอไผ่ป่า แล้วนำมาทำการสับด้วยมีดเห็นบ แล้วแผ่อกให้แบนมีความกว้างเหมือนไม้กระดาน แล้วใช้ไม้ไผ่สานให้เป็นฝากันบ้านได้

เรือนปั้นหยา

รูปร่างลักษณะเรือนปั้นหยา

มีอายุประมาณ 90 -100 ปีที่ผ่านมา ชาวโคกสูงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงการสร้างที่อยู่อาศัยที่ต่างจากเรือนฝาค้อมากขึ้น ลักษณะเรือนปั้นหยาที่โคกสูงจะคล้ายกับเรือนปั้นหยาทั่วๆ ไป คือ ตัวบ้านจะทำด้วยไม้จริงทั้งหมด ไม่ใช่ไม้ไผ่ ใต้ถุนสูง เสานิยมใช้ไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง ไม้แดง ไม้เกด ไม้มะค่า พื้นจะปูด้วยไม้กระดาน นิยมทำหน้าต่างด้านละ 1 บาน ช่วงแรกๆ บางหลังยังมุงหลังคาด้วยแฝก บางหลังเริ่มมุงหลังคาด้วยสังกะสี ไม่มีกันลม ไม่มีจั่วด้านนอก มีด้านในจั่วใน ส่วนของหลังคาถ้ามุงด้านบนลงมาจะดูคลุมทั้งสี่ด้าน ทำลักษณะเช่นนี้เป็นการแทนกันสาด ปูพื้นด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่และหนา กันฝาค้อด้วยไม้กระดานแผ่นใหญ่ในช่วงแรกๆ ต่อมาใช้กระดานบางแผ่นเล็กเหมือนปัจจุบัน เริ่มใช้ตะปูในการต่อหรือตีฝาค้อ มุงหลังคาสังกะสี นิยมกันห้องนอน 1 ห้องนอน เรียกว่า ไนเรือน มีระเบียงด้านหน้า บางหลังทำพะออกไปด้านข้าง บางหลังยังทำเฝิงด้านหลังเหมือนเรือนฝาค้อ มีนอกชานต่อออกไปจากระเบียง นอกชานไม่มุงหลังคา มีครัวต่อจากนอกชาน บันไดยังคงทำบันได 5 ชั้น หรือ 7 ชั้น เหมือนเดิม แต่ทำจากไม้จริงเนื้อแข็ง ใต้ถุนบ้านนิยมทำคอกควาย คอกวัว (มา เอื้อสสูง , สัมภาษณ์ : 2544)

บ้านในยุคปัจจุบัน

มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยไปอย่างมาก เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมของคนต่างถิ่นเข้ามาผสมผสาน สภาพเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ทำให้รูปแบบเปลี่ยนไปจากเดิม เช่น เริ่มมีการสร้างบ้านสองชั้น มีห้องนอนหลายห้อง มุงหลังคาด้วยกระเบื้อง สังกะสี เริ่มทำหน้าต่างคู่ ชั้นล่างนิยมทำด้วยปูนซีเมนต์ ชั้นบนยังคงทำด้วยไม้ บันไดเปลี่ยนมาเป็นแบบหลายๆ ชั้น นอกชานจะหายไปส่วนใหญ่ จะพบเห็นอยู่ทั่วไปในหมู่บ้านโคกสูง (มา เอื้อสสูง , สัมภาษณ์ : 2544)

ปัจจุบันจะหาเรือนฝาค้อไม่มี มีเพียงตัวอย่างฝาค้อของจริงเพียงชิ้นเดียวอยู่ในพิพิธภัณฑ์วังนารายณ์ราชนิเวศ จังหวัดลพบุรี จัดแสดงนิทรรศการอยู่

วัฒนธรรมการทอผ้าของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

การทอผ้าของชาวโคกสูง เป็นวิธีการทอผ้าแบบโบราณ เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแบบเฉพาะตัวที่น่าภาคภูมิใจ ควรรักษาสืบไว้ เป็นเอกลักษณ์หนึ่งซึ่งแสดงความเป็นชาวไทยเบิ่งโคกสูง การทอเป็นวิธีการของโคกสูงโดยเฉพาะ ใช้กี่แบบโบราณ ลายผ้าเป็นแบบเฉพาะแบบของโคกสูง ชาวโคกสูงจะทอผ้าใช้เองมาตั้งแต่สมัยประมาณ 150 - 200 ปี มาแล้ว (สุรัชย์ เสือสูงเนิน , 2544 : 228)

สมัยโบราณจะทอผ้าถุง ทำผ้าโจงกระเบนทั้งหญิงและชาย ของผู้หญิงจะย้อมสีเขียวเข้มผู้ชายย้อมสีเขียวย่อ (สีตองอ่อน) ทอผ้าเพื่อตัดเสื้อ ทอผ้าขาวม้า ทอถุงย่าม (แต่มี สลุงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544) ปัจจุบันการทอผ้าถุงจะไม่มีทอเพื่อมาใช้ถุงหม้อ แต่มีการทอผ้าถุงที่มีลวดลายสวยงามแทน โดยมีกลุ่มทอผ้า การทอผ้าขาวม้าและการทอถุงย่าม ยังมีการทอเพื่อประโยชน์ใช้สอยภายในครัวเรือนอยู่ถึงปัจจุบัน

วิธีการทอผ้าขาวม้า

เครื่องมือทอผ้าขาวม้า

แต่มี สลุงใจดี กล่าวถึงเครื่องมือที่ใช้ทอผ้าคือ

1. กี่โบราณ ก็ คือ ที่สำหรับนั่งทอผ้า ประกอบด้วย กระดานที่ 1 แผ่น หลักเสาที่ 2 หลักหลักวางกะสม 2 หลัก หลักโยงพืม 4 หลัก มีราวพาดสำหรับโยงพืม

2. พืม เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับทอ ประกอบด้วย ฟันพืม ตะกอก และที่เหยียบพืม

3. กะสม เป็นเครื่องมือใช้สำหรับม้วนผ้าที่ทอได้เป็นผืนแล้ว ทำจากไม้มะหาด แกะสลัก

สวยงาม

4. ระวียง เป็นเครื่องมือใช้สำหรับเสาะด้าย

5. ไน เป็นเครื่องมือใช้สำหรับกรีดหลอดด้ายทอ มีรูปร่างสวยงามมาก

6. ระวังหรือพืม เป็นเครื่องมือใช้สำหรับคั่นด้าย เป็นตัวกำหนด ความกว้าง ความยาว

ลวดลาย และสีสันทัน

7. แปรง เป็นเครื่องมือใช้สำหรับหวีด้าย มีรูปร่างสวยงามมาก

8. หลอดด้าย เป็นหลอดไม้ไผ่หรือไม้รวกขนาดเล็ก สั้น ยาว หลายขนาด ใช้สำหรับม้วนด้าย หลอดละ 1 สี หลายหลอด หลายสี เพื่อใช้เป็นด้ายพุ่งทอ

9. กะสวย เป็นเครื่องมือใช้สำหรับใส่หลอดด้ายสีพุ่งทอ ทำด้วยแก่นไม้จริง มีรูปร่าง

สวยงามมาก

10. ผัง เป็นเครื่องมือสำหรับปักผ้าให้ตึงขณะที่ทออยู่ ทำด้วยไม้ไผ่ยาวเท่ากับความกว้างของพืม มีปลอกทองเหลืองปลายแหลมใส่ทั้ง 2 ด้าน

11. กะนัด คือเครื่องมือใช้สำหรับขัดเครื่องด้ายไม่ให้ยุ่ง ก่อนถึงพืม ทำด้วยแก่นไม้จริง เหลาให้แบน ยาวกว่าความกว้างของพืมเล็กน้อย

12. หลักตั้ง ใช้สำหรับมัดเครื่องด้ายปลายสุดให้ตึงตลอดเครื่อง ใช้ไม้อะไรก็ได้ทำหลักตั้ง

13. ไม้หัววัด ใช้สำหรับใส่เครื่องด้ายปลายสุดให้กระจาย ตั้งให้ตึง ผูกติดกับหลักตั้ง

14. สะดวง ใช้สำหรับจุ่มน้ำ นำมารูดเนื้อผ้าที่ทอได้ เพื่อให้เข้าสนิทกัน ทำด้วยกาบ

มะพร้าว

15. ไม้คล้องด้าย ใช้สำหรับคล้องด้ายให้ตึงแล้วหวี ทำด้วยไม้จริง แกะสลักสวยงามมาก

ขั้นตอนวิธีการทอ

ขั้นตอนการทอผ้าของชาวไทยเบิ่งโคกสูง คือ (แต่มี สลุงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

1. เริ่มต้นจากการซื้อด้ายจากร้านค้า
 2. นำมาต้มกับข้าวต้ม แล้วขยำ นำมากะทก
 3. นำไปตากแดดบนราวไม้ไผ่
 4. พอด้ายแห้งหมาดๆ ใต้อันที่ นำมาหวีให้กระจาย เพื่อไม่ให้ด้ายเป็นชนติดกัน และทำให้ด้ายมีความเหนียว เรียกว่า การฆ่าด้าย

5. นำด้ายมาเสาะ โดยใส่ระวีง สวาลงกระบุง นำเม็ดมะขาม เมล็ดละหุ่ง ใส่เทินบนด้ายเพื่อไม่ให้ยุ่ง ถ้าผ้าขาวม้าหลายสีก็เสาะด้ายหลายๆ สี หลายๆ กระบุง

6. นำด้ายที่เสาะแล้วมาเกาะลูกเหล็กที่พิมหรือระวาง เรียกว่า การคัน
 การคัน จะเป็นขั้นตอนการออกแบบลวดลาย สีสัน ความกว้าง ความยาว และจำนวนของผ้าขาวม้าก็ผืน ในการทอเครื่องนี้

7. นำด้ายออกจากพิม จากนั้นนำมาสับที่พิม

8. เริ่มทอหูก โดยนำพิมไปเข้าก็ มัดเครื่องหูกกับหลักตั้งให้ตึงตลอดเครื่อง

9. เลือกหลอดด้ายสีต่างๆ พุ่งทอตามลวดลาย ที่ออกแบบ ให้สวยงาม ลายเล็กลายใหญ่ ตาเขี้ยวตาแดง ตาเหลือง คิวสีน้ำเงิน ตามแบบที่คิดไว้

วิธีการทอหูก เขยียบ พุ่งกระสวย กระทบ ทำวนเวียนแบบนี้ จนได้เนื้อผ้ามากที่สุดแขน กระทบไม่ได้จึงม้วนไว้ที่กะสม ทอจนหมดความยาวของเครื่องหูก

10. ทอเสร็จ ตัดแยกผืนด้วยมีดไม่รอกหรือไบมีดโกน แล้วนำไปใช้ประโยชน์ได้

ผ้าขาวม้าของชาวโคกสูงมีความสวยงาม หนา มีความทนกว่าผ้าขาวม้าในตลาดทั่วไป ด้ายที่ใช้ทอ สมัยก่อนใช้ฝ้ายปั่นเอง ย้อมด้วยเปลือกมะเกลือเลือด ขั้นตอน นำเปลือกมะเกลือเลือดใส่ครกตำข้าว ตำเพื่อให้ยางออก นำเปลือกมะเกลือเลือดไปแช่น้ำ 1 คืน แล้วนำด้ายมาจุ่มย้อม ให้เปียกทั่วด้าย แล้วนำไปตากแดด พอแห้งนำมาจุ่มใหม่ สีจะเป็นสีแสด แล้วนำด้ายไปจุ่มโคลน ขยำ ด้ายจะกลายเป็นสีดำ นำไปล้างน้ำให้โคลนออก ด้ายจะเป็นสีดำ ขั้นตอนต่อไป นำไปฆ่าด้ายตามวิธีการในข้อ 2 ที่กล่าวมาแล้วข้างต้น (แต่้ม สลุงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ด้ายที่ใช้ทอในปัจจุบัน คือ ด้ายโทเร สะดวกสบายมากขึ้น ไม่ต้องผ่านวิธีการย้อมแบบโบราณ ซื้อด้ายจากตลาด สามารถเลือกสีตามใจชอบ ทำให้คนทอออกแบบสีสันได้สวยงามขึ้น ด้ายโทเรยังทำให้เนื้อผ้าขาวม้ามีความเหนียวทนทานมากขึ้นด้วย

คำศัพท์เฉพาะการทอผ้าขาวม้าของชาวไทยเบิ่งโคกสูง (แต่้ม สลุงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ทอหูก ภาษาพื้นบ้านหมายถึง การทอผ้า

ฆ่าด้าย การทำด้ายให้เหนียว โดยการต้มกับข้าวต้ม แล้วหวี

การสับ การต่อเครื่องด้ายเข้าพิม

การเสาะ การสาวด้ายใส่ภาชนะเพื่อไม่ให้ยุ่ง

การคัน การค้นหา ความกว้าง ความยาว ลวดลาย สีสัน ของผ้า ให้

กว้างยาวพอดีกับพิม โดยจัดวางด้ายเกาะลงไปตามลูกเหล็กของพิม

ขนาดของพิม 18 หลบ , 20 หลบ , 22 หลบ

4 เส้น ทำกับ 1 คบ

10 คบ เท่ากับ 1 หลบ

กรีดหลอด , ผัดหลอด หรือกรอด้าย หมายถึง การมัดนด้ายสีต่างๆ ใส่หลอดไว้สำหรับเป็น
ด้ายพุ่ง

หรือ ใช้เรียกการทอใน 1 ครั้ง เช่น เครื่องนี้ทอผ้าขาวม้าก็ฝืน (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 :
43 – 44)

การทอถุงย่าม

ถุงย่ามของชาวโคกสูง คือ กระเป๋านอกประสงค์ ถุงย่ามทอเพื่อประโยชน์ใช้สอย แต่แฝง
ไปด้วยลวดลายและสีสันที่มีความสวยงาม

ถุงย่ามของชาวโคกสูงนิยมทอสีแดง มีขนาดใหญ่ เย็บด้วยมือ มีชายกรุย มีชั้นสำหรับใส่
เงินเหมือนกระเป๋าพับ สีอื่นๆ เช่น ลายสีชาวดำ ลายสีเขียว (แหน อ่อนสูง , สัมภาษณ์ : 2544)

จุดประสงค์การทอถุงย่ามของชาวโคกสูง (มา เอื้อสูง , สัมภาษณ์ : 2544)

1. ดั้งเดิมใช้เป็นถุงย่ามใส่หมาก
2. ในยุคต่อมาใช้ใส่ห่อข้าวและสิ่งของที่จำเป็นสะพายไปทำนา หรือไปเลี้ยงสัตว์ ขากลับเก็บ
ผักจากป่าใส่ย่ามกลับบ้าน

3. ใส่เสื้อผ้า สิ่งของ เพื่อเดินทาง
4. ปัจจุบันเด็กๆ ใส่หนังสือ สมุด ไปโรงเรียน
5. ใส่สิ่งของอื่นๆ ที่สามารถใส่ได้

ขั้นตอนวิธีการทอถุงย่ามจะเหมือนวิธีการทอผ้าขาวม้าทุกประการ ต่างกันตรงการออกแบบ
ลวดลาย และการตัดต่อ วิธีการเย็บ ทุกหลังคาเรือนในโคกสูงจะใช้ผ้าขาวม้าและถุงย่ามทอเอง

วัฒนธรรมด้านดนตรีและการละเล่น

วัฒนธรรมด้านดนตรี

สุรชัย เสือสูงเนิน (2541 : 46 – 52) กล่าวว่า วัฒนธรรมด้านดนตรีและการละเล่นของชาว
โคกสูง ประมาณ 60 - 150 ปีที่ผ่านมา ชาวโคกสูงจะมีเครื่องดนตรีที่เป็นของชาวโคกสูงอยู่ 2 ชนิด คือ จิ้ง
หน่อง และ เพลี้ยะ เป็นเครื่องดนตรีที่ผู้ชายเป็นคนเล่น ฝ่ายหญิงไม่เล่น จิ้งหน่องทำจากไม้ไผ่ มีลิ้น ไซ้ติดที่
ปาก ฝ่ายชายจะติดเล่นในตอนกลางคืนเวลาไปจับสาวเป็นสัญลักษณ์ให้ทราบว่ามีหนุ่มมาแล้ว หรือเล่นใน
ช่วงเวลาอื่นๆ ก็ได้ เพลงที่ติดเป็นเพลงต่างๆ ไป เพลี้ยะ ทำด้วยเหล็ก ลักษณะรูปร่างคล้ายจิ้งหน่อง ไซ้ติด
เหมือนกับจิ้งหน่อง เครื่องดนตรีทั้ง 2 ชนิด นายนเตียน สสูงใจดี บอกว่า “ เสียงที่เป่า จะดัง โห่ง โห่ง เสียง
สูงต่ำตามทำนองเพลง “ (เตียน สสูงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

เครื่องดนตรีชนิดอื่นๆ มีเล่นเหมือนกับที่อื่นๆ เช่น โทณ รำมะนา กลองยาว (ก้อง สสูงอยู่ ,
สัมภาษณ์ : 2544)

โทณ การละเล่นและพิธีกรรมที่เกี่ยวกับโทณ ชาวโคกสูงจะใช้โทณเล่นรำโทณ โจ๊ะครี๋ม เพลง
รำโทณสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เหมือนกับถิ่นอื่นๆ เล่นในเวลาตอนกลางคืนระหว่างหนุ่มสาว นิยมเล่นใน
งานเทศกาลสงกรานต์ และใช้โทณในพิธีกรรม การเลี้ยงเจ้าบ้าน “ พ่อหลวงเพชร ” ในวันขึ้น 6 ค่ำ เดือน 6
ของทุกปี จะมีคนตีโทณ โจ๊ะครี๋ม โจ๊ะครี๋ม มีคนทรงเป็นผู้รำ แล้วพ่อหลวงจะมาเข้าร่างทรง (แต่ม สสูงใจดี ,
สัมภาษณ์ : 2544)

รำมะนา จะใช้ตีรำในการช่วงดอกไม้ (การแห่ดอกไม้) ของหนุ่มสาว ในเทศกาลสงกรานต์

กลองยาว ใช้ตีแห่นาค แห่นางแมว แห่ขันหมาก แห่ดอกไม้เทศกาลสงกรานต์ ตัวกลองยาว จะใช้ไม้ทั้งต้นเจาะทำเอง ใช้หนังวัว หนังควาย ชิงหน้ากลอง ติดจำที่หน้ากลองทำให้เสียงดังดีขึ้น วงกลอง ยาว ประกอบด้วย กลองตั้งแต่ 3 - 7 ลูก ข้อง กรับ ฉิ่ง

คณะกลองยาวที่เคยมีในโคกสูง ได้แก่ คณะของนายเชิด ขวดสูง คณะของนายล้อม แสง สาลี ปัจจุบันทั้ง 2 คน ได้เสียชีวิตไปแล้ว คณะของนายล้อม มีลูกหลานยังสามารถเล่นและตีได้ แห่นาคได้ (เตียน สลึงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

วัฒนธรรมด้านการละเล่นของชาวไทยเบิ่งโคกสูง

การละเล่นของผู้ใหญ่

ชาวโคกสูงจะนิยมเล่นการละเล่นเฉพาะในช่วงเทศกาลสงกรานต์ ในช่วงเวลาอื่นๆ ชาวบ้าน จะประกอบอาชีพทำนา ทำไร่ ในเทศกาลสงกรานต์ชาวบ้านจะเล่นอย่างเต็มที่ เป็นที่ทราบทั่วกันว่า แต่ละบ้าน ต้องตำข้าวไว้เป็นโองๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องตำในช่วงสงกรานต์ ถ้าหากบ้านใดตำข้าวในช่วงสงกรานต์เชื่อว่าผีจะ แช่ง (แต่มี สลึงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

การละเล่นที่นิยมเล่นกัน เช่น เล่นเพลงหอมดอกมะไฟ เพลงข้าเจ้าหงษ์ เพลงโคราช รำโทน ช่วงดอกไม้ (แห่ดอกไม้) เล่นเข้านางเชือก เข้านางส้อม เข้านางซ้าง เข้านางควาย เข้านางปลา เล่นซักกะยัด (ซักกะเยื่อ) เล่นห่ม เล่นลูกช่วง ลิงชิงหลัก เล่นผ้าซุกมอญ (มอญซ่อนผ้า) เล่นม้าส่งเมือง เล่นวิ่งชิงธง เล่นแม่ กะชิบ เล่นเบียร์บิบ เล่นวิ่งว่าว (ละมุล พูลหล้า , สัมภาษณ์ : 2544)

การละเล่น (เล่นร้องเพลง)

ชาวโคกสูงมีมรดกทางวัฒนธรรมเกี่ยวกับการเล่น ที่เป็นของโคกสูงโดยเฉพาะ ซึ่งที่อื่น ไม่มี ได้แก่ การเล่นเพลงหอมดอกมะไฟ (หอม - ดอก - มะ - ไฟ) เพลงข้าเจ้าหงษ์ เพลงแห่นาค เพลงอื่นๆ เล่นเหมือนกับที่อื่นและที่นิยมเล่นกัน คือ เพลงโคราช เพลงรำโทน (ภูธร ภูมธน. 2542 : 314 - 343)

เพลงหอมดอกมะไฟ ร้องต่อกลอนกันสดๆ ระหว่างฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย ร้องเกี่ยว ต่อว่า หรือเรื่องอื่นๆ แล้วแต่จะเล่น จะขึ้นต้นด้วยคำว่า “หอมเอ๋ย แต่กลืน เอ๋ยดอกมะไฟ ดอกมะไฟหอมเอ๋ย” ลูกคู่ จะร้องรับพร้อมกัน แล้วต่อด้วยกลอนที่ต้นกันสดๆ จบแล้วอีกฝ่ายจะร้องแก้ วนไปวนมาเรื่อยไปจนกว่าจะเลิก (ละมุล พูลหล้า , สัมภาษณ์ : 2544) ปัจจุบันยังมีพ่อเพลงและแม่เพลงสามารถเล่นได้ ชาวบ้านที่อายุต่ำกว่า 60 ปีลงมา เล่นไม่ได้แล้ว อีกไม่นาน เพลงหอมดอกมะไฟ คงจะหายไปพร้อมกับพ่อเพลงและแม่เพลงชุด สดุดท้ายนี้

ปัจจุบันยังมีแม่เพลงพ่อเพลงที่สามารถเล่นเพลงหอมดอกมะไฟ เพลงโคราช เพลงรำโทน เพลงข้าเจ้าหงษ์ ได้ และเคยให้ความร่วมมือกับศูนย์วัฒนธรรมสถาบันราชภัฏเทพสตรี ทำการแสดง การละเล่นเพื่อเผยแพร่วิธีการเล่นและการร้อง ให้แก่สื่อมวลชนได้รับชม และทำการบันทึกเทปเพื่อเก็บเป็น สมบัติทางวัฒนธรรม แม่เพลงพ่อเพลง ได้แก่ ยายละมุล พูลหล้า คุณลุงเร อนันต์สลุง นางทองห่อ ยิงยง นางเอ็บ อนันต์สลุง ลุงยาม สุขสลุง โดยเฉพาะยายละมุล พูลหล้า อดีตเคยเป็นหมอเพลงโคราชที่มีชื่อเสียง ซึ่งเคยออกแสดงงาน ตามงานวัดในตำบลและอำเภอใกล้เคียง มีลีลาและน้ำเสียงที่ไพเราะ มีความจำเป็นเลิศ สามารถจำบทเพลงเล่นได้ทั้งคืนตั้งแต่หัวค่ำถึงสว่าง ปัจจุบัน (2548) อายุ 81 ปี ยังสามารถจำกลอนเพลงที่ครู แต่งให้บ้าง ตนเองแต่งขึ้นบ้าง รวมนับ 100 เพลง (ภูมิปัญญาชาวบ้าน ลพบุรี. 2540 : 37-41)

เพลงแห่นาค สมัยก่อนเมื่อมีการบวชนาค จะแห่นาคไปที่วัด โดยใช้กลองยาวนำขบวนแห่ ญาติพี่น้องที่ชอบรำก็จะรำออกหน้า ส่วนนาคจะอยู่หลังจะถูกห้อมล้อมด้วยบรรดาคคนแก่ ส่วนใหญ่จะเป็น ผู้หญิงชาวบ้านเรียกว่า ตาญาติตายาย บรรดาคคนเหล่านี้จะช่วยกันร้องเพลงแห่นาค ลักษณะของเพลงจะเป็น

การด้นกลอนสดๆ แล้วร้องรับกัน เรื่องราวเป็นเรื่องต่างๆ ไป เช่น เรื่องการตอบแทนบุญคุณพ่อแม่ เรื่องการปฏิบัติตัวขณะเป็นพระสงฆ์ เรื่องปลอบใจ เรื่องอื่นๆ (แต่มี สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

เพลงโคราช ชาวไทยเบ็ญโคกสลุดนิยมฟังเพลงโคราชกันมานานโดยเฉพาะคนแก่ ถ้ามีงานวัดจะต้องมีเพลงโคราช 1 อย่าง งานฉลองพระบวชใหม่ หรืองานฉลองอื่นๆ คนแก่จะเรียกร้องให้หาเพลงโคราชมาฟัง ในช่วงที่ผ่านมาประมาณ 50 - 80 ปี ชาวบ้านหลายคนสามารถร้องเพลงโคราชได้ นำมาเล่นกันในเทศกาลสงกรานต์ ปัจจุบันจะไปหาจ้างหมอลำเพลงโคราชมาจากจังหวัดนครราชสีมา (มา เอื้อสลุด , สัมภาษณ์ : 2544)

รำโทน จะเล่นเทศกาลสงกรานต์ ระหว่างหนุ่มสาวหญิงและชาย เล่นตอนกลางคืน มีโทนดีให้จังหวะ ร้องรำเล่นกันอย่างสนุกสนาน รำต่อนและร้องเกี่ยวกัน (แต่มี สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ช่วงดอกไม้หรือแห่ดอกไม้ เป็นการเล่นรำของหนุ่มสาวในช่วงเทศกาลสงกรานต์ เล่นตอนกลางคืน มีเครื่องดนตรี คือกลองรำมะนาตีให้จังหวะ บางครั้งใช้โทน ช่วงต่อมาใช้กลองยาว ก่อนถึงวันเล่นต้องมีการเตรียมตัดดอกไม้กระดาษ ทำด้วยกระดาษแก้ว สีต่างๆ หลายสี ใช้ลำไม้ไผ่ทำต้นดอกไม้ แล้วนำดอกไม้ประดิษฐ์ ขึ้นเสียบตามลำต้น ให้สวยงาม ประดับบริเวณด้วยกระดาษสีต่อกันยาวๆ ให้สวยงาม บักต้นดอกไม้ กลางลานหน้าบ้าน มีผ้าสบง ผ่าอาบหน้าฝน พาดที่กิ่งต้นดอกไม้ กลางคืนหนุ่มสาวเมื่อได้ยินเสียงกลองจะมาเล่นรำ รอบต้นดอกไม้กันอย่างสนุกสนาน หนุ่มสาวจะมีโอกาสได้พบกันที่งานช่วงดอกไม้ มีความเชื่อว่า ถ้าบ้านใครช่วงดอกไม้จะต้องเล่นรำกันถึงเช้า ถ้าไม่เช่นนั้นแล้ว เสือจะขบหัว พอถึงตอนเช้าจะแห่ไปวัด เพื่อพิธีฐาน ถวายผ้าอาบหน้าฝนแต่พระสงฆ์ ถวายเงินที่ร่วมกันทำบุญ เป็นเสร็จพิธีการช่วงดอกไม้ (เตียน สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

เล่นเข้านางเชือก จะมีอุปกรณ์การเล่น คือ เชือก มัดเชือกกับเสาบ้าน คนเข้านางเชือกจับเชือกอีกปลายไว้ เหมือนพนมมือ แล้วเชิดโดยใช้โทนดี ให้ให้ผีนางเชือกเข้า พอเข้าแล้วเชือกจะหลุดมือ สันตีโทนให้รำ รำไปเรื่อยๆ ถ้าเหนื่อยมาก ให้คนอื่นจับตัว ผีนางเชือกจะออก

เล่นเข้านางสุม จะเล่นเหมือนกับเข้านางเชือก แต่เปลี่ยนอุปกรณ์มาเป็นสุม ถ้าผีเข้าแล้ว จะไล่สุมคนดู ต้องการให้ออกให้จับตัวจะออก

เล่นเข้านางควาย ใช้หัวควายตายแล้ว เป็นอุปกรณ์ ร้องเพลงเช่นบวงสรวง เข้าแล้วจะไล่ขวิดคนดู ถ้าต้องการให้ออก ต้องจับตัว

คำกล่าวการเช่น “ เช่นเอ๋ย เช่นเหล่า ข้าพเจ้าไปตองตัด ผีตายในวัด แม่ตาตัวนี้ ยังคำตา ต่าแม่นา เฮ (คนดูร้องเฮ) “ ผู้คนที่ยืนดูล้อมอยู่เป็นวง พวกเขพร้อมกัน กล่าว 3 ครั้ง

เล่นเข้านางช้าง เหมือนเข้านางควาย ต้องมีการเช่น อุปกรณ์ใช้ผ้าขาวม้าพันท่างวงช้าง ถ้านางช้างเข้าแล้ว จะไล่กระตีบคนดู คนดูต้องวิ่งหนี ต้องการให้ออกคนอื่นๆ ต้องไปจับ แล้วจะออก

เล่นเข้านางปลา เหมือนเข้านางควาย ต้องมีการเช่น อุปกรณ์ใช้ครกตำข้าวขนาดใหญ่ ใส่น้ำในครก เอาไม้กระดานพาดบนปากครก คนที่จะเข้านางปลานั่งเอาผ้าขาวม้าคลุมหัวอยู่บนครก แล้วเช่นบวงสรวง พอนางปลาเข้าจะเอาไม้กระดานออก นางปลาจะเล่นน้ำในครก ถ้าจะให้ออก คนอื่นเอามือไปแตะ

เล่นชักกะยัดหรือชักกะเย่อ อุปกรณ์ ใช้ไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 วา แบ่งคนออกเป็น 2 ฝ่าย หัวหน้าแต่ละฝ่ายหันหน้าเข้าหากันจับไม้ ลูกที่มกอดเอวต่อๆ กันไว้ นับ 1 - 2 - 3 แต่ละฝ่ายดึง ถ้าฝ่ายใดแพ้ให้ร้าว

เล่นวิ่งชิงธง ปัจจุบันเรียก วิ่งเปรี้ยว การเล่นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย แต่ละฝ่ายมีธงของตัวเอง มีหลัก 2 หลัก คนวิ่งคู่แรก ประจำหลักของตัวเอง นับ 1 - 2 - 3 แต่ละฝ่ายจะวิ่งมาวนเสาของอีกฝ่าย กลับมาที่เสาของตัวเอง จะมีลูกทีมคอยรับธง เพื่อเปลี่ยนคนวิ่ง ถ้าฝ่ายใดวิ่งเข้าอีกฝ่ายวิ่งทัน และใช้ธงแตะ ถือว่าแพ้

เล่นแม่กะชิบ วิธีเล่น แบ่งผู้เล่นเป็น 2 ฝ่ายเท่าๆ กัน มี 1 คนเป็นแม่กะชิบนั่งอยู่กลาง ฝ่ายที่หนึ่งจะเข้ามากะชิบที่แม่กะชิบว่า จะเอาใครในฝ่ายตรงข้าม เสร็จแล้วฝ่ายที่สองจะเดินเข้ามากะชิบ ถ้าคนที่มากะชิบนั้น เป็นบุคคลที่ ฝ่ายที่หนึ่งกะชิบไว้ แม่กะชิบจะบอกว่า แพ้ ฝ่ายที่สองต้องเป็นชู้ซ้ำ โดยให้อีกฝ่ายขึ้นชู้หลังทั้งทีม ไปยังอีกฟากหนึ่ง แต่ถ้าไม่ใช่คนที่ฝ่ายที่หนึ่งกะชิบไว้ก็ให้กะชิบต่อไปเรื่อยๆ จนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะแพ้ และถูกทำโทษ คนที่เป็นแม่กะชิบต้องซื้อสัตย์

เล่นลิงชิงหลัก เล่นกี่คนก็ได้ แล้วแต่จะมีหลัก หลักอาจจะใช้เสาบ้านก็ได้ แต่ละคนประจำหลักของตัวเอง จะมีคนที่เป็นลิงไม่มีหลัก ต้องคอยวิ่งมาชิงหลักของคนอื่น โดยที่คนอื่น ๆ ต้องวิ่งเปลี่ยนหลักกันบ่อยๆ จึงจะสนุก ถ้าลิงแย่งได้ คนไม่มีหลักต้องเป็นลิงต่อไป (แต่มี สลุงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

เล่นห่ม มีอุปกรณ์ 2 ชั้น ทำจากไม้ไผ่ ชั้นที่หนึ่งเรียกว่า แม่ห่ม ทำจากไม้รวกยาวประมาณ 50 - 80 เซนติเมตร ชั้นที่สองเรียกว่า ลูกห่ม ทำจากไม้รวกเช่นกัน ยาวประมาณ 1 คืบ (ก้อง สลุงอยู่ , สัมภาษณ์ : 2544)

วิธีเล่น แบ่งคนออกเป็น 2 ฝ่าย ฝ่ายที่หนึ่งจะทำการขวิน (คือลักษณะอาการ จับลูกห่มให้กระเด็นออกไป ด้านหน้าให้ไกลที่สุด) ลูกห่มก่อน ฝ่ายที่สองจะคอยขว้างลูกห่มกลับมาที่แม่ของมัน ซึ่งฝ่ายที่หนึ่งจะวางไว้ที่บ่อที่ขวินออกไป ถ้าลูกแม่ห่มถูกแม่ แสดงว่าตาย ต้องเปลี่ยนฝ่ายขวิน แต่ถ้าไม่ถูก ให้เริ่มขั้นที่สอง คือ ฝ่ายที่หนึ่งจะใช้วิธีการตีลูกห่ม (จับลูกห่ม แล้วปล่อย แล้วใช้แม่ห่มตีให้ลูก เหมือนตีปีโปง) ฝ่ายที่สองจะขว้างกลับมา ฝ่ายที่หนึ่งจะใช้แม่ห่มตีรับ ให้ลูกห่มกระเด็นไปให้ไกลที่สุด แล้ววัดจากบ่อที่ขวินออกไปโดยใช้แม่ห่มเป็นเกณฑ์ 1 ไม้ให้นับ 1 วัดไปจนถึงลูกห่มว่าได้เท่าไร สมมุติได้ 10 ไม้ ฝ่ายที่สองต้องทำการห่มถึง 10 ไม้ โดยฝ่ายที่หนึ่งจะตีลูกห่มต่อกันไป 10 ครั้ง จะไกลจากบ่อมาก ฝ่ายที่สองต้องทำการห่ม (คือการจับลูกห่ม แล้วปากต้องหุบ แต่ออกเสียงว่า ห่ม ให้ได้ยิน แล้ววิ่งกลับไปให้เร็วที่สุด) โดยห้ามให้เสียงขาด จนกว่าจะถึงบ่อที่ขวิน ถ้าขาดกลางทาง ต้องตอกท้ายทอยใหม่ (คือการตีลูกห่มกลับไปให้ไกลอีก 1 ครั้ง) แล้วห่มใหม่ จนกว่าจะถึงบ่อขวิน แล้วเปลี่ยนฝ่ายเล่นใหม่

เล่นลูกช่วง วิธีเล่น แบ่งผู้เล่นออกเป็น 2 ฝ่าย ชิดเส้นเขตแดน 1 เส้น ทั้งสองฝ่ายอยู่คนละฟาก อุปกรณ์ใช้ผ้าขาวม้าทำเป็นลูกช่วง ฝ่ายที่หนึ่งโยนไปอีกฝ่ายจะเป็นผู้รับ โยนไปโยนมา ถ้าครบ 3 ครั้งให้ฝ่ายที่ครบก่อน ขว้างฝ่ายตรงข้าม ถ้าถูกใคร ให้มาเป็นชู้ซ้ำ การเป็นชู้ซ้ำต้องทำตามคำสั่งทุกอย่าง เช่น ใช้ให้หียบลูกช่วงให้ เป็นต้น แล้วโยนต่อไปใหม่เรื่อยๆ ถ้าครบ 3 ครั้ง ให้ขว้างอีก ถ้าถูกใครก็ให้ไปเป็นชู้ซ้ำ ถ้าฝ่ายใดจำนวนคนหมดก่อน คือไปเป็นชู้ซ้ำของอีกฝ่ายทั้งหมด แสดงว่าฝ่ายนั้นแพ้

เล่นม้าส่งเมือง วิธีเล่น อุปกรณ์ ใช้ผ้าขาวม้าผืนให้เหลือสั้นๆ คนเล่นจับคู่ก็คู่ก็ได้ แต่ละคู่ต้องให้เพื่อนชู้หลัง ทั้งหมดทำเป็นวงกลม คนอยู่บนหลัง โยนผ้าขาวม้า ส่งต่อๆ ไปให้รอบวง ถ้าคนใดรับไม่ได้ ผ้าขาวม้าตกถึงพื้นดิน ต้องเปลี่ยนลงไปให้เพื่อนชู้หลังทันที ตลอดทั้งวง แล้วส่งผ้าขาวม้าใหม่ ถ้าผ้าตกก็เปลี่ยนคนชู้หลัง จนกว่าจะเลิกเล่น

เล่นผ้าซุกมอญหรือมอญซ่อนผ้า เล่นเหมือนการเล่นมอญซ่อนผ้า ของถิ่นอื่นๆ

เล่นวิ่งว้าว จะเล่นในฤดูแล้ง ลมเริ่มพัด จะเล่นเหมือนที่อื่นๆ ทั่วๆ ไป จะต่างกันตรงที่ ที่โคกสลุงถ้าว่าวจุฬา และว่าวสองห้อง จะนิยมใส่ธนู ถ้าใส่ธนูจะทำให้ได้ยินเสียงธนูอยู่ตลอดเวลา ดัง โด่ โด่ โด่ โด่ โด่ โด่ ลักษณะ ทำด้วยไม้ไผ่ เหลาให้กลมเท่าประมาณนิ้วมือเด็ก ยาวประมาณ 1 เมตร มีใบทำจาก

ไปศาลหรือไปลาน ผูกด้วยด้ายในลอน ต่อหัวไม้ทั้ง 2 ด้าน เอาซี่ผึ้ง ติดที่ใบ เวลาจับเวียน จะดังเหมือนเสียงดนตรี คนเล่นนิยมผูกธนูไว้ที่หัวว่า ยิงลมพัดแรงธนูยิ่งดังถี่ขึ้น (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 47 – 52)

การเล่นของเด็ก

การเล่นของเด็กในช่วงที่ผ่านมา (ก่อน ปี 2510) ยังคงเป็นการละเล่นที่เป็นของไทยแท้ แต่มีความแตกต่างจากการเล่นของถิ่นอื่นบ้างเล็กน้อย อุปกรณ์ประกอบการเล่น มักเป็นสิ่งที่หาง่ายๆ ในท้องถิ่น การละเล่นที่นิยม ได้แก่ เล่นเบี้ย เล่นจิ้งโປ๊ะ เล่นตาตาราง เล่นติดเม็ดมะขาม เล่นวึ่งชิงธง เล่นแม่กะชิบ เล่นเตย เล่นดี เล่นว่าว เล่นเสื่อล้อมวัว (สุรชัย เสือสูงเนิน , 2541 : 51 – 52)

การเล่นเบี้ย อุปกรณ์การเล่น เม็ดเบี้ยหรือเม็ดมะค่าโมง วิธีเล่น ทุกคนมีเม็ดเบี้ย นำเม็ดเบี้ยของแต่ละคนมารวมกัน ในอัตราส่วนที่เท่ากัน แล้วกองเบี้ย ชีตวงรอบกองเบี้ย ห่างจากกองเบี้ยออกไปพอประมาณแล้วแต่จะตกลง ให้ชีตเส้น เพื่อเป็นเขตยืนขวางกองเบี้ย ถ้าใครขวางถูกกองเบี้ย และกระจายออกนอกวง เรียกว่า กิน ขวางจนกว่าเบี้ยในวงจะหมด ถ้าเบี้ยในวงหมด ก็เริ่มลงทุนกันใหม่ เม็ดเบี้ยที่ใช้ขวางเรียกว่า อีทุก

เล่นจิ้งโປ๊ะ อุปกรณ์การเล่น ไม้ไผ่หรือไม้รวกที่มีรูขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ครึ่งเซนติเมตร ตัดยาวประมาณ 1 - 2 คืบ หรือประมาณ 1 ปล้องไม้ไผ่ จำนวน 1 อัน เรียกว่า ล้ากล้องโປ๊ะ ชั้นที่สอง ไม้ไผ่ตัดให้ตัดข้อ 1 ด้าน ยาวประมาณ 4 - 7 นิ้ว ชั้นที่สาม ไม้ไผ่เหลาให้กลมเพื่อทำเป็นแกน ใส่ลงไป ในชั้นที่สอง เรียกตัวยิง

วิธีเล่น หาลูกตะครอง หรือลูกตะขบ หรือกระดาษหนังสือพิมพ์แช่น้ำ นำมาเป็นลูกจิ้งโປ๊ะ ใส่ลงไปในล้ากล้อง แล้วใช้ตัวยิงดันให้ลูกไปอยู่บริเวณที่ปลายล้ากล้อง แต่ยังไม่หลุดออกมา แล้วนำลูกตะครองใส่ไปใหม่ แล้วใช้ตัวยิงกระแทกอย่างแรง ลูกที่อยู่ปลายปากกล้อง จะกระเด็นออกไปยังเป้าที่เล็งไว้ เด็กๆ นิยมทำจิ้งโປ๊ะเล่นยิงกันอย่างสนุกสนาน

เล่นตาตาราง บริเวณที่เล่น ลานหน้าบ้าน ชีตตาตารางที่จะเล่นเป็นตาๆ อุปกรณ์อีกชิ้น ได้แก่ ตาหน่วย (เศษกระเบื้องแตก ทูบให้มีลักษณะค่อนข้างกลม ขาดพอประมาณ) ใช้ตาหน่วย โยนลงในตาตาราง แล้วใช้เท้า เขย่ง แล้วกะชุตไปยังตาอื่นๆ จนถึงตาสุดท้าย ถ้าเหยียบเส้น หรือตาหน่วยหยุดอยู่ คาเส้น แปลว่า ตาย ต้องเปลี่ยนผู้เล่นคนต่อไป (กะชุต คืออาการเขย่งขาหนึ่งข้าง ใช้เท้าที่ติดดิน เคลื่อนเท้าไปดันให้ตาหน่วยเคลื่อนที่ เรียกว่า กะชุต) เล่นตาตาราง เด็กผู้หญิงจะนิยมเล่นมากกว่าเด็กผู้ชาย

เล่นติดเม็ดมะขาม อุปกรณ์การเล่นต้องมีเม็ดมะขามหลายๆ เม็ด ชุดหลุม กว้างเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 - 15 เซนติเมตร ลึกประมาณ 3 - 6 เซนติเมตร ผู้เล่นแต่ละคนใส่เม็ดมะขามลงไป ตามที่ตกลงว่าคนละกี่เม็ด ต่อไป คนใดคนหนึ่งควักเม็ดมะขามในหลุมขึ้นมา แล้วติดลงหลุมทีละเม็ด โดยไม่ให้ถูกเม็ดอื่นๆ ถ้าถูกต้องหยุด เพื่อให้คนอื่นควักบ้าง เม็ดที่ลงหลุมจะเป็นของผู้ที่ติดได้ เวียนกันควักจนเม็ดมะขามหมดหลุม แล้วเริ่มลงเม็ดมะขามใหม่ แล้วเริ่มควักกันใหม่ แบบนี้เรื่อยไป

เล่นวึ่งชิงธง และเล่นแม่กะชิบ จะใช้วิธีการเล่นเหมือนกับผู้ใหญ่ที่กล่าวมาแล้วทุกประการ การเล่นเตย เล่นดี เล่นว่าว และเล่นเสื่อล้อมวัว เท่าที่สืบค้น การเล่นจะคล้ายกับการเล่นของถิ่นอื่นๆ ไป (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 47 – 52)

วัฒนธรรมการแต่งกาย

นายมา เอื้อสรวง บอกถึงการแต่งกายของชาวโคกสลุงว่า “ ประมาณก่อน พ.ศ. 2480 ช่วงก่อนสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ชาวโคกสลุงมีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมการแต่งกายที่ยังเป็น

แบบโบราณ หลังจากสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามแล้ว ได้มีการเปลี่ยนแปลงเรื่องการแต่งกายอย่างมาก “ (มา เอื้อสรวง , สัมภาษณ์ : 2544) จากการสืบค้นผู้วิจัยแบ่งออกเป็น 3 สมัยคือ

1. สมัยก่อนจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี
2. สมัยหลังจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี
3. สมัยปัจจุบัน

การแต่งกายสมัยก่อน จอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นนายกรัฐมนตรี

การแต่งกายสมัยนี้ยังเป็นแบบโบราณ ทั้งเด็กและผู้ใหญ่

การแต่งกายของผู้ชาย จะไว้ผมสั้น แต่ไม่ใช่ทรงมหาดไทย จะคล้ายทรงดอกกระพุ่ม ไม่นิยมใส่เสื้อ ใส่สนับเพลาและนุ่งโจงกระเบนสีเขียวอ่อน ทับสนับเพลาอีกที ผ้าโจงกระเบนใช้ผ้าทอเอง ใช้ด้ายใยบัว ซึ่งเป็นด้ายเส้นเล็ก ซื้อมาจากท้องตลาด แล้วนำมาทำการทอเป็นผืน แล้วเย็บเป็นผ้าโจง ไม่ใส่รองเท้า ผู้ชายจะชอบถือไม้ตะพุด ทำจากไมรวกหรือไม้ไผ่ นิยมกินหมาก

การแต่งกายของผู้หญิง จะไว้ผมสั้น คล้ายทรงดอกกระพุ่ม นุ่งผ้าโจงกระเบน นิยมนุ่งสีเขียวแก่ ใช้ผ้าทอเอง ใช้ด้ายใยบัวเหมือนกับผู้ชาย ผู้หญิงจะมีสไบ บางคนใช้ผ้ารัดอก ไม่ใส่รองเท้า นิยมกินหมากเช่นกัน (มา เอื้อสรวง , สัมภาษณ์ : 2544)

การแต่งกายของเด็ก เด็กๆ ทั้งหญิงและชายจะไม่ใส่เสื้อผ้าตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งอายุประมาณ 9 ปี ขึ้นไป จึงจะใส่กางเกงขาสั้นทั้งหญิงและชาย ไม่ใส่เสื้อ ช่วงอายุแรกเกิดถึง 8 ขวบ เด็กหญิงจะนิยมใส่ตะปิ้ง ทำด้วยเงิน ชาวบ้านจะซื้อจากตลาด เด็กผู้ชายจะนิยมผูกเม็ดพริก เต่า ลูกกัญแจ ซึ่งทำด้วยเงิน นิยมโกนหัวโล้น ไว้ผมจุก ไว้ผมเปีย ไว้ผมป้อย ไว้ผมกา (ภูธร ภูมะธน, 2542 : 161 – 179)

ทรงผมของเด็กๆ ในความหมายของชาวโคกสูง นายวิก อินเจลิยว กล่าวว่า

หัวโล้น คือ การโกนผมให้โล้นรอบศีรษะทั้งหมด ทั้งเด็กหญิงและเด็กชาย สามารถโกนได้เหมือนกัน

ผมจุก คือการโกนผม แล้วปล่อยให้เหลือเพื่อไว้ยาว เป็นวงกลม ใหญ่ประมาณเท่าแก้วตีม้า บริเวณเหนือหน้าผากขึ้นไป การไว้ผมจุกนิยมสำหรับเด็กหญิง

ผมเปีย คือ การโกนผม แล้วปล่อยให้เหลือเพื่อไว้ยาว เป็นวงกลม 3 จุด จุดแรกอยู่ด้านหน้า อีกสองจุด อยู่ด้านหลัง (ชายและขวา) ของศีรษะ การไว้ผมเปียจะเป็นของเด็กชายเป็นส่วนใหญ่

ผมป้อย คือ การโกนผมให้เหลือไว้ยาวด้านหลังเป็นรูปวงกลม 1 วง ตรงบริเวณขวัญ ผมป้อยเป็นลักษณะทรงผมของเด็กชาย

ผมกา คือ การโกนผมให้เหลือไว้ยาวตรงท้ายทอยเป็นรูปวงกลม เด็กหญิงหรือเด็กชายไว้ก็ได้ (วิก อินทร์เจลิยว , สัมภาษณ์ : 2544)

ทรงผมของเด็กๆ จะเป็นสิ่งที่บอกความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น คืออายุประมาณ 14 - 15 ปี จึงจะทำพิธีโกนผมจุก ผมเปีย ผมป้อย และผมกา นิยมโกนในตอนที่เกิดจันทรุปราคา หรือถ้าไม่เกิดก็ทำพิธีโกนได้ โดยทั่วไปต้องไปโกนที่วัด ให้พระสวดก่อนพิธีโกนผม แล้วจึงจะโกนทิ้ง หลังจากทำพิธีโกนแล้วจึงจะไว้ทรงผมแบบผู้ใหญ่ได้ นั่นก็หมายถึงการเริ่มเข้าสู่วัยหนุ่มสาวแล้ว (สุรัชชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 54)

การแต่งกายสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี

การแต่งกายของชาวโคกสูง เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงบ้างในระยะแรก และระยะหลังเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ระยะแรก ผู้ชายเริ่มมีเสื้อใส่ เป็นเสื้อคอกลมผ้าปาน สีขาว แขนสั้น แต่ย่นุงโจง

กระเบนอยู่บ้าง เริ่มมีคนใส่กางเกงขา กว้างแล้ว ฝ่ายหญิง เริ่มเปลี่ยนจากผ้ารัดอก มาเป็นใส่เสื้อ สมัยนั้น เรียกว่า เสื้อกระโจม บางคนเรียก เสื้ออีหิ้ว ลักษณะเสื้อกระโจม จะไม่มีแขน จะมีสาย 2 สายแขวนไว้ที่ไหล่ทั้ง 2 ข้าง ตัวเสื้อจะรัดบริเวณเหนือหน้าอก ตัวเสื้อยาวแคเอว และย่นงูโจงกระเบนอยู่ เสื้ออีกชนิดที่มาพร้อมเสื้อกระโจมคือ เสื้ออีแปะ ลักษณะคล้ายกับเสื้อชั้นในของสตรีปัจจุบัน แต่สายจะกว้างกว่า มีเม็ดตุ่มผ้าอก มีกระเปาะเล็กๆ ข้างลำตัว 2 ใบ (แต่ม สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

นายมา เอื้อสลุด บอกว่า ระยะเวลา ผู้ชาย จะใส่กางเกงขา กว้างมากขึ้น ใส่เสื้อคอกลมผ้าปานแขนสั้น ถ้าใครใส่กางเกงผ้าแพรขา กว้างแสดงว่ามีเงิน เป็นคนร่ำรวย ผู้หญิง เริ่มเอาไว้ผมยาว ใส่เสื้ออีแปะข้างใน มีเสื้อนอก คอกลมหรือคอห่านเหลี่ยม แขนสั้นสีขาว บางคนนุ่งโจงกระเบน บางคนใส่ผ้าถุง บางคนเล็กกินหมากแต่คนที่ยังกินหมากอยู่ มีจำนวนมากกกว่า (มา เอื้อสลุด , สัมภาษณ์ : 2544)

การแต่งกายสมัยปัจจุบัน

ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ ทำให้วัฒนธรรมเปลี่ยนไป คนในสังคมย่อมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงวิถีในการดำเนินชีวิตอยู่ตลอดเวลา กระบวนการเหล่านี้ทำให้กระแสวัฒนธรรมหลายๆ ด้านไหลมาสู่ชาวโคกสลุด เหตุนี้ทำให้รูปแบบวิธีการแต่งกายแบบดั้งเดิมของชาวโคกสลุดเริ่มหายไปทีละน้อย จนกระทั่งปัจจุบันทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะแต่งตัว ใส่เสื้อผ้าที่เหมือนๆ กับคนถิ่นอื่นทั่วๆ ไป แต่ผู้สูงอายุยังแต่งกายที่เป็นแบบโคกสลุดดั้งเดิมอยู่ คนแก่ที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ยังมีคนนุ่งโจงกระเบนผ้าสีเขี้ยวแก่ หรือโจงกระเบนผ้าลายไทย ใส่เสื้อกระโจม และกินหมาก ชอบฟังเพลงโคราช พูดภาษาโคกสลุดอย่างชัดเจน (สุรัชย์ เสือสูงเนิน , 2541 : 55)

วัฒนธรรมการกินของชาวโคกสลุด

สุรัชย์ เสือสูงเนิน (2541 : 56 – 59) กล่าวถึงวัฒนธรรมการกินว่า ชาวโคกสลุดจะทำที่กินข้าว และที่ประกอบอาหารเรียกว่าครัว แบบดั้งเดิมนิยมทำครัวแยกออกจากตัวบ้าน คือ ตัวบ้านจะมี ในเรือนระเบียง ต่อออกไปจะเป็นนอกชาน ต่อจากนอกชานจะเป็นครัว ในครัวจะเป็นที่เก็บอุปกรณ์การประกอบอาหาร เก็บอาหาร มีตู้เก็บอาหาร มีเตาไฟ โถงน้ำดื่ม ที่เก็บถ้วยจาน ช้อน มีด ถ่าน หม้อ ไหสำหรับดับถ่าน กระถางเพื่อใส่ข้าว ไหเกลือ บางบ้านมีไหปลาจ๋า ครัวนอกจากจะเป็นที่หุงข้าวและเป็นที่พักประกอบอาหารแล้ว ยังเป็นที่สำหรับนั่งล้อมวงกินข้าวของสมาชิกในครอบครัวอีกด้วย (เตียน สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

อาหารหลักของชาวโคกสลุด คือ ข้าวเจ้า จากการสืบค้นพบว่าสมัยก่อน กับข้าวที่ต้องมีในสำรับเกือบทุกมื้อคือ น้ำพริก ผักต้ม เช่น ตำลึงต้ม หน่อไม้ต้ม บุกต้ม มะเขือต้ม ยอดกระถิน ผักแว่น ยอดอีหนูต้ม เป็นต้น กับข้าวอาหารคาวที่เป็นต้ม แกง ผัด ทอด จะเหมือนกับที่อื่นทั่วๆ ไป ส่วนที่ต่างจากที่อื่นที่เห็นได้ชัดเจน เช่น พริกกับเกลือ ต้มยำอึ่ง ปูหลนหรือลาบปู แกงหัวเอื้อง แกงมันเทียน แกงมันนก แกงมันเหลี่ยม แกงมันใหญ่ แกงแย้ใส่เปราะใส่ข้าวคั่ว (แต่ม สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ผักในป่า ในนา ที่ชาวโคกสลุดเก็บมาเป็นอาหาร ได้แก่ ผักอีไร (แต่ม สลุดใจดี , สัมภาษณ์ : 2544) ผักลิ้มผัว ตำหยาน เปราะ ดอกกะเจียว ผักกะโตวา เห็ดถ่าน เห็ดหัวเขี้ยว เห็ดขาไก่ เห็ดไผ่ เห็ดตะเคียน เห็ดโคน

ผักอีไร จะขึ้นอยู่ในนา ในหนองน้ำแห่งยามแล้ง

ผักลิ้มผัว จะขึ้นบนหัวคันนา

ตำหยาน ลักษณะเป็นเถาวัลย์ ลูกตำหยานจะมีลักษณะออกมาเป็นคู่ ลูกใหญ่ประมาณเท่าหัว

นิ้วโป่มือ

เปราะ เป็นผักที่มีใบและดอก สีสน สีขาว ชอบขึ้นบริเวณที่มีดินปนทรายและมีความชื้นเล็กน้อย จะขึ้นฤดูฝนตกใหม่ ๆ ขึ้นอยู่บริเวณใต้พุ่มไม้ ใบกลม ด้านบนสีเขียว ใต้ใบสีม่วง ใบแรกจะขึ้นเป็นม้วนเหมือน มวนบุหรี่ยิ่ง พอแก่จะบานออกติดดิน ดอกจะออกในกลาง ดอกสีม่วงน้ำเงินสีสวยมาก ไม่มีลำต้น เก็บมาต้ม หรือนำมาหั่นแฉกกับแยมหรือแฉกกับอึ้ง

ดอกกะเจียว จะขึ้นบนคันนา ดอกสีชมพู สีขาว สีม่วง

ผักกะโตวา จะอยู่ใต้น้ำ ในหนองน้ำขนาดใหญ่ มีลักษณะเป็นกอ เมื่อรับประทานแล้วเชื่อว่าเป็น ยาแก้ไข้หัวลม

เห็ดถ่าน เห็ดโคน เห็ดขาไก่ เห็ดหัวเขี้ยว จะขึ้นในป่าร้าง ในฤดูฝน จะนำมาล้าง แล้วต้มแกง

วัฒนธรรมการกินที่เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่เหมือนถิ่นอื่น ที่ต้องกล่าวถึง คือ ฟริกกับเกลือ

ฟริกกับเกลือ เป็นอาหารอเนกประสงค์ ชาวโคกสูงจะห่อข้าวไปนาหรือไปป่าเพื่อเลี้ยงวัว

ควาย จะห่อข้าวฟริกกับเกลือไปกินในป่า ส่วนประกอบ มีฟริก เกลือ กะเทียม ใบมะกรูด ตำปนกัน แล้วห่อ ใบตองกล้วย บางคนอาจใส่ปลาปนด้วย (แต่มี สลึงใจดี , สัมภาษณ์ : 2544)

ปูหลนหรือลาบปู กินกับข้าว เป็นน้ำพริกจิ้มผัก วิธีการทำ นำปูนำมาโขลกในครกเพื่อเอาน้ำไป หลน แล้วใส่เครื่องปรุง ใส่ข้าวคั่ว

ต้มยำอึ้ง ไปจับอึ้งมาจากในนาหรือในป่า ในฤดูฝน นำมาต้มในใบมะขามและตะไคร้ ทำขึ้น แล้วทำฟริกเครื่องปรุง โดยคั่วใบมะกรูด ตะไคร้ ฟริก หมกหอม กะเทียม นำมาโขลกรวมกัน เวลากินต้องใส่ ฟริกเป็นเครื่องปรุงจึงจะมีรสชาติอร่อย

แกงมันนกกและแกงมันชนิดต่างๆ ไปหาขูดมันนกกจากในป่า แล้วนำมาปอก ทำขึ้น ต้ม ใส่ใบ มะขาม ใส่ฟริกแกงเครื่องปรุง ใส่ปลาอย่าง

แกงแยมใส่เปราะใส่ข้าวคั่ว ไปหาแยมจากในป่า นำมาลอกหนังออกแล้วสับ หั่นเปราะ คั่วแยมให้สุก ก่อน ใส่ผักคั่วให้อ่อน ใส่ฟริกแกงที่ปรุงเอง ใส่ น้ำพอกเหมาะ เตือดใส่ข้าวคั่ว

แกงบุกใส่ปลาอย่าง ไปเก็บบุกมาจากในป่า ทำขึ้น ต้มน้ำให้เดือด ใส่บุก เปื่อยแล้วใบมะขาม ใส่ ฟริกแกง ใส่ปลาอย่าง เตือดเสร็จ ถ้าแกงไม่เป็นเวลากินจะคัน (ภูธร ภูมะธน, 2542 : 171 – 179)

ประเภทอาหารหวาน

ประเภทอาหารหวานที่ไม่เหมือนกับถิ่นอื่น และถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูงโดยเฉพาะที่อื่นไม่มี (ทองใบ อินทร์เจลิยว , สัมภาษณ์ : 2544)

1. ขนมเบื้อง เป็นขนมที่เป็นสมบัติของชาวโคกสูงโดยเฉพาะ ทำกินกันเล่นๆ ทำจากแป้ง ข้าวเจ้า วิธีการทำ แซ่ข้าวสารในน้ำ นำไปไม่ให้เป็นแป้ง ใส่เกลือ นำแป้งไปควดในกะทะ โดยใช้ขันหาคะทะ การควดไม่ต้องใช้น้ำมัน ควดหลายๆ แผ่นจนกว่าแป้งจะหมด อยากรู้ให้หวานต้องจิ้มน้ำตาลข้างนอก ถ้าใส่น้ำตาลในแป้งจะทำให้ติดกะทะ ระยะเวลาใส่มะพร้าวโดยไม่ปนแป้งแล้วนำไปควด ทำให้มีรสมันเพิ่มขึ้น เด็กๆ ก็ทำขนมเบื้องได้ไม่ยาก

2. ขนมลูกโดนโยนเข้าป่าไฟ (ขนมต้ม) เป็นขนมที่ใช้ในพิธีแต่งงาน หรือทำกินโดยทั่วไป วิธีการทำ เริ่มจากการตำแป้งข้าวเหนียว ต้มน้ำร้อน เทใส่แป้งคลุกให้เหนียว ปั้นเป็นลูก ใส่ไส้ซึ่งทำจากถั่ว เคี้ยวกับน้ำตาล หรือบางที่ใช้น้ำตาลกับมะพร้าว ต้มน้ำร้อนให้เดือด นำลูกขนมที่ใส่ไส้แล้วไปทิ้งใส่น้ำที่เดือด ลูกจะลอยขึ้น แล้วตักมาใส่กะซอนให้น้ำสะเด็ด

3. ขนมกรวย เป็นขนมที่ทำให้คนพื้นไร่ใหม่ๆ กิน และทำกินเล่นๆ ทำจากแป้งข้าวเจ้ากับเกลือเท่านั้น วิธีการทำ ตำหรือโม่แป้งข้าวเจ้า ใส่เกลือละลายน้ำ ทำกรวยขนาดเล็กด้วยใบตอง แป้งเทใส่กรวยนำไปตั้งในหม้อหนึ่งให้สุก สุกแล้วจะอ่อน ใส ในกลางเป็นรู

4. ขนมลอดช่อง เป็นขนมที่ทำเพื่อเลี้ยงในงานแต่งงาน และงานวันสำคัญทางศาสนา เพื่อไปใส่บาตร วิธีการทำ แช่แป้งข้าวสารข้าวเจ้า พอเปื่อยสงใส่กระบุง รดน้ำ 3 วัน เน่าเหม็นล้างน้ำเอามาขยี้ ใช้ผ้าขาวบางกรองใส่น้ำปูน นำไปกวนในหม้อ ตักละเอียดดีแล้ว นำมาใส่กะตะ แล้วใช้ขวิดใส่น้ำเย็นกดเพื่อให้เป็นตัว ตกลงไปในถังน้ำที่รองอยู่ จะเป็นตัวใครตัวมัน ถ้าต้องการให้หอมให้ขยี้ใบเตยใส่ตอนก่อนที่จะนำไปกวน

นอกจากขนมดังกล่าวแล้วยังมี ข้าวเม่าหรือกระยาสาทร ในงานเทศกาลทำบุญวันสิ้นเดือน 10 ของทุกปี ห่อข้าวต้มมัดใส่กล้วย ในเทศกาลพระออกพรรษา ขนมชนิดอื่นๆ จะเหมือนกับถิ่นอื่นๆ ไปอาหารประเภทผลไม้

ผลไม้ที่มีอยู่ในป่าและนิยมเก็บมากินกันเล่นๆ ที่อาจจะไม่มีในถิ่นอื่น หรือบางทีอาจจะเรียกชื่อต่างกันไป เช่น ตะโกสุก ตะคร้อ ตะขบป่า ลูกไข่เน่า ลูกหว่า ลูกตะก่าย กล้วยหวี กะตุ้มลุ่มห่อ ลูกพลอง ลูกเกด ไม่ใช่ผลไม้แต่เป็นหัวอยู่ในดิน เรียกว่าเล็กงา หัวโคก (วิก อินทร์เฉลียว , สัมภาษณ์ : 2544)

วิธีการกินอาหารของชาวโคกสูง

การกินแบบดั้งเดิมสมาชิกในครอบครัวจะกินพร้อมกัน นั่งล้อมวงกับพื้นในครัว ถ้าต้องการบรรยากาศที่แปลก จะขยับมานั่งที่นอกชาน การกินจะใช้วิธีการที่ชาวบ้านเรียกว่า การเปิบข้าว คือการกินข้าวด้วยวิธีการใช้มือเปิบ ไม่ใช่ช้อน คนแก่ที่อายุมากๆ บางคนยังใช้วิธีการเปิบอยู่ ลูกหลานชาวโคกสูงยุคปัจจุบันใช้ช้อน ใช้ขันในการตักน้ำ (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 59)

การกินข้าวล่อ

เป็นวัฒนธรรมการกินอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวโคกสูงที่ไม่เหมือนถิ่นอื่น ที่ยังมีอยู่ถึงปัจจุบัน การกินข้าวล่อ หมายถึงการชวนกัน การนัดกัน เพื่อจะมากินข้าวร่วมกัน โดยต่างคนต่างเตรียมข้าวและแกงหรือกับข้าว มาเอง แล้วมานั่งกินด้วยกัน กินกันไปคุยกันไป (ก้อง สูงอยู่ , สัมภาษณ์ : 2544) มิได้หมายถึงอาหารที่ไม่สุกพวยอย่างอื่นใด การกินข้าวล่อเป็นภาษาของชาวไทยเบิ่งโคกสูงโดยเฉพาะ การกินข้าวล่อจะเป็นสิ่งที่บอกถึงความรู้สึกภายในลึกๆ ว่าเป็นญาติ เป็นพี่เป็นน้อง เป็นเพื่อนบ้านที่ดีต่อกัน มีความรักใคร่กลมเกลียวกัน

การตั้งนามสถานที่ต่าง ๆ

การตั้งชื่อโคกสูง

ที่มา จากการสืบค้นมีชื่อที่น่าสังเกตอยู่ 2 ประการ คือ

ประการแรก จากตำนานเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อๆ กันมา เรื่องมีอยู่ว่า มีนายพราน 2 คน เข้าไปล่าสัตว์ในป่า นั่งห้างรอนิ่งสัตว์ตอนกลางคืน ตกตอนกลางคืนมีหญิงสาวคนหนึ่งมาร้องขอความช่วยเหลือ นายพรานเข้าใจว่า น่าจะเป็นเสือสมิง เลยตัดสินใจยิงหญิงสาว พอตอนเช้าสว่างแล้วลงมาดู ปรากฏว่าเป็นหญิงสาวจริงๆ ไม่ใช่เสือสมิง นอนตายอยู่บริเวณโคนนั้น ต่อมาเลยตั้งชื่อบริเวณนั้นว่า โคกสาวหลง กาลต่อมานานหลายปี เลยเพี้ยนเปลี่ยนเป็น โคกสูง ในที่สุด (มา เอื้อสูง , สัมภาษณ์ : 2544)

ประการที่สอง จากหลักฐานที่พบ คือ สิ่งก่อสร้างที่อยู่ใต้โบสถ์ ได้แก่ ก้อนหินศิลาแลงค์จำนวน

มาวางเรียงราย ก้อนหินทราย ที่แตกหัก บางก้อนยังคงมีลวดลายที่ชัดเจน และรวมไปถึง ฐานโยนี ที่วางอยู่ข้างโบสถ์หลังเก่า และหินทรายที่เรียกว่า บัวกลีบขนุน หินทรายรูปเทวรูปถือกระบอง หักเหลือแต่ส่วนเอว ทุกชิ้นยังอยู่ที่วัดโคกสำราญ จากหลักฐานหลาย ๆ ชิ้นที่พบเห็น ภูธร ภูมะธนะ เชื่อว่า ตรงบริเวณนี้ น่าจะเป็นปราสาท ที่มีลักษณะคล้ายและสมัยเดียวกับปราสาทสามยอดที่ลพบุรี ซึ่งเป็นสมัยที่คนไทยได้รับอิทธิพลจากขอม (สุรชัย เสือสูงเนิน, 2541 : 60 – 61)

พบเศษซีอิ้วเหล็กเป็นจำนวนมาก บริเวณหัวหนองใหญ่ ลักษณะเป็นก้อน แข็งเหมือนเหล็ก รูปทรงอิสระ ก้อนเล็ก ใหญ่ไม่เท่ากัน

จากหลักฐานดังกล่าว ภูธร ภูมะธนะ เชื่อว่าโคกสูงน่าจะเป็นเส้นทางการค้าขายของพ่อค้าในสมัยก่อนโน้น โดยเดินทางมาจากเมืองศรีเทพ ดิ่งตรงลงมาโคกสูง และผ่านไปยังดีลัง แล้วเข้าไปยังเมืองลพบุรี

จากเหตุสองประการที่กล่าวมาแล้ว เป็นที่น่าสังเกตว่าบริเวณโคกสูงนี้ เป็นที่สูงตามลักษณะภูมิประเทศและน่าจะเป็นแหล่งถลุงแร่เหล็กหรือแร่ชนิดใดชนิดหนึ่ง แล้วก็ตั้งชื่อแห่งนี้ว่า “ โคกถลุง ” ต่อมาหลายชั่วอายุคน ก็เพี้ยนเปลี่ยนมาเป็น โคกสูง ในที่สุด

เหตุผลที่น่าสังเกตที่น่าจะสนับสนุนว่าเป็นแหล่งถลุงแร่ แล้วตั้งชื่อว่า โคกถลุง อีก คือ ชาวโคกสูง จะออกเสียง ถ.สูง เป็น ส.เสือ เช่น คำว่า ถวิล คนแก่ มักพูดว่า สวิล คำว่า ถนอม จะพูดว่า สนอม คำว่า ถาง บางคนจะพูดว่า แสง คำว่า ถนัด จะพูดว่า สนัด และคำว่า สลุง ก็น่าจะเพี้ยนมาจากคำว่า ถลุงได้เช่นกัน

วัดใหญ่ หรือวัดโคกสำราญ หรือวัดโคกสูง

ที่มา ชื่อวัดใหญ่ เป็นชื่อเดิมที่ชาวบ้านเรียก ชื่อวัดโคกสำราญเป็นชื่อที่ปรากฏอยู่ในกรมศาสนา ส่วนวัดโคกสูงนั้นเป็นชื่อที่ชาวบ้านเรียก ทั้ง 3 ชื่อนี้คือวัดเดียวกัน เป็นวัดเก่าดั้งเดิม (ก้อง สสูงอยู่ , สัมภาษณ์ : 2541)

วัดหนองต้ามิ่ง หรือวัดน้อย หรือวัดโคกสำราย

ที่มา ทั้ง 3 ชื่อคือวัดเดียวกัน คำว่าหนองต้ามิ่ง มาจากเดิมบริเวณวัดนี้ เป็นหนองนาของต้ามิ่ง เลยตั้งชื่อตามเจ้าของว่า วัดหนองต้ามิ่ง คำว่า วัดน้อย มาจากที่มีวัดใหญ่ทิศเหนือหมู่บ้านแล้ว วัดที่เกิดขึ้นทีหลังจึงเรียก วัดน้อยหนองต้ามิ่ง คำว่า วัดโคกสำราย นั้นเชื่อว่าตั้งให้คล้องจองกับวัดใหญ่โคกสำราญ (ก้อง สสูงอยู่ , สัมภาษณ์ : 2544)

สำนักสงฆ์หนองโสนโพธิ์ทอง

ที่มา วัดหนองโสน เป็นสำนักสงฆ์ที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นมาเมื่อ พ.ศ. 2537 อยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน อยู่เขตหมู่ที่ 11 ที่มาของชื่อ เดิมบริเวณนั้นมีหนองน้ำและมีต้นโสนขึ้นเต็มไปหมด เลยตั้งชื่อตามสถานที่เดิมคือวัดหนองโสน และเติมคำว่า โพธิ์ทองเข้าไปเพื่อให้คล้องจองและความหมายดีเป็นมงคล

ชื่อสถานศึกษาในหมู่บ้านโคกสูง

ในหมู่บ้านโคกสูงจะมีโรงเรียน 3 โรงเรียน จะตั้งชื่อตามวัดที่อยู่ใกล้เคียง ได้แก่

1. โรงเรียนวัดโคกสูง อยู่ใกล้วัดใหญ่ เป็นโรงเรียนประถมศึกษา
2. โรงเรียนวัดหนองต้ามิ่ง อยู่ใกล้วัดหนองต้ามิ่ง เป็นโรงเรียนประถมศึกษา
3. โรงเรียนโคกสูงวิทยา ไม่ใกล้วัดแต่เป็นโรงเรียนมัธยม ตั้งชื่อตามตำบล

ชื่อหย่อมต่างๆ ในหมู่บ้าน (วิก อินทร์เฉลียว , สัมภาษณ์ : 2544)

ในหมู่บ้านโคกสลุงแต่ละหมู่ แต่ละเขต จะเรียกว่าเป็นหย่อม เช่น หย่อมมะขามหมู่มุ่ หย่อม
เต็นสะเดา หย่อมหนองขังงา หย่อมหนองจิก หย่อมหนองต้ามิ่ง หย่อมหัวโกรก หย่อมหนองกะเบียน หย่อม
หนองใหญ่ หย่อมวัดใหญ่ เป็นต้น

ที่มา ของชื่อหย่อม มักจะเรียกตามสิ่งของที่ปรากฏอยู่บริเวณนั้นๆ เช่น

หย่อมมะขามหมู่มุ่ จะมีต้นมะขามใหญ่ขึ้นเป็นกลุ่มๆ หลายต้น

หย่อมเต็นสะเดา เชื่อว่าเดิมคงมีต้นสะเดาจำนวนมากในบริเวณนั้น

หย่อมหนองจิก เป็นชื่อหนองน้ำ

หย่อมหนองต้ามิ่ง อยู่ใกล้วัดหนองต้ามิ่ง

หย่อมหัวโกรก เป็นทางที่น้ำไหลผ่านและน้ำเซาะลึกเข้าเข้าไปเรียกว่าโกรก เลย

เรียกหย่อมหัวโกรก

หย่อมหนองกะเบียน เพราะอยู่ใกล้สระน้ำประจำหมู่บ้านอีกแห่งที่ชื่อ หนองกะเบียน
เลยเรียกหย่อมหนองกะเบียน

หย่อมหนองขังงา เชื่อว่าบริเวณนี้น่าจะมีการปลูกรงา จึงตั้งชื่อหนองขังงา

ชื่อสถานที่จะเป็นสิ่งที่บอกเรื่องราว และร่องรอยวิถีในการดำเนินชีวิตของคนที่เคย
อาศัยอยู่ในบริเวณนี้เป็นอย่างดี การสืบค้นและศึกษาจะทำให้เราทราบถึงวัฒนธรรม วิวัฒนาการของกลุ่มคน
ในบริเวณนี้ได้

ประวัติครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม

ครุภูมิปัญญาแต่ละท่านที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นบุคคลที่มีความสามารถในแต่ละด้าน และสร้างสรรค์
ผลงานมาโดยตลอด ผลงานเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน และมีโอกาสได้ถ่ายทอดวิชาความรู้ ผลงาน ให้กับ
ลูกหลาน บุคคลที่สนใจในชุมชนและ นักเรียนนักศึกษา ครู-อาจารย์จากสถาบันต่าง ๆ ที่ให้ความสนใจไป
ศึกษาและเยี่ยมชม ซึ่งเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาเรียนรู้ด้านภูมิปัญญา เพื่อการสืบทอด อนุรักษ์และ
พัฒนาภูมิปัญญาที่น่าภาคภูมิใจไว้ ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม 6 ท่าน
โดยมีประวัติและผลงานดังนี้

1. นางละมุล พูลหล้า อายุ 81 ปี ครุภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง

นางละมุล พูลหล้า เกิดเมื่อ ปีพุทธศักราช 2467 ที่ตำบลโคกสลุง บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 3 ตำบล
โคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ปีดาชื่อนายเรียม เขียวสูง
มารดาชื่อนางมัน สุขสูง อาชีพบิดาท่านา อาชีพมารดาทำนา เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 4 คน สมรส
กับนายนายเร่ง พูลหล้า อาชีพทำนา มีบุตร 5 คน บุตรชาย 2 คน บุตรหญิง 3 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. เกียรติบัตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน เป็นผู้ร่วมสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย
โดยชมรมอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ร่วมกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระ
นารายณ์ และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เนื่องในงานอนุรักษ์มรดกไทยและ
เชิดชูเกียรติผู้สูงอายุ เมื่อ 20 เมษายน 2542

2. โล่เกียรติบัตร ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น สาขาศิลปการแสดง โดยสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เนื่องในงานนิทรรศการเทิดไท้ 72 พรรษามหาราชาฯ ปี 2547

3. เกียรติบัตรรางวัลรองชนะเลิศ การประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูก 4 ภาค (ภาคกลาง) ประเภทประชาชนทั่วไป โดยมหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เนื่องในงาน “มหิดล - วันแม่” ประจำปี 2547 รับประธานรางวัลจากพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชาธิดามาส เมื่อ 20 เมษายน 2547

ประวัติชีวิตและผลงาน

นางละมุล พูลหล้า (นามสกุลเดิม เขียวสูง) เกิดเมื่อปีชวด พุทธศักราช 2467 เป็นบุตรคนที่ 3 ของคุณพ่อเรียม คุณแม่มั่น เขียวสูง มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 4 คน อาชีพทำนา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง หลังจากนั้นนางละมุล พูลหล้าจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วเนื่องจากนางละมุล พูลหล้าเป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาดี ทางโรงเรียนวัดโคกสูงจึงได้ให้มาเป็นครู โดยได้รับเงินเดือน เดือนละ 8 บาท นางละมุล พูลหล้ารับราชการครูที่โรงเรียนวัดโคกสูงอยู่ประมาณปีเศษ ก็ลาออก

นางละมุล พูลหล้า มีความสนใจในการร้องเพลงโคราชเป็นพิเศษ ได้ติดตามดูการละเล่นเพลงโคราชที่มาแสดงในงานต่างๆ และฝึกร้องด้วยตัวเอง เมื่อมีโอกาสได้ร้องโต้ตอบกับหมอลำที่มากแสดง ทำให้มีครูเพลงในหมู่บ้านสนใจในความสามารถของนางละมุล ซึ่งจะเรียกชื่อในการแสดงว่าแม่ละมุล จึงแต่งกลอนเพลงให้แม่ละมุลร้อง และฝึกกลอนเพลงให้หลายกลอน ครูเพลงในหมู่บ้าน ได้แก่ ครูโพล สูงอยู่ คุณตาเป่ง เอื้อสูง คุณตานาด เอื้อสูง และหลวงตาหมอน โดยจะมีวิธีการคือ ครูเพลงจะเป็นผู้คิดและเขียนกลอนเพลงบทต่างๆ แม่ละมุลจะเป็นผู้ฝึกร้องและใส่ทำนองเอง ด้วยลีลาในการร้องและเสียงที่ไพเราะ ประกอบกับมีความจำเป็นเลิศ จึงสามารถร้องเพลงโคราชได้ตลอดทั้งคืนตั้งแต่หัวค่ำยันสว่าง และได้พัฒนาตนเองจนเป็นที่ยอมรับและชื่นชอบของแฟนเพลงโคราชในท้องถิ่นใกล้เคียงเป็นอันมาก ในยุคนั้นแม่ละมุลเป็นแม่เพลงที่ได้รับความนิยม 10 บาท ซึ่งถือว่าเป็นค่าตัวที่สูงมาก แม่ละมุล เริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไปในด้านการร้องเพลงโคราช หมู่บ้านใกล้เคียงจะมาหาแม่ละมุลไปเล่นเพลงโคราชในงานทอดกฐิน สงกรานต์ และงานบวช อยู่เสมอ

ด้วยความชอบประกอบกับความสามารถพิเศษในการร้องเพลง นางละมุล พูลหล้า ได้ออกไปเล่นเพลงโคราชเป็นอาชีพเสริมได้ประมาณ 2-3 ปี ก็ได้แต่งงานกับนายเร้ง พูลหล้า จึงหยุดเล่นเพลงโคราชเพื่อดูแลลูกและครอบครัว โดยมีอาชีพทำนา และได้กลับมาเล่นเพลงอีกครั้งหนึ่งเมื่ออายุย่างเข้า 50 ปี หลังจากที่มีเสียชีวิต ขาดผู้นำครอบครัวทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจแย่ง ในยุคนี้ได้รับค่าตัวคืนละ 100 บาท ไม่รวมรางวัลที่แฟนเพลงชื่นชอบและมอบรางวัลให้ นับว่าเป็นรายได้ที่ดีพอสมควรในช่วงนั้น

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

หลังจากกระแสการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ทำให้หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ให้ความสนใจในการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยมากขึ้น

โดยสังเกตได้จากจะมีนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาในตำบลโคกสูงเพื่อสืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาต่างๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษาใน

ท้องถิ่นด้วย โอกาสนี้ทำให้นางละมุล พูลห่อ ได้มีโอกาสถ่ายทอดความเป็นศิลปินเพลงพื้นบ้าน โดยได้รับเชิญไปร่วมแสดง สาธิตการเล่นเพลงพื้นบ้านในสถานที่หรืองานต่างๆ เช่น สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น สาธิตและแสดงการเล่นเพลงพื้นบ้าน นอกจากเพลงโคราช ได้แก่ เพลงช้าเจ้าหงษ์ เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงกล่อมลูก เพลงรำโทน เพื่อรับแขกที่มาเยือนในตำบลโคกสูง รวมทั้งหน่วยงาน สถาบัน มหาวิทยาลัย ครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษา ที่มีความสนใจเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเบิ่งโคกสูง และนางละมุลยังเป็นครูแม่เพลงให้กับนักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยา ฝึกสอนนักเรียนที่จะเข้าร่วมประกวดเพลงกล่อมลูก เพลงพื้นบ้าน ตามโอกาสที่เหมาะสม นางละมุลจะยินดีที่ได้รับเชิญไปแสดงนอกสถานที่ หรือเมื่อมีผู้มาเยือนที่บ้าน นางละมุลก็จะร้องกลอนเพลงต่างๆ ให้ฟังอย่างอารมณ์ดี เช่น เพลงโคราช เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงกล่อมเด็ก ให้ฟังด้วยลีลาและนำเสียงอันไพเราะ ไม่มีอาการที่จะเหน็ดเหนื่อยหรือเบื่อหน่ายต่อผู้ที่เข้าไปหาเพื่อศึกษากการเล่นเพลงพื้นบ้านไม่ว่าจะรูปแบบใด นางละมุลบอกว่า ยายมีความสุขเมื่อได้ร้องเพลง และมีคนสนใจเพลงของยาย

2. นายสุข เกิดสูง อายุ 62 ปี ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

นายสุข เกิดสูง เกิดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2486 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง อยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อาชีพทำนา บิดาชื่อนายสี เกิดสูง มารดาชื่อนางเต่า เกิดสูง อาชีพบิดา มารดาทำนา นายสุข เกิดสูง เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 8 คน สมรสกับนางแะ เกิดสูง อาชีพทำนา มีบุตรจำนวน 4 คน บุตรชาย 3 คน บุตรหญิง 1 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. เกียรติบัตร ได้รับคัดเลือกให้เป็นคนเก่งที่มีความสามารถพิเศษระดับตำบล ด้านการแกะสลักของจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 28 กันยายน พุทธศักราช 2547
2. ผลงานการแกะสลักพระประจำวันจากกะลามะพร้าว ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับสองดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประจำปี 2547

ประวัติชีวิตและผลงาน

นายสุข เกิดสูง เกิดที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2486 เป็นลูกคนที่ 3 ของนายสี นางเต่า เกิดสูง มีอาชีพทำนา เมื่ออายุถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียน นายสุขได้เข้าเรียนที่โรงเรียนวัดโคกสูง ในระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนั้นมักจะไม่สนใจการอ่านการเขียนเท่าใดนัก แต่จะมีความสามารถด้านศิลปะซึ่งในขณะนั้นจะเน้นเรื่องการปั้นเป็นส่วนใหญ่ เพราะหาวัสดุได้ง่ายคือใช้ดินเหนียวบริเวณสระวัดที่อยู่ติดกับโรงเรียนนั่นเอง เมื่อมีการทำงานศิลปะครั้งใด นายสุขต้องได้คะแนนเป็นอันดับที่ 1 ทุกครั้ง และจะปั้นรูปที่ไม่ค่อยมีใครปั้น เช่น แตรวง ซึ่งทำได้เหมือนมากจนครูต้องทิ้งในฝีมือ

เมื่อจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นายสุขก็ได้ช่วยพ่อแม่ทำนาและเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามประสาชวานาในสมัยนั้นที่จะต้องเลี้ยงควายไว้ไถนา เลี้ยงวัวไว้เทียมเกวียนเพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทางไปยังที่ต่างๆ หรือบางครั้งครวถ้ามีมากก็สามารถขายเป็นรายได้มาจุนเจือครอบครัว นายสุข เกิดสูงก็มีหน้าที่เลี้ยงวัวควายในทุ่งนาเป็นประจำ ในระหว่างวันที่ตามฝูงวัวควายไปยังที่ต่างๆ นั้น นายสุขชอบที่จะขีด

เขียนลงบนพื้นดิน ก้อนหิน ให้เป็นรูปต่างๆ ตามความต้องการ และครั้งหนึ่งนายสุขได้สลักรูปพระพุทธรูปอย่างหยาบๆ ไว้ที่แผ่นหินบริเวณเชิงเขาพลวง ซึ่งอยู่ในป่า ในเขตตำบลโคกสูง ภายหลังได้ทราบว่าเป็นบริเวณนั้น เต็มไปด้วยดอกไม้ รูป เทียน สำหรับสักการะของผู้ที่มาพบเห็นเพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

เด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควายทุกคนมักจะมีอาวุธ เช่น มีดเหน็บ มีดพริ้ว และหนังสัตว์ ตัดตัวไว้ตลอดเพื่อใช้ตัดไม้ ใช้เป็นอาวุธป้องกันตัว หรือบางครั้งก็ช่วยในการหาอาหารได้ด้วย นายสุขก็เช่นเดียวกัน ในช่วงเวลาที่เลี้ยงวัวควายอยู่เนือง นายสุขได้ใช้มีดพกที่ติดตัวไป ใช้ขีดเขียน แกะสลักไม้และวัสดุต่างๆ ที่พบเห็น ทำไปเรื่อยๆ โดยมีได้มีวัตถุประสงค์อะไรที่มากไปกว่าชอบ และทำแล้วก็เพลิดเพลินมีความสุขกับผลงานที่ได้ทำขึ้น จนฝีมือพัฒนาขึ้นเรื่อย และได้แกะสลักด้ามหนังสัตว์ ด้ามมีด ฝักมีด ให้กับเพื่อนๆ เมื่อมีผู้พบเห็นฝีมือจากชิ้นงานก็จะสนใจอยากได้จึงเริ่มมีคนในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงหาวัสดุที่ตนต้องการจะแกะสลักมาให้ นายสุขแกะให้ วัสดุที่ใช้แกะ เช่น ไม้ขนุน ไม้มะขามเทศ ไม้มะค่า ไม้มะยม ไม้คูน ไม้ตะครอง หนามกำจัด กาฝาก มะรุ้ม กะลาตาเดียว โดยจะแกะตามสิ่ง เช่น หัวแก้ว หัววัว นกคุ้ม พระประจำวัน ราหูอมจันทร์ เจ้าแม่กวนอิม พระนอน พระพิมพ์นางพญา เป็นต้น

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นายสุข เกิดสูง เคยพยายามถ่ายทอดความรู้และวิธีการแกะสลักแก่เพื่อนบ้านที่สนใจแวะเวียนมาชื่นชมผลงาน และมาลองแกะสลักด้วย แต่ก็มักหมดความอดทนก่อนที่งานจะสำเร็จ เพราะใจร้อนเกินไป และมีนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ในเขตจังหวัดลพบุรี ได้เข้ามาศึกษาผลงานการแกะสลักของนายสุข บ่อยๆ ผลงานจำนวนมากหลายชิ้นที่นายสุขแกะสลัก โดยเฉพาะการแกะสลักกะลาตาเดียว ได้มีผู้พบเห็นจนเป็นที่รู้จักมากขึ้น เมื่อหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลพบุรีมีการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นายสุขก็มักจะได้รับเชิญไปร่วมแสดงผลงานด้วย และในปีการศึกษา 2548 โรงเรียนโคกสูงวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลโคกสูง ได้เชิญนายสุข เกิดสูง เป็นวิทยากรท้องถิ่นสอนการแกะสลักให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนให้ความสนใจและชื่นชมผลงาน วิธีการแกะสลักของครูสุขของเขามาก

ครูสุขเองก็ทำหน้าที่ครูได้อย่างดีเยี่ยม

3. นายพั้ว ทำลานดี อายุ 78 ปี ภูมิปัญญาด้านงานจักสาน

นายพั้ว ทำลานดี เกิดเมื่อปีพุทธศักราช 2470 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง อยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 7 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อาชีพทำนา บิดาชื่อ นายชิง ทำลานดี มารดาชื่อนางชื่น ทำลานดี อาชีพบิดามารดาทำนา เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 3 คน สมรสกับนางสอน ทำลานดี อาชีพ ทำนา มีบุตรทั้งหมด 3 คน บุตรชาย 1 คน บุตรหญิง 2 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทงานจักสาน งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็งโคกสูง วันที่ 14 เมษายน พุทธศักราช 2546

2. ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทงานจักสาน งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็งโคกสูง วันที่ 14 เมษายน พุทธศักราช 2547

3. ร่วมแสดงผลงานประเภทเครื่องจักสาน ในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ปี 2545
4. ร่วมแสดงผลงานประเภทเครื่องจักสาน งานนิทรรศการผลงานทางวิชาการสมาชิกรองการเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี วันที่ 24-26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2548

ประวัติชีวิตและผลงาน

นายพัว ทำลานดี เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วก็ช่วยพ่อแม่ทำงานโดยครอบครัวของนายพัวมีอาชีพทำนาและบางครั้งก็รับจ้างเลี้ยงวัว พ่อของนายพัวจะสานของใช้ในชีวิตประจำวันใช้เองเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งนายพัวก็เห็นอยู่เป็นประจำ ก็คิดอยากลองสานดูบ้าง เมื่อออกไปเลี้ยงวัวก็จะใช้เวลาว่างช่วงนั้นเหลาตอกแล้วลองสานดูว่าจะทำได้หรือไม่ โดยมีได้รอยที่เรียนรู้อากคำบอกเล่าของพ่อ เป็นการทดลองทำจากการที่เคยเห็นเป็นประจำ และชิ้นงานที่ลองสานก็ไม่เคยได้นำกลับมาใช้งาน เป็นการลองสานเล่นค่าเวลาในระหว่างการเลี้ยงวัว หลังจากนั้นก็ได้ทำงานจักสานอีกจนกระทั่งเมื่อนายพัวมีครอบครัว และได้ย้ายมาอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา ช่วงนี้เองเป็นช่วงที่ลุงพัวได้เริ่มลองสานเป็นชิ้นงานเพื่อใช้ประโยชน์จริงๆ ไม่ได้ลองสานเล่นๆ เหมือนเมื่อครั้งยังรุ่นหนุ่ม โดยได้รับแรงบันดาลใจในการเริ่มงานจักสานครั้งนี้ด้วยคำสบประมาทของเพื่อนบ้าน โดยใช้เวลาช่วงเลี้ยงวัวเหลาตอกแล้วลองสานกะบุง สานข้อง เพื่อทดสอบดูว่าจะทำได้หรือไม่ และกลัวว่าจะทำได้ไม่ดี จึงแอบสานเฉพาะช่วงที่ออกมาเลี้ยงวัว และไม่ได้นำผลงานการสานกลับบ้าน เมื่อแน่ใจว่าสามารถสานได้ดีจนพอใจแล้วจึงเริ่มสานของใช้ภายในบ้าน เช่น กระบุง กระเตง ช้อง สุ่มปลา สุ่มไก่ ไช ซึ่งผลงานการสานของนายพัว ทำลานดี นั้นจะเป็นงานจักสานที่มีความละเอียด ประณีต สวยงาม มีความแตกต่างจากชิ้นงานของคนอื่นๆ เห็นได้อย่างชัดเจน นายพัว ทำลานดี จะทำงานจักสานเมื่อมีความพอใจหรือมีความสุขที่จะทำ จะไม่ทำงานแบบเร่งรีบ ตอกทุกเส้นต้องเหลาจนเป็นที่พอใจ ถ้าเส้นไหนไม่ดีก็จะทิ้งไปไม่ใช้สาน การสานใหม่แต่ละครั้งจะคิดปรับปรุงรูปแบบใหม่อยู่เสมอโดยคิดเอาเองตามความพอใจ ถ้าพบเห็นงานที่มีรูปแบบแปลกหรือน่าสนใจ ก็จะประยุกต์ดัดแปลงเป็นแบบใหม่ตามความต้องการของตนเองเสมอ ผลงานจักสานของนายพัวจึงมีลักษณะเด่นที่ความละเอียดประณีต และมีรูปแบบที่คิดดัดแปลงใหม่ ผลงานของนายพัวทำไว้เพื่อแจกลูกหลาน ไม่เคยขาย

กระบวนการถ่ายทอดและเผยแพร่ต่อสังคม

จากฝีมืองานจักสานที่มีความละเอียดประณีต พิถีพิถันทุกขั้นตอนการสาน ทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ ในบรรดาผู้ได้พบเห็นผลงาน จนทำให้ได้รับการเชิญให้นำผลงานออกแสดง และโชว์ฝีมืองานจักสานในงานต่าง ๆ ในท้องถิ่นอยู่เสมอ เช่น งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี งานรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานนิทรรศการผลงานทางวิชาการสมาชิกรองการเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี วันที่ 24-26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2548 เข้าร่วมประกวดผลงานประเภทจักสานในงานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็ง และได้รับรางวัลชนะเลิศ นอกจากนี้ยังมีคณะนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และนักเรียนจากโรงเรียนในเขตจังหวัดลพบุรีเข้ามาเพื่อศึกษาผลงานด้านการจักสานของลุงพัวบ่อย ๆ

4. นายเพิ่ม เจริญสูง อายุ 51 ปี ภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ

นายเพิ่ม เจริญสลุง เกิดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2496 ที่ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสลุง และเรียนต่อหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน จบชั้น ม. 6 อยู่บ้านเลขที่ 54/2 หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อาชีพทำนา บิดาชื่อ นายมัน เจริญสลุง มารดาชื่อ นางผั่ง เจริญสลุง อาชีพบิดามารดาทำนา นายเพิ่ม เจริญสลุง เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนพี่น้อง 10 คน สมรสกับนางเต่าเร็น เจริญสลุง อาชีพทำนา มีบุตรจำนวน 3 คน บุตรชาย 2 คน บุตรหญิง 1 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ –

ประวัติชีวิตและผลงาน

นายเพิ่ม เจริญสลุง เกิดที่ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2496 เป็นลูกคนที่ 5 ของนายมัน นางผั่ง เจริญสลุง มีอาชีพทำนา ว่างเข้าสู่วัยหนุ่มอายุประมาณ 18-19 ได้เริ่มติดตามรุ่นพี่ไปช่วยงานบวชนาคเพื่อนบ้าน ได้เห็นการตัดกระดาษเป็นพวงมะโหดตัดเป็นดอกไม้ ที่ใช้ในการประดับตกแต่งสถานที่ที่จะมีงานบวชนาค จึงมีความสนใจอยากลองทำดูบ้างโดยเรียนรู้จากการดู เป็นผู้ช่วย และเมื่อมีโอกาสก็ทดลองทำ และได้ร่วมทีมในการช่วยงานบ่อยครั้ง แต่ก็มิได้เป็นตัวหลักในการตัดกระดาษ วันเวลาผ่านไป รุ่นพี่ ที่เคยร่วมงานตัดกระดาษบางคนก็เสียชีวิตไปและแยกย้ายกันไปด้วยเหตุต่างๆ หากคนที่ตัดกระดาษช่วยงานยากขึ้นเพราะมีคนที่น่าสนใจและรักที่จะทำงานตัดกระดาษน้อยลง ต่อมาจนกระทั่งอายุประมาณ 30 ปี ได้ช่วยงานตัดกระดาษด้วยตนเองโดยเริ่มต้นที่บ้านญาติ และเพื่อนๆ จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ต่อมาเมื่อบ้านไหนจะมีงานบวชนาคก็จะมาบอกให้นายเพิ่มไปช่วยตัดกระดาษเสมอ ตลอดจนเมื่อวัดมีงานเทศมหาชาติก็จะต้องมีการตกแต่งศาลานายเพิ่มก็จะไปช่วยงานวัดทุกๆ ปี และที่ขาดไม่ได้ก็คือประเพณีสงกรานต์ ชาวโคกสลุงจะมีการละเล่นแห่ดอกไม้ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ทำขึ้นจากการตัดกระดาษแล้วหลากสีจากฝีมือของนายเพิ่มและชาวบ้านคนอื่นๆ ซึ่งเป็นผู้ตัดดอกไม้เพื่อประกอบการละเล่นรำวงในประเพณีของหมู่บ้านมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นายเพิ่ม เจริญสลุง ได้เผยแพร่ผลงานต่อสังคมตำบลโคกสลุงจากผลงานการตัดกระดาษที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้ในงานประเพณี งานบุญสงกรานต์ งานบวชนาค งานเทศมหาชาติ และในงานเหล่านี้ นายเพิ่มได้สอนวิธีการตัดกระดาษให้กับผู้ที่สนใจที่มาช่วยงาน

5. นางแหน อ่อนสลุง อายุ 75 ปี ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า

นางแหน อ่อนสลุง เกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน พุทธศักราช 2473 ที่ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสลุง อยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสลุง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อาชีพทำนา บิดาชื่อ นายนารถ อ่อนสลุง มารดาชื่อ นางปอน อ่อนสลุง อาชีพบิดามารดาทำนา นางแหน อ่อนสลุง เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวนพี่น้อง 12 คน โดยเป็นหญิง 2 คน ชาย 10 คน สมรสกับนายเปลี่ยน อ่อนสลุง อาชีพทำนา มีบุตรด้วยกันจำนวน 9 คน บุตรชาย 5 คน บุตรหญิง 4 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

ประวัติชีวิตและผลงาน

นางแหน อ่อนสรวง เกิดที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 25 กันยายน พุทธศักราช 2473 เป็นลูกคนที่ 1 ของนายนารถ นางปอน เอื้อสรวง มีอาชีพทำนา นางแหน อ่อนสรวง เริ่มเรียนรู้และฝึกวิธีการทอผ้าตั้งแต่อายุประมาณ 11-12 ปี หลังจากเรียนจบชั้นประถมปีที่ 4 ได้รับการถ่ายทอดจากย่า ยาย และแม่ โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย เก็บปุ๋ยฝ้ายมาตากให้แห้ง เก็บเศษผงทำความสะอาดปุ๋ยฝ้าย นำมาหีบเอาเมล็ดออกและตีให้เป็นใยละเอียดแล้วจึงนำมาปั่นเป็นเส้นด้าย เมื่อได้เส้นด้ายเพียงพอแล้วจึงจะนำมาทอผ้าเป็นผืนเพื่อใช้เป็นผ้านุ่ง ตัดเสื้อ ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ผ้าทุกชนิดที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่มีขายและไม่มีเงินซื้อ ยากจนเพราะอยู่ในช่วงสงคราม ทอผ้าไว้ให้ทุกคนในครอบครัวได้ใช้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะต้องเรียนรู้และฝึกหัดทำตั้งแต่ยังเด็ก โดยจะทอผ้าเมื่อเสร็จจากฤดูทำนา ในระหว่างฤดูการทำนา เมื่อกลับจากทำนาก็ต้องปั่นฝ้ายบางครั้งปั่นฝ้ายทั้งคืนจนรุ่งเช้า เพื่อให้ได้ด้ายเพียงพอที่จะทอผ้า ชีวิตในช่วงนั้นนับว่าลำบากมาก ในช่วงต่อมาบ้านเมืองสงบชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น นางแหนก็ยังทอผ้ามาสวมใส่เพื่อไว้ใช้ในครอบครัว แจกลูกหลาน ผลงานการทอผ้าของนางแหนเป็นที่สนใจของผู้ที่ได้พบเห็นเสมอเพราะมีความแตกต่างจากฝีมือการทอจากคนอื่น ๆ ด้วยประสบการณ์อันยาวนาน และมีการออกแบบลาย และสี ได้สวยงามแปลกตา จนเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น และมักจะถูกขอซื้อเป็นประจำทั้งๆ ที่เจ้าตัวไม่ยอมขาย

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นางแหน อ่อนสรวง ถ่ายทอดวิธีการทอผ้าให้กับลูกสาวเกือบทุกคน แต่ละคนได้คลุกคลีเรียนรู้จากชีวิตประจำวันที่ดำเนินอยู่ ลูกๆ ได้ทำงานการทอผ้าสืบต่อมา และได้รับวิธีการทอผ้าแบบใหม่โดยก็กระตุก

6. นายวิ็ก อินทร์เจลิยว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

นายวิ็ก อินทร์เจลิยว เกิดเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2479 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง อยู่บ้านเลขที่ 19/1 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อาชีพทำไร่-ทำนา บิดาชื่อ นายตรา อินทร์เจลิยว มารดาชื่อ นางไคร้ อินทร์เจลิยว อาชีพบิดา มารดาไร่ทำนา นายวิ็ก อินทร์เจลิยว เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนพี่น้อง 7 คน สมรสกับนางทองใบ สลุงจันทร์ อาชีพทำนา มีบุตรจำนวน 5 คน บุตรชาย 1 คน บุตรหญิง 4 คน

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ -

ประวัติชีวิตและผลงาน

นายวิ็ก อินทร์เจลิยว เกิดที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2479 ได้เข้าเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดโคกสูง ในระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น จะมีความสนใจและมีความสามารถด้านศิลปะทั้งด้านการวาดภาพ และการปั้น เมื่อนำผลงานการปั้นไปส่งครู ครูมักจะหักดินเหนียวที่ใช้ปั้นดูว่าให้หุ้มของจริงไว้หรือเปล่าเพราะเก็บรายละเอียดได้เหมือนมาก

เมื่อจบการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 นายวิ็ก อินทร์เจลิยว ก็ได้ช่วยพ่อแม่ไร่-ทำนาและเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามประสาชาวบ้านในชนบทที่ยังไม่นิยมส่งลูกให้เรียนหนังสือต่อเพราะต้องการแรงงานไว้ช่วยเศรษฐกิจในครอบครัว หลังจากแต่งงานมีครอบครัวโดยยึดอาชีพหลักคือการทำไร่และเป็นปกติของคนทำไร่

ในเขตอำเภอพัฒนานิคมในช่วงนั้นเกือบทุกบ้านจะต้องเลี้ยงวัว ควายไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการใช้งานเป็นหลัก และขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินยามขัดสน ครอบครัวนายวีก อินเณลียวกี่เช่นเดียวกัน โดยนายวีกจะเป็นผู้ที่ออกไปเลี้ยงควายด้วยตนเอง และในระหว่างที่เลี้ยงควายเป็นช่วงที่มีเวลาว่างจึงใช้มีดที่พกติดตัวไปด้วยแกะสลักไม้เท่าที่หาได้เป็นรูปสัตว์ เช่น ช้าง กวาง ลิง รูปคน ในอริยาบทต่าง ๆ ประกอบกับในไร่ของนายวีกปลูกมะพร้าวไว้มากจึงมีมะพร้าวที่แห้งเสียใช้ประโยชน์ไม่ได้เป็นจำนวนมาก นายวีกจึงนำมาแกะสลักเป็นรูปลิง ในท่าทางต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับลูกมะพร้าวแต่ละลูก นายวีก อินเณลียวกี่แกะสลักรูปลิงจากลูกมะพร้าวเป็นจำนวนมาก จนมีผู้มาพบเห็นแล้วชอบใจขอซื้อ และให้ผลิตส่งขาย แต่นายวีกมีภาระงานในไร่หลายอย่างจึงไม่ได้รับงานที่มีผู้เสนอนี้ แต่ผลงานที่ได้ทำไว้ก็ได้แจกจ่ายไปตามลูก หลาน ญาติพี่น้องจนหมด เพราะมีคนสนใจอยากได้เป็นเจ้าของ ตัวเจ้าของผลงานก็ภาคภูมิใจในผลงานทำขึ้น

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นายวีก อินเณลียวกี่เคยส่งผลงานการแกะสลักรูปลิงเข้าร่วมแสดงในงานเลี้ยงโต๊ะจีนลิงที่ลพบุรี และได้ถ่ายทอดความรู้ วิธีการแกะสลักให้แก่ลูก หลาน นักเรียน เพื่อนบ้านที่สนใจชื่นชมผลงาน แต่ส่วนใหญ่ก็คงได้เพียงเรียนรู้วิธีการ ชื่นชมผลงาน มีส่วนน้อยที่จะลงมือปฏิบัติชิ้นงานอย่างจริงจัง อาจเป็นเพราะยังไม่ถึงเวลา หรือยังไม่มีแรงจูงใจมากเพียงพอ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้ ศึกษาจากข้อมูลชั้นต้น (Primary sources) ซึ่งเป็นข้อมูล
ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูล โดยนำเสนอแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research)
และแสดงภาพประกอบการพรรณนา

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า

1. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะด้านศิลปกรรม ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ซึ่งอยู่ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอ
พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 คนคือ

1. นางละมุล พูลหล้า ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม การแสดง อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ 3
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. นายสุข เกิดสูง ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 6
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
3. นายพัว ทำลานดี ครูภูมิปัญญาด้านการจักสาน อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 7
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
4. นายเพิ่ม เจริญสูง ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 54/2 หมู่ที่ 5
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
5. นางแหน อ่อนสูง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
6. นายวิ๊ก อินทร์เฉลียว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 69 บ้านเลขที่ 19/1 หมู่ 3
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จาก 2 ส่วนคือ

1. การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเจ้าของผลงาน แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็นที่ตั้งไว้ โดยพยายามคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตเนื้อหาที่จะตั้งคำถาม หรือพยายามดึงข้อมูลในส่วนที่ต้องการให้ได้มากที่สุด

1.2 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลในขณะที่สัมภาษณ์ นอกจากจะบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ผู้วิจัยยังใช้อุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูลด้วยแถบบันทึกเสียง และใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อบันทึกภาพผลงานของครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมด้วย

2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวม ค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ก่อนที่จะเข้าไปทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลด้านเอกสารดังกล่าวได้แก่ ผลงานวิจัย ตำราวิชาการ รายงานการค้นคว้าของผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารข้อมูลของทางราชการ วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ ฯลฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ซึ่งมีข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นหลัก ผู้วิจัยมุ่งที่จะบรรยายข้อเท็จจริงต่างๆ ตลอดจนการแปลความหมายเนื้อหาสาระจากการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการค้นคว้ารวบรวมจากเอกสาร นำเสนอแบบพรรณนา

ประเด็นการวิเคราะห์

1. ประวัติ
2. ลักษณะผลงาน
3. กระบวนการถ่ายทอด

บทที่ 4

การวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้เป็นการนำเสนอเชิงพรรณนาที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์ การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ การค้นคว้ารวบรวมจากเอกสาร และนำเสนอข้อมูลเป็นการบรรยายและภาพถ่ายลักษณะผลงานของครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง ด้านประวัติ ลักษณะผลงาน และกระบวนการถ่ายทอด ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากการสำรวจภาคสนามในตำบลโคกสูงและสัมภาษณ์ครูภูมิปัญญาที่ได้รับการยอมรับนับถือในชุมชนตำบลโคกสูง จำนวน 6 ท่าน คือ

1. นางละมุล พูลหล้า ครูภูมิปัญญาด้านศิลปการแสดง อายุ 81 ปี
2. นายสุข เกิดสูง ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 62 ปี
3. นายพัว ทำลานดี ครูภูมิปัญญาด้านการจักสาน อายุ 78 ปี
4. นายเพิ่ม เจริญสูง ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ อายุ 51 ปี
5. นางแหน อ่อนสูง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า อายุ 75 ปี
6. นายวิ๊ก อินทร์เฉลียว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 69 ปี

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลของแต่ละท่านนั้นจะนำเสนอดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ
- ตอนที่ 2 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะผลงาน
- ตอนที่ 3 ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลด้านกระบวนการถ่ายทอด

ภาพประกอบ 1 นางละมุล พูลหล้า
ครูภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง

ประวัติ

1. นางละมุล พูลหล้า อายุ 81 ปี ครูภูมิปัญญาด้านศิลปะการแสดง

นางละมุล พูลหล้า เกิดเมื่อปีพุทธศักราช 2467 ที่ตำบลโคกสูง บิดาชื่อ นายเรียม เขียวสูง มารดาชื่อ นางมัน สุขสูง อาชีพบิดา -มารดาทำนา เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 4 คน สมรสกับนายเร้ง พูลหล้า อาชีพทำนา มีบุตร 5 คน บุตรชาย 2 คน บุตรหญิง 3 คน ปัจจุบันพักอยู่บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

นางละมุล พูลหล้า จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง

ประวัติการทำงาน

หลังจากที่นางละมุล พูลหล้า จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูงแล้ว ได้รับการติดต่อจากทางโรงเรียนวัดโคกสูงให้มาเป็นครู เนื่องจากนางละมุล พูลหล้า เป็นนักเรียนที่มีสติปัญญาดี โดยได้รับเงินเดือน เดือนละ 8 บาท นางละมุล พูลหล้า รับราชการครูที่โรงเรียนวัดโคกสูงอยู่ประมาณปีเศษ ก็ลาออก

นางละมุล พูลหล้า มีความสนใจในการร้องเพลงโคราชเป็นพิเศษ ได้ติดตามดูการเล่นเพลงโคราชที่มาแสดงในงานต่างๆ และฝึกร้องด้วยตัวเอง เมื่อมีโอกาสได้ร้องโต้ตอบกับหมอลำที่มาแสดงทำให้มีครูเพลงในหมู่บ้านสนใจในความสามารถของนางละมุล ซึ่งจะเรียกชื่อในการแสดงว่าแม่ละมุล ครูเพลงจึงแต่งกลอนเพลงให้แม่ละมุลร้อง และฝึกกลอนเพลงให้หลายกลอน ครูเพลงในหมู่บ้าน ได้แก่ ครูไพล สูงอยู่ คุณตาเปล่ง เอื้อสูง คุณตานาด เอื้อสูง และหลวงตาหมอน โดยจะมีวิธีการคือ ครูเพลงจะเป็นผู้คิดและเขียนกลอนเพลงบทต่างๆ แม่ละมุลจะเป็นผู้ฝึกร้องและใส่ทำนองเอง ด้วยลีลาในการร้องและเสียงที่ไพเราะ ประกอบกับมีความจำเป็นเลิศ จึงสามารถร้องเพลงโคราชได้ตลอดทั้งคืนตั้งแต่หัวค่ำยันสว่าง และได้พัฒนาตนเองจนเป็นที่ยอมรับและชื่นชอบของแฟนเพลงโคราชในท้องถิ่นใกล้เคียงเป็นอันมาก ในยุคนั้นแม่ละมุลเป็นแม่เพลงที่ได้รับค่าตัวคืนละ 10 บาท ซึ่งถือว่าเป็นค่าตัวที่สูงมาก แม่ละมุล เริ่มมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคน

ทั่วไปในด้านการเล่นเพลงโคราช หมู่บ้านใกล้เคียงจะมาหาแม่ละมูลไปเล่นเพลงโคราชในงานทอดกฐิน สงกรานต์ และงานบวช อยู่เสมอ

ด้วยความชอบประกอบกับความสามารถพิเศษในการเล่นเพลง นางละมูล พูลหล้า ได้ออกไปเล่น เพลงโคราชเป็นอาชีพเสริมได้ประมาณ 2-3 ปี ก็ได้แต่งงานกับนายเร้ง พูลหล้า จึงหยุดเล่นเพลงโคราชเพื่อ ดูแลลูกและครอบครัว โดยมีอาชีพทำนา และได้กลับมาเล่นเพลงอีกครั้งหนึ่งเมื่ออายุย่างเข้า 50 ปี หลังจากที่ สามีเสียชีวิต ขาดผู้นำครอบครัวทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจแย่ง ซึ่งในยุคนี้ได้รับค่าตัวคืนละ 100 บาท ไม่รวม รางวัลที่แฟนเพลงชื่นชอบและมอบรางวัลให้ นับว่าเป็นรายได้ที่ดีพอสมควรในช่วงนั้น

ปัจจุบัน นางละมูล พูลหล้า อายุ 81 ปีแล้ว ไม่สามารถรับงานเล่นเพลงได้เหมือนเมื่อครั้งก่อน แต่ก็ ยังคงเป็นครูเพลง เป็นผู้ถ่ายทอดการเล่นเพลงพื้นบ้านให้แก่ผู้สนใจเสมอ

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. เกียรติบัตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปินพื้นบ้าน เป็นผู้ร่วมสืบสานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย โดยชมรมอนุรักษ์โบราณวัตถุสถานและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลพบุรี ร่วมกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสมเด็จพระนารายณ์ และศูนย์ศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี เนื่องในงานอนุรักษ์มรดกไทยและ เชิดชูเกียรติผู้สูงอายุ เมื่อ 20 เมษายน 2542
2. โล่เกียรติบัตร ศิลปินพื้นบ้านดีเด่น สาขาศิลปะการแสดง โดยสำนักศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี เนื่องในงานนิทรรศการเทิดไท้ 72 พรรษามหาราชาฯ ปี 2547
3. เกียรติบัตรรางวัลรองชนะเลิศ การประกวดขับร้องเพลงกล่อมลูก 4 ภาค (ภาคกลาง) ประเภท ประชาชนทั่วไป โดยมหาวิทยาลัยมหิดลและสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ เนื่องในงาน “มหิดล-วันแม่” ประจำปี 2547 รับประธานรางวัลจากพระองค์เจ้าโสมสวลีพระวรราชธิดาตามาสา เมื่อ 20 เมษายน 2547

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

ปัจจัยที่ทำให้แต่ละบุคคลมีความสามารถและสร้างสรรค์ผลงานแตกต่างกันไปนั้น มีปัจจัย หลายอย่าง เช่น จากสภาพแวดล้อม วิธีชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรมของคนในท้องถิ่นนั้น มีความ นิยม หรือปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น ในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และอำเภอใกล้เคียง เมื่อมีงานประเพณีต่างๆ ที่มีหรรสพเฉลิมฉลองเพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน การเล่นเพลงโคราก็เป็น การละเล่นอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้รับคามนิยมมากในยุคหนึ่ง นางละมูล พูลหล้า จึงได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติจาก ความชอบ ความสนใจเป็นพิเศษในด้านศิลปะการเล่นเพลงพื้นบ้าน พร้อมกับการมีพรสวรรค์ในด้าน ศิลปะการแสดง ไม่ว่าจะเป็นน้ำเสียง ลีลาการร้อง การรำ และปฏิภาณไหวพริบในการคิดกลอนเพลงโต้ตอบ แก้ปัญหาได้เป็นอย่างดี และมีความจำเป็นเลิศ เป็นที่ถูกใจของแฟนเพลง ทำให้นางละมูล พูลหล้า เป็นแม่ เพลงที่ได้รับความนิยม และเป็นที่ยึดกันดีในตำบลโคกสูง และหมู่บ้านใกล้เคียง

ภาพประกอบ 2 นางละมุล พูลหล้า กับการแสดงเพลงพื้นบ้าน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะผลงาน

ลักษณะผลงาน

ลักษณะผลงานการแสดงของแม่ละมุล มี 4 ลักษณะ คือ ร้องเพลงโคราช เพลงกล่อมลูก เพลงช้า เจ้าหงส์ และเพลงหอมดอกมะไฟ

1. เพลงโคราช กลอนเพลงโคราชของแม่ละมุลมีหลายลักษณะ เช่น เพลงรักหรือเพลงเกี่ยว เพลงจาก เพลงไหว้ครู เป็นต้น

ตัวอย่างกลอนเพลงโคราชของแม่ละมุล

เพลงรักเพลงเกี่ยว

ป่าชฎุลมจ่า เหมือนเขาสูบยาไหล่มจุน
หรือพ่อน้ำมนคนยังมุล จะไม่หวังชมประโลมเซย
ถ้าอยากแอบมุลอ่อน ให้มานอนกับมุลเอง
มาแอบอิง หุญงหอมเพลง นวลละอองของมุลเอย ไม่มีเลยมุลอาย
หรือไม่อยากแอบกายของมุลอ่อน (ตบมือ)
เครื่องระหัดติดด้วยหัน เขาทำขึ้นบันไดห้า
กุศลตัวบุญตาอยู่ห่างไกลนางก็ได้แต่เห็น
ไไหนๆ มีชื่อมาก แล้วใครจะอยากชื่อ همین
จะเมตตากันบ้างไหม คนชื่อมุล

หน้านวลเป็นนาย ทำไมหนอนางจะได้

หน้านวลมาเป็นแนว(เป็นแนวหมายถึงการได้ร่วมเป็นเครือญาติสืบเผ่าพันธ์)

วัลลาวไปเลี้ยง ล่ามหลุดไปแหล่ง

หัวกริมจะแล่งทำลายไปแล้วพ่องคิ้วลาๆ
 แทบจะเป็นบ้ำละเหลย (ตบมือ)
 ผ้าสีมูมเหมาะใหม่ อยากไปเมาะเมาะ เหมาะเหม็ง
 อยากนอนแอบแต่พี่เอี้ยว จึงร้องเพลงเกี้ยวพี่เอง
 ทำยังงิจะไ้เข้าไปนอน แอบแนบอกหนอพี่เอย

กลอนเพลงจาก

เคยพูดกันรักๆ ทำไม่ถึงมาจากเร็ว
 แต่พอรู้ว่าจะเหลว น้ำตาของเราเล่า ก็รินๆ
 หรือลืมรูปลืมทรง จึงมาหลงลืมสาว
 คำก่อนปอนเก่า หรือลืมเสริจลืมสิ้น ลืมสิ้น
 ซ่างมุ่นมีนลืมสาว เหมือนยังเหล่าที่เขามาลืมซิ่น (ตบมือ)
 เคยเห็นเป็นเลาๆ ความเก่าๆ หลั่งๆ
 เออพุทช้อ โ้อพุทช้อ เคยประเหลาะ เพราะลั่นๆ
 ว่ายังแม่น ยังยำ นึกถึงคำก็ยงยวน
 ที่หวานเย็นกลับเป็นแย้ย เลยไม่ยงยีน

จากการสัมภาษณ์นางละมุล พูลหล้า แม่เพลงโคราชที่เคยมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของแฟนเพลงโคราชในแถบจังหวัดลพบุรี ได้เล่าถึงวิธีการฝึกกลอนเพลงว่า กลอนเพลงมีหลายประเภท เช่นบทกลอนเพลงสำหรับไหว้ครู ก็จะกล่าวถึงครู อาจารย์ให้มาช่วยในการร้อง การเล่นไม่ให้ติดขัด ให้สามารถโต้ตอบกันได้อย่างราบรื่น ให้ศัตรูหรือฝ่ายตรงข้ามพ่ายแพ้ เพื่อเป็นการเรียกขวัญกำลังใจในการเล่นเพลงแต่ละครั้ง โดยจะร้องก่อนเป็นบทแรก แล้วจะตามมาด้วยกลอนเพลงที่กล่าวทักทาย ขอบคุนเจ้าภาพ ตลอดจนแฟนเพลง และจะตามด้วยบทกลอนเกี่ยวพา รักใคร่ ตัดพ้อต่อว่า ซึ่งจะมีกลอนเพลงซึ่งเตรียมไว้ใช้เป็นพื้นเดิมอยู่แล้ว โดยมีการฝึกหัดกลอนแต่ละประเภทเอาไว้ก่อนล่วงหน้า และต้องมีปฏิภาณไหวพริบสามารถคิดกลอนโต้ตอบกันสดๆ ได้ด้วย

กลอนเพลงโคราชที่ใช้ฝึกร้อง จะมีครูเพลงเป็นผู้คิดให้ ครูเพลงที่กล่าวถึงนี้หมายถึงบุคคลในหมู่บ้าน หลายท่านที่ชื่นชอบเพลงโคราช และมีความสามารถในการกวี คิดบทกลอนต่างๆ ให้แม่เพลงได้ฝึกร้องเป็นการฟังพาอาศัยกัน ระหว่างผู้ที่มีใจรักศิลปะการแสดงเหมือนกัน ผู้ที่เป็นแม่เพลงก็ต้องเป็นคนที่มีความเสี่ยงที่ไพเราะ ลีลาการร้องการรำประทับใจผู้ชม เมื่อชื่นชอบ ก็แสดงความชื่นชมและส่งเสริมด้วยการแต่งบทกลอนเพลงต่างๆ ให้ ส่วนแม่เพลงเองก็ต้องมีไหวพริบ มีความจำเป็นเลิศ สามารถจดจำกลอนเพลงต่างๆ ได้อย่างมากมาย และได้ตอบแก้ปัญหาคำพาดพิงได้อย่างดีด้วย เพราะการเล่นเพลงโคราชนั้นจะต้องเล่นกันจนสว่าง ยิ่งดีก็จะมีกลอนเพลงที่สนุกสนานเผ็ดร้อนมากขึ้นผู้ชมจะไม่มองและอยู่ชื่นชมการแสดงจนถึงเช้า

ลักษณะของกลอนเพลงจะใช้คำง่าย ๆ มีสัมผัสนอก สัมผัสใน สัมผัสสระ สัมผัสอักษร อย่างไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว การใช้คำในบทกลอนบางคำจะเป็นภาษาที่ใช้ในท้องถิ่น ซึ่งจะสามารถเข้าใจภาษาที่ใช้ในกลุ่มชนที่มีพื้นเพใกล้เคียงกัน หรือบุคคลที่มีประสบการณ์ในการฟังเพลงประเภทนี้ คำบางคำอาจไม่มีความหมายแต่ใช้เล่นคำให้ล่งจิงหะ หรือให้มีความไพเราะ แต่เมื่อฟังเนื้อความโดยรวมแล้วจะได้ใจความชัดเจน และเป็นการโต้ตอบที่ใช้คำชื่อๆ ไม่อ้อมค้อม ซึ่งเป็นถ้อยคำที่ใช้ในกลุ่มคนในชนบท

การแต่งกายของผู้เล่นเพลงโคราช ผู้หญิงจะนุ่งผ้าโจงกระเบนอาจเป็นสีพื้นหรือลายก็ได้ สวมเสื้อเข้ารูป ผู้ชายนุ่งผ้าโจงกระเบนใส่เสื้อคอกลมผ้าลายดอก หรือผ้าพื้น คาดผ้าขาวม้าไว้ที่เอว หรือบางคนอาจพาดไว้ที่ไหล่ด้วย จะประแป้งหน้าवल หรือตบหน้าดอก (ตบหน้าดอกหมายถึงการทำแป้งหน้าหรือแป้งฝุ่นแต่เติมน้ำพอชนแล้วใช้มือประไปบนแก้ม หรือทังโบหน้า เมื่อแป้งแห้งจะเกิดรอยแป้งเป็นลายดอก)

ในการเล่นเพลงโคราชแต่ละครั้งจะมีพ่อเพลง แม่เพลงอย่างน้อย 2 คู่ หรืออาจจะมีฝ่ายชาย 2 คน ฝ่ายหญิง 3 คนก็ได้ เล่นบนเวทีเล็กที่สร้างขึ้นชั่วคราว โดยผู้ชมสามารถชมได้รอบทั้ง 4 ด้านของเวที การเล่นเพลงโคราชพ่อเพลง แม่เพลงจะผลัดกันร้องโต้ตอบระหว่างชาย-หญิง โดยจะร้องไปพร้อมกับการรำ และมีการปรบมือให้จังหวะบางช่วง ไม่ใช่เครื่องดนตรีประกอบ เป็นการแสดงความสามารถในการร้อง การรำ ปฏิภาณไหวพริบคิดกลอนโต้ตอบในเรื่องราว ความรัก ความใคร่ อาจมีการโต้ตอบว่ากล่าวกันมีคำหยาบบ้างแต่เพื่อความสนุกสนานไม่ให้คนดูง่วง เพราะนิยมเล่นเวลากลางคืน และเล่นจนถึงรุ่งเช้า

ผู้ร้องหรือแม่เพลงพ่อเพลงซึ่งในภาษาชาวบ้านจะเรียกพ่อเพลง แม่เพลงว่า หมอเพลง จะมีลีลาการร้อง ทำนอง ตามรูปแบบของการเล่นเพลงโคราช แม่เพลง พ่อเพลงที่มีน้ำเสียงไพเราะ ร่าสวย มีปฏิภาณไหวพริบร้องโต้ตอบได้สนุกสนานก็จะเป็นที่ถูกใจของบรรดาแฟนเพลง ซึ่งนางละมุล พูลหล้า ก็เป็นหมอเพลงอีกคนหนึ่งที่มีคุณสมบัติดังกล่าวและได้รับความนิยมมากในช่วงนั้น

การเล่นเพลงโคราชในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี นั้น นิยมเล่นในงานประเพณีตามเทศกาลต่างๆ งานประจำปีของวัด งานทำบุญ ถึงผู้ตาย ในปัจจุบันยังพอมืออยู่บ้างแต่ไม่บ่อยนัก แฟนเพลงโคราชนั้นจะเป็นกลุ่มคนผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนรุ่นหลังจะมีโอกาสได้พบเห็นการเล่นเพลงโคราชน้อยลงเรื่อยๆ และคาดว่าต่อไปคงจะหาดูได้ยาก ไม่มีผู้สนใจสืบทอด ประกอบกับค่านิยมในการชมเพลงโคราชในปัจจุบันก็ลดลงด้วย เพราะยุคสมัยที่เปลี่ยนไป ความเจริญด้านเทคโนโลยีก็เจริญรุดหน้าขึ้นทุกๆ วัน และกระจายความเจริญไปยังท้องถิ่นต่างๆ ได้อย่างทั่วถึงไปทุกที่ที่มีความบันเทิงทุกรูปแบบให้เลือกชมได้ที่บ้าน ไม่ต้องรอให้ถึงงานวัด งานประจำปีหรืองานฉลองใดๆ เมื่อมีงานวัดในปัจจุบัน การแสดงในรูปแบบเก่า เช่นเพลงโคราชจะมีผู้ชมกลุ่มเล็กๆ แต่ก็ยังเหนียวแน่นชมการแสดงความสามารถของพ่อเพลง แม่เพลงถึงรุ่งเช้าเหมือนเดิม แต่ก็คงลดน้อยลงไปทุกวันเพราะไม่มีผู้ชมกลุ่มใหม่ที่เดินรอยตามกลุ่มเก่าจึงนับวันผู้ชมกลุ่มนี้ก็จะหมดไป พ่อเพลง แม่เพลงโคราชก็คงเหลือไว้แต่ประสบการณ์และความทรงจำแห่งความสุขของศิลปินเพลงกับแฟนเพลงที่ยังแจ่มชัดในความรู้สึก ที่ผู้ศึกษาสัมผัสได้จากแม่เพลงนางละมุล พูลหล้า ในขณะเล่าเรื่องราวต่างๆ ในอดีตให้ฟัง โอกาสที่เพลงโคราชหรือศิลปินเพลงโคราชจะกลับมาเป็นเหมือนดังก่อนนั้นคงเป็นไปได้ยาก สิ่งที่เหลือไว้ หรืออนุรักษ์ไว้ให้ดีที่สุดคงทำได้เพียงการสืบสานไว้ด้วยความบันเทิงใจเรื่องราวให้เด็กรุ่นหลังได้เรียนรู้ถึงศาสตร์หนึ่งซึ่งมีคุณค่า ในการสร้างความสุข ความสุนทรีย์ ฝึกสมอง ลองความสามารถ ให้สติปัญญาเฉลียวฉลาดและมีความสุข อย่างเช่นนางละมุล พูลหล้า แม่วัยจะล่วงไป 81 ปีแล้ว ยังมีความจำดีเยี่ยม อารมณ์ดี และยังมีความสุขอยู่กับการที่ได้ร้องเพลงกลอนต่างๆ ให้ผู้สนใจได้ศึกษา ความสุขจากศิลปะการแสดงคงเป็นส่วนหนึ่งของการทำให้มีสุขภาพแข็งแรง แจ่มใส ถึงทุกวันนี้

2. เพลงกล่อมลูก ใช้กล่อมลูกที่เป็นทารกให้นอนหลับในอู่ หรือเปล ตัวอย่างบทกลอนเพลงกล่อมลูก

นอนชะเกิด แม่จะกล่อม
นวลละม่อมแม่จะไกว

สายทองไม่ต้องร้องไห้
 สายสุดใจให้เจ้านอน
 เอ เอ... โนนแนะนกเขาปล่อย
 เย็น ๆ สักน้อยจะกลับมารั้ง
 เทียวบินไปก่อน (เทียวหมายถึงเทียวซึ่งเป็นภาษาถิ่นเรียกนกเทียวว่าอีเทียว)
 การ่อนไปตามหลัง
 ใครหนอจะได้เป็นเจ้าร้าง
 ร้อยชั่งคนดีจะนอน

เพลงกล่อมลูก เป็นเพลงที่อยู่ในวิถีชีวิต ของผู้หญิงในชนบทที่เป็นแม่ซึ่งจะแสดงถึงความรัก ความห่วงใยของสายสัมพันธ์ระหว่างแม่ที่มีต่อลูก และน่าจะมีผลดีตามมาหลายอย่าง เช่น ความสุขของแม่ที่ ร้องเพลงกล่อมลูก เพราะการร้องเพลงทำให้ผ่อนคลาย เมื่ออารมณ์ดี จิตใจดี การที่จะทำการงานสิ่งใดก็ จะต้องมีสิ่งที่ดีตามมาด้วยเสมอ เช่น ผลโดยตรงต่อลูก ลูกซึ่งได้ฟังเสียงเพลงกล่อมที่ไพเราะจากแม่ นอกจาก จะซึมซับรับรู้ได้ถึงความรัก ความผูกพัน ความอบอุ่นจากแม่แล้ว ยังได้รับความไพเราะของเสียงเพลงกล่อม ให้หลับและซึมซับกล่อมเกล่าจิตใจให้อ่อนโยน มีสุขภาพจิตที่ดี มีอารมณ์ดี ส่งผลดีต่อเด็กไปตลอดชีวิต เพลง กล่อมลูกบางเพลงก็จะเป็นนิทานสอนคุณธรรม จริยธรรมไปในตัวด้วย เมื่อลูกหลับจะเป็นเวลาที่มีค่ามาก สำหรับแม่ เพราะจะเป็นเวลาที่แม่จะได้ปฏิบัติงานหน้าที่ดูแลทุกอย่างในบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการทำความสะอาด บ้าน หุงหาอาหาร ซักเสื้อผ้า ตักน้ำ ต้มน้ำ ฯลฯ

ลักษณะของเพลงกล่อมลูกที่นางละมุล พูลหล้าได้ร้องให้ฟังนั้น เป็นทั้งกลอนเพลงที่แต่งขึ้นเอง และเป็นกลอนเพลงเก่าที่ได้ยินได้ฟังแล้วจำมาดัดแปลงเนื้อเพลงบ้าง ทำนองบ้าง เพราะความสามารถในการ จำแม่นและฝึกร้องกลอนต่างๆ ด้วยใจรัก ประกอบกับเป็นคนที่มีพรสวรรค์ด้านน้ำเสียงที่ไพเราะจึงเป็นที่รู้จัก ในการร้องเพลงกล่อมลูก

3. เพลงช้าเจ้าหงส์

ตัวอย่างบทกลอนเพลงช้าเจ้าหงส์

ช้าเจ้าหงส์เอ๋ย... ปีกเจ้าอ่อน ร่อนลง ร่อนเข้าในดงมาไฟเอ๋ย
 (ลูกคู่รับ) เอ๋ยปีกเจ้าอ่อนร่อนลง ร่อนเข้าในดงมะไฟเอ๋ย
 ใ้อ่อนที่ชอบหรือก็ไม่หัก ใ้อ่อนที่น้องรักหรือก็ไม่ได้
 รักกันก็ได้แต่แลๆ อีพ่อเดือนแหร่ดาวราย

4. เพลงหอมดอกมะไฟ

ตัวอย่างบทกลอนเพลงหอมดอกมะไฟ

หอมเอ๋ย... แต่กลิ่น... เอ๋ย มาหอมดอกเอ๋ยมะไฟ เอ๋ยดอกมะไฟหอมเอ๋ย (ลูกคู่รับ)
 หอมเอ๋ย... แต่กลิ่น... เอ๋ย มาหอมดอกเอ๋ยมะไฟ เอ๋ยดอกมะไฟหอมเอ๋ย
 น้องมารักพี่แท้ๆ สองตาไม่แลดูใคร
 หอมเอ๋ยดอกมะไฟ เอ๋ยดอกมะไฟหอมเอ๋ย

น้องจะรักพี่จริงหรือแม่เขียวสะตือไปไผ่
หอมเอ๋ยดอกมะไฟ เอ๋ยดอกมะไฟหอมเอ๋ย

การเล่นเพลงช้าเจ้าหงส์และการเล่นเพลงหอมดอกมะไฟ เป็นเพลงที่ใช้ร้องเกี่ยวโต้ตอบกันระหว่าง ฝ่ายหญิงและฝ่ายชาย โดยนิยมเล่นในช่วงตรุษ สงกรานต์ที่เป็นฤดูกาลพักผ่อน งานทุกอย่างจะต้องหยุดไว้ก่อน ชาวบ้านได้พบปะสังสรรค์สนุกสนานกันเต็มที่โดยเฉพาะหนุ่มสาว จะมีการร้องเพลงเกี่ยว โต้ตอบกัน เป็นกลอนเพลงง่าย ๆ สั้น ๆ และมีลูกคู่รับ หนุ่มสาวสามารถร่วมร้องเพลงเกี่ยวโต้ตอบกันได้ โดยไม่ต้องอาศัยความสามารถในการร้องหรือคิดกลอนเพลงยากนัก เพราะใช้บทกลอนสั้น ๆ การเล่นเพลงทั้งสองเพลงนี้ ในปัจจุบันจะมีการเล่นในรูปแบบของการสาธิตในโอกาสที่มีกลุ่มนักศึกษาหรือผู้ที่สนใจเข้ามาศึกษาหาความรู้ และจัดให้มีการแสดงโชว์ในงานวันสงกรานต์ เพื่อให้เยาวชนในท้องถิ่นและผู้สนใจเรียนรู้

ภาพประกอบ 3 นางละมุล พูลหล้า
การแสดงในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์

กระบวนการถ่ายถอด และเผยแพร่ต่อสังคม

หลังจากกระแสการอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย ทำให้หน่วยงานและสถาบันต่างๆ ให้ความสนใจในการศึกษาศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยมากขึ้น

โดยสังเกตได้จากจะมีนักเรียน นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาในตำบลโคกสูงเพื่อสืบค้นข้อมูล เกี่ยวกับประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาต่างๆ รวมทั้งสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นด้วย โอกาสนี้ทำให้นางละมุล พูลหล้า ได้มีโอกาสถ่ายทอดความเป็นศิลปินเพลงพื้นบ้าน โดยได้รับเชิญไปร่วมแสดง สาธิตการเล่นเพลงพื้นบ้านในสถานที่หรืองานต่างๆ เช่น สถาบันราชภัฏเทพสตรี จังหวัดลพบุรี ในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มหาวิทยาลัยมหิดล เป็นต้น สาธิตและแสดงการเล่นเพลงพื้นบ้าน นอกจากเพลงโคราช ได้แก่ เพลงช้าเจ้าหงษ์ เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงกล่อมลูก เพลงรำโทน เพื่อรับแขกที่มาเยือนในตำบลโคกสูง รวมทั้งหน่วยงาน สถาบัน มหาวิทยาลัย ครูอาจารย์ นิสิตนักศึกษา ที่มี

ความสนใจเข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรมไทยเบิ่งโคกสูง และนางละมุลยังเป็นครูแม่เพลงให้กับนักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยา ฝึกสอนนักเรียนที่จะเข้าร่วมประกวดเพลงกล่อมลูก เพลงพื้นบ้าน ตามโอกาสที่เหมาะสม นางละมุลจะยินดีที่ได้รับเชิญไปแสดงนอกสถานที่ หรือเมื่อมีผู้มาเยือนที่บ้าน นางละมุลก็จะร้องกลอนเพลงต่างๆ ให้ฟังอย่างอารมณ์ดี เช่น เพลงโคราช เพลงหอมดอกมะไฟ เพลงกล่อมเด็ก ให้ฟังด้วยลีลาและน้ำเสียงอันไพเราะ ไม่มีอาการที่จะเหน็ดเหนื่อยหรือเบื่อหน่ายต่อผู้ที่เข้าไปหาเพื่อศึกษาการเล่นเพลงพื้นบ้านไม่ว่าจะรูปแบบใด นางละมุลบอกว่า ยายมีความสุขเมื่อได้ร้องเพลง และมีคนสนใจเพลงของยาย

ภาพประกอบ 4 นายสุข เกิดสูง
ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 62 ปี

ประวัติ

2. นายสุข เกิดสูง อายุ 62 ปี ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

นายสุข เกิดสูง เกิดเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2486 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี บิดาชื่อ นายสี เกิดสูง มารดาชื่อนางเต่า เกิดสูง อาชีพบิดา-มารดาทำนา นายสุข เกิดสูง เป็นบุตรคนที่ 3 ในจำนวนพี่น้อง 8 คน สมรสกับนางแะ เกิดสูง อาชีพทำนา มีบุตรจำนวน 4 คน บุตรชาย 3 คน บุตรหญิง 1 คน อยู่บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 6 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

นายสุข เกิดสูง จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง ในระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนั้นมักจะไม่สนใจการอ่านการเขียนเท่าใดนัก แต่จะมีความสามารถด้านศิลปะซึ่งในขณะนั้นจะเน้นเรื่องการปั้นเป็นส่วนใหญ่ เพราะหาวัสดุได้ง่าย คือใช้ดินเหนียวบริเวณสระวัดที่อยู่ติดกับโรงเรียนนั่นเอง

เมื่อมีการทำงานศิลปะครั้งใด นายสุขต้องได้คะแนนเป็นอันดับที่ 1 ทุกครั้ง และจะปั้นรูปที่ไม่ค่อยมีใครปั้น เช่น แตรวง ซึ่งทำได้เหมือนมากจนครูต้องทิ้งในฝีมือ

ประวัติการทำงาน

เมื่อจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นายสุขก็ได้ช่วยพ่อแม่ทำนาและเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตาม ประชาชาวนาในสมัยนั้นที่จะต้องเลี้ยงควายไว้ไถนา เลี้ยงวัวไว้เทียมเกวียนเพื่อใช้เป็นพาหนะในการเดินทาง ไปยังที่ต่างๆ หรือบางครั้งวัวถ้ามีมากก็สามารถขายเป็นรายได้มาจุนเจือครอบครัว นายสุข เกิดสูง ก็มี หน้าที่ยังเลี้ยงวัวควายในทุ่งนาเป็นประจำ เด็กเลี้ยงวัวเลี้ยงควายทุกคนมักจะมีอาวุธ เช่น มีดเหน็บ มีดพัว และ หนังสือติด ติดตัวไว้ตลอดเพื่อใช้ตัดไม้ ใช้เป็นอาวุธป้องกันตัว หรือบางครั้งก็ช่วยในการหาอาหารได้ด้วย นาย สุขก็เช่นเดียวกัน ในช่วงเวลาที่เลี้ยงวัวควายอยู่เอง นายสุขได้ใช้มีดพกที่ติดตัวไป ใช้ขีดเขียน แกะสลักไม้ และวัสดุต่างๆ ที่พบเห็น ทำไปเรื่อยๆ โดยมีได้มีวัตถุประสงค่อะไรที่มากไปกว่าชอบ และทำแล้วก็เพลิดเพลิน มีความสุขกับผลงานที่ได้ทำขึ้น ในระหว่างวันที่ตามฝูงวัวควายไปยังที่ต่างๆ นั้น นายสุขชอบที่จะขีดเขียนลง บนพื้นดิน ก้อนหิน ให้เป็นรูปต่างๆ ตามความต้องการ และครั้งหนึ่งนายสุขได้สลักรูปพระพุทธรูปอย่าง หยาบๆ ไว้ที่แผ่นหินบริเวณเชิงเขาพลวง ซึ่งอยู่ในป่า ในเขตตำบลโคกสูง ภายหลังได้ทราบว่ามีบริเวณนั้น เต็มไปด้วยดอกไม้ รูป ฐาน สำหรับสักการะของผู้ที่มาพบเห็นเพราะเชื่อว่าเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์

งานแกะสลักเป็นกิจกรรมยามว่างระหว่างเลี้ยงวัวเลี้ยงควาย จนฝีมือพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ และได้ แกะสลักตามหนังสือ ตำมมีด ผักมีด ให้กับเพื่อนๆ เมื่อมีผู้พบเห็นฝีมือจากชิ้นงานก็จะสนใจอยากได้จึงเริ่มมี คนในหมู่บ้านและตำบลใกล้เคียงหาวัสดุที่ตนต้องการจะแกะสลักมาให้ นายสุขแกะให้ วัสดุที่ใช้แกะ เช่น ไม้ ขนุน ไม้มะขามเทศ ไม้มะค่า ไม้มะยม ไม้คูณ ไม้ตะครอง หนามกำจัด กาฝากมะรุ้ม กะลาตาเดียว โดยจะแกะ ตามสั่ง เช่น หัวแก้ง หัววัว นกคุ้ม พระประจำวัน ราหูอมจันทร์ เจ้าแม่กวนอิม พระนอน พระพิมพ์นางพญา เป็นต้น

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. เกียรติบัตร ได้รับคัดเลือกให้เป็นคนเก่งที่มีความสามารถพิเศษระดับตำบล ด้านการแกะสลัก ของจังหวัดลพบุรี เมื่อวันที่ 28 กันยายน พุทธศักราช 2547
2. ผลงานการแกะสลักพระประจำวันจากกะลามะพร้าว ได้รับการคัดสรรเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ สองดาว ตามโครงการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ประจำปี 2547

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

ผลงานการสร้างสรรค้งานแกะสลักของนายสุข เกิดสูง นั้นมีปัจจัยมาจาก สภาพวิถีชีวิต ความ เป็นอยู่ และความถนัด ความสนใจในงานศิลปกรรมด้านการแกะสลัก เมื่อมีสภาพวิถีชีวิตที่ต้องเลี้ยงวัวเลี้ยง ควายทำให้มีโอกาสได้ฝึกฝนทักษะการแกะสลัก จากการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง โดยสร้างสรรค้งาน ตามความพอใจ เพื่อความเพลิดเพลิน สนองความต้องการด้านจิตใจ ผลงานที่สร้างสรรค้งานขึ้น ได้แจกจ่ายไป ตามญาติพี่น้อง และเพื่อน เมื่อมีผู้พบเห็นก็เป็นที่ถูกใจอยากได้เป็นเจ้าของผลงานบ้าง จึงเป็นผลทำให้ นายสุข เกิดสูง ต้องสร้างสรรค้งานแกะสลักต่อเนื่องมา แม้ว่าวิถีชีวิตจะเปลี่ยนไปเพราะไม่ได้เลี้ยงวัวเลี้ยง ควายแล้ว ก็ยังคงสร้างสรรค้งานแกะสลักที่มีโอกาสได้ฝึกฝนไว้ด้วยความชอบ ความสนใจ สร้างสรรค้งาน แกะสลักตามความต้องการของเพื่อนบ้าน สังคมในชุมชน ซึ่งเชื่อถือโชคกลาง ศรัทธาสังคักดิ์สิทธิ์เพื่อปกป้อง คุ่มครอง ป้องกันภัย และเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้นผลงานการแกะสลักของนายสุข เกิดสูง ส่วนใหญ่ เป็นงานที่สร้างสรรค้งานขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการด้านความเชื่อ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะผลงาน

วัสดุที่ใช้ในการแกะสลัก

วัสดุที่ใช้ในการแกะสลักของนายสุข เกิดสูง เป็นวัสดุที่มีในท้องถิ่น แบ่งได้ดังนี้

1. กะลามะพร้าว

กะลามะพร้าวที่นิยมนำมาแกะสลักจะเป็นกะลามะพร้าวที่มีลักษณะพิเศษคือจะมีเพียงตาเดียว ซึ่งผิดธรรมชาติของกะลามะพร้าว ตามธรรมชาติจะมีตาสองตา ซึ่งกะลาตาเดียวนั้น จะพบได้ไม่บ่อยนัก จึงเป็นของหายาก จากการสัมภาษณ์ นายสุข เกิดสูง กล่าวว่า “ กะลาตาเดียวนี้ยี่มนหายาก มันเป็นของดีในตัวมันเอง ถ้าใครมีไว้ละก็จะเป็นสิริมงคล คู่ครองของเรา เขาจึงหามาให้แกะ “ (สุข เกิดสูง, สัมภาษณ์ : 2548) จากคำกล่าวของนายสุข เกิดสูง บอกได้ว่าคนที่นี่มีความเชื่อว่ากะลาตาเดียวเป็นของดีในตัวเอง ถ้าได้ครอบครองบูชาไว้จะเป็นสิริมงคล และคุ้มครองป้องกันภัยต่าง ๆ ได้ ดังนั้น การแกะสลักพระประจำวัน หรือ พระราหู ลงไปบนกะลาด้วยก็ยิ่งเป็นการเพิ่มคุณค่าของกะลาทั้งด้านความศรัทธา ความเชื่อและคุณค่าของความงาม

จากการสัมภาษณ์นายนิเวช ช่วยเชษฐ์ ชาวโคกสูงที่มีผลงานแกะสลักของนายสุข เกิดสูง กล่าวว่า “ โอ้ยมันหายากกะลาตาเดียว นานๆ จะได้เจอ เขาหากันจิง เนี่ยพอได้ก็เอามาให้ตาสุข แกะพระให้ ลูกนี้ แกะราหูอมจันทร์ ลูกนี้แกะพระประจำวัน ก็เอาไว้บูชา มันดี ตาสุข แกะแกะสวย ชอบฝีมือแก “ (นิเวช ช่วยเชษฐ์, สัมภาษณ์ : 2548) นายนิเวชเป็นรายแรกที่นำกะลาตาเดียวมาให้ นายสุขแกะสลักโดยกำหนดให้เป็นรูปพระราหู และพระประจำวัน เพราะมีความเชื่อว่า การแกะรูปพระราหูนั้นเป็นคติธรรม ที่พระพุทธเจ้าทรงเทศโปรดแล้วทำให้พระราหูละพยศได้ ส่วนพระประจำวันก็เป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้าในปางต่าง ๆ ที่ชาวพุทธเคารพนับถือ จากภาพประกอบ 5 เป็นกะลาตาเดียวที่เป็นสมบัติของนายนิเวช ช่วยเชษฐ์ ซึ่งเก็บรักษากะลาตาเดียวแกะสลักไว้บนหิ้งพระ

ภาพประกอบ 5 แกะสลักกะลาตาเดียว
ผลงานนายสุข เกิดสูง

2. ไม้

ไม้ที่นำมาแกะสลักนั้นมีหลายชนิด ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้ต้องการผลงานว่าต้องการผลงานเพื่ออะไร ถ้าต้องการผลงานเพื่อนำไปประดับตกแต่งบ้าน เช่น หัววัว หัวกวาง ก็จะเลือกไม้ตามที่มีหรือสามารถหาได้ในท้องถิ่น มีขนาดพอเหมาะที่สามารถแกะสลักได้ แต่ถ้าต้องการแกะสลักเพื่อนำมาเป็นรูปเคารพ ก็จะเลือกไม้ตามความเชื่อหรือเพื่อเป็นสิริมงคล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไม้ขนุน นิยมนำมาใช้แกะรูปเคารพ หรือ พระเครื่องไว้บูชา เพราะเชื่อว่าไม้ขนุนเป็นไม้มงคล จะได้รับการเกื้อหนุน ให้มีความสุข ความเจริญ

ไม้คูน นิยมนำมาแกะสลักรูปเคารพ นกคุ้ม เพราะเชื่อตามชื่อของไม่ว่าเป็นสิริมงคล ในด้านการค้าคุณ ทำกิจการใดมีแต่ความเจริญก้าวหน้า มีความสุขความเจริญ

ไม้ตะครอง นิยมนำมาแกะสลักรูปเคารพ นกคุ้ม เพราะเชื่อตามชื่อของไม่ว่าเป็นสิริมงคลในด้านการปกป้องคุ้มครองให้พ้นจากภัยอันตรายต่าง ๆ

ไม้ก้ำจืด นิยมนำมาแกะสลักรูปเคารพ เพราะเชื่อว่า จะกำจัดภัยอันตรายต่าง ๆ ได้ และนิยมใช้ส่วนหนามของไม้ก้ำจืด ซึ่งมีลักษณะคล้ายหนามงิ้ว แต่จะเลือกจากต้นก้ำจืดที่มีขนาดใหญ่ เพราะจะได้สะกิดหนามที่มีขนาดใหญ่เพียงพอที่จะแกะสลักเป็นพระเครื่อง ซึ่งเนื้อของหนามก้ำจืดจะมีลักษณะเหมือนพระผง

ประเภทของผลงาน

แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. รูปเคารพ

ผลงานการแกะสลักรูปเคารพของนายสุข เกิดสูง ที่พบมีดังนี้

การแกะสลักกะลาตาเดียวรูปพระราหูอมจันทร์

การแกะสลักกะลาตาเดียวรูปพระประจำวัน

การแกะสลักพระพุทธรูปจากไม้ขนุน

การแกะสลักพระสมเด็จจากไม้ขนุน

การแกะสลักพระพิมพ์นางพญาจากหนามก้ำจืด

การแกะสลักนกคุ้มจากไม้คูนและไม้ตะครอง

2. รูปประดับตกแต่ง

ผลงานการแกะสลักหัวกวาง

ผลงานการแกะสลักหัววัว

ภาพประกอบ

ลักษณะผลงานแกะสลักกะลาตาเดียวของนายสุข เกิดสูง

ภาพประกอบ 6 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระราหูครึ่งตัว

ภาพประกอบ 7 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระราหูเต็มตัว

ภาพประกอบ 8 กะลาตาเดียวแกะสลักรูปพระประจำวัน

ลักษณะผลงาน
การแกะสลักพระจากไม้ขนุน

ภาพประกอบ 9 พระพุทธรูปจากไม้ขนุน

ภาพประกอบ 10 พระสมเด็จแกะจากไม้ขนุน

ลักษณะผลงาน

การแกะสลักพระพิมพ์นางพญาจากหนามกำจัด

ภาพประกอบ 11 ด้านหน้า พระพิมพ์นางพญา แกะจากหนามกำจัด

ภาพประกอบ 12 ด้านหลัง พระพิมพ์นางพญา แกะจากหนามกำจัด

ลักษณะผลงาน

การแกะสลักนาคคุ้มจากไม้คุณ ไม้ตะครอง

ภาพประกอบ 13 การแกะสลักนาคคุ้มจากไม้คุณ ไม้ตะครอง

ลักษณะผลงาน

การแกะสลักหัวกวาง

ภาพประกอบ 14 การแกะสลักหัวกวาง

กลวิธีการแกะสลัก

กลวิธีการแกะสลักของนายสุข เกิดสูง ที่มี 3 รูปแบบดังนี้

1. แบบลอยตัว คือ ลักษณะผลงานที่สามารถมองเห็นได้รอบด้าน พบในงานแกะสลักพระพุทธรูป แกะสลักหัวกวาง แกะสลักหัววัว
2. แบบนูนต่ำ คือ ลักษณะผลงานที่มีรูปนูนขึ้นจากพื้นเพียงเล็กน้อย มองเห็นได้ชัดเจนจากด้านหน้าเพียงด้านเดียว พบได้ในงานแกะสลักกะลาตาเดียว พระสมเด็จ พระพิมพ์นางพญา
3. แบบร่องลึก คือ ลักษณะผลงานที่มีการแกะสลักหรือทำให้เกิดร่องรอย เป็นเส้น เป็นรูปร่าง หรือ ลวดลาย ลึกลงไปจากพื้นผิววัสดุ โดยลึกลงไปเล็กน้อย พบได้ในงานแกะสลักกะลาตาเดียว พระพิมพ์นางพญาจากหนามกำจัด ลวดลายบนพระพุทธรูปจากไม้ขนุน

ขั้นตอนกระบวนการในการแกะสลัก

ในกระบวนการแกะสลักของนายสุข เกิดสูง แต่ละครั้งจะต้องมีความพร้อมด้านวัสดุอุปกรณ์ ตั้งแต่ความเหมาะสมของวัสดุที่ใช้ ความเหมาะสมของเครื่องมือกับงาน และความพร้อมด้านจิตใจ เพราะเป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ผลงานสำเร็จและสมบูรณ์ที่สุด ส่วนรูปแบบที่จะแกะสลักนั้น จะศึกษาจากตำราที่เกี่ยวข้อง ซึ่งบางครั้งผู้ที่ต้องการผลงานจะนำรูปแบบที่ต้องการมาให้ด้วย โดยนายสุขได้บอกขั้นตอนในการทำงานว่า

เขาอยากได้อะไร เขาจะบอกว่าแกะพระ หรือว่าแกะนกคุ้ม ถ้าเขามีรูปมาก็ดี ก็จะได้เอาไว้ดูอย่าง ถ้าแกะพระแบบนี้ บางคนก็เอาไม้ขนุนมาให้เลย เครื่องมือแกะก็พวกนี้แล้ว สว่า ใช้หลายอัน อันเล็ก อันใหญ่ ทำเองก็มีหน้า มีด เวลาแกะ ก็โคลนก่อน ให้เป็นสามเหลี่ยม แล้วก็วาดรูปพระบนนี้ แล้วก็ค่อยแกะเขาไปเรื่อย โอ้ยตั้งใจเย็น มีคนมาดูอยากลองทำ ลุงก็ให้ลอง ทำไม่ได้ตอก ใจร้อน เสียหมด แกะแล้วต้องขัดอีกหน้า ให้มันเรียบ ทาแลคเกอร์ ตกไว้ให้แห้ง ก็เสร็จ บางอันมีรู แตก ก็อุด ขี้เลื่อยอุด อันนั้นไม่ตีตอก ต้องเอาไม้เนื้อดีๆ ดีกว่า ถึงจะดูสวย “ (สุข เกิดสูง, สัมภาษณ์ : 2548)

จากการสัมภาษณ์พบว่าขั้นตอนกระบวนการแกะสลักของนายสุข แต่ละประเภทสรุปได้ดังนี้
ขั้นตอนการแกะสลักรูปแบบลอยตัว

งานแกะสลักรูปแบบลอยตัว ได้แก่ พระพุทธรูป หัววัว หัวควาง นกคุม

1. เตรียมเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม
2. โกลนไม้ที่เตรียมไว้ให้เป็นรูปทรงโดยรวมของรูปที่ต้องการแกะสลัก เช่น ถ้าต้องการแกะสลักพระพุทธรูปจะต้องโกลนไม้ให้มีรูปทรงทรงสามเหลี่ยมมีความหนาและสูงพอประมาณตามขนาดที่ต้องการ
3. วาดรูปที่จะแกะสลักลงบนไม้ที่เตรียมไว้
4. ใช้เครื่องมือเซาะส่วนที่ไม่ต้องการออกให้ได้รูปทรงโดยรวม ของรูปที่ต้องการแกะสลักอย่างหยาบ ๆ
5. แกะสลักรายละเอียดแต่ละส่วนโดยเครื่องมือที่เหมาะสมอย่างระมัดระวัง
6. ขัดและตกแต่งพื้นผิวของรูปตามต้องการ
7. ถ้าเป็นรูปเคารพ บางประเภทอาจจะต้องลงยันต์ หรือเขียนอักษรขอม โดยวิธีการเขียนด้วยหมึก หรือแกะให้เป็นร่องรอยก็ได้ แล้วแต่ผู้ต้องการผลงานจะสั่งให้ทำแบบใด
8. เคลือบเงาด้วยแลคเกอร์ หรือจะไม่เคลือบก็ได้แล้วแต่ชนิดของงาน

ภาพประกอบ 15 การแกะสลักพระจากไม้แก่นขนุน

โกลนไม้เป็นรูปทรงสามเหลี่ยม เป็นการเตรียมไม้ที่จะแกะเป็นรูปพระพุทธรูป โดยร่างรูปพระไว้คร่าว ๆ ก่อนลงมือแกะสลัก

ภาพประกอบ 16 งานแกะสลักพระพุทธรูปจากไม้แก่นขนุน

ภาพประกอบ 17 งานแกะสลักพระพุทธรูปจากไม้แก่นขนุน
เมื่อแกะสลักเสร็จเคลือบด้วยแลคเกอร์

ภาพประกอบ 18 งานแกะสลัก นกคุ้มคุณ นกคุ้มตะครอง

ภาพประกอบ 19 งานแกะสลักหัวควาง

ขั้นตอนการแกะสลักรูปแบบนูนต่ำจากกะลามะพร้าว

1. เตรียมเครื่องมือ วัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต้องใช้ให้พร้อม
2. นำกะลามะพร้าวมาขัดพื้นผิวให้เรียบด้วยตะไบ และตามด้วยกระดาษทราย
3. วาดรูปที่ต้องการจะแกะสลักลงบนพื้นผิวที่เตรียมไว้ตามตำแหน่งที่ต้องการ
4. ใช้เครื่องมือลักษณะแหลมขนาดเล็กและคมเดินเป็นเส้นตามร่องรอยที่วาดรูปไว้
5. ใช้เครื่องมือเซาะส่วนพื้นรอบรูปให้มีความลึกลงเล็กน้อย
6. ใช้เครื่องมือตกแต่งภายในรูปให้มีความสูง-ต่ำ ใกล้เคียงความเป็นจริงโดยยึดหลักความเป็น

จริงตามธรรมชาติ ในรูปแบบของงานนูนต่ำซึ่งจะมีส่วนที่นูนขึ้นจากพื้นเพียงเล็กน้อย ส่วนที่เป็นลวดลายใช้วิธีการเดินเส้นให้เกิดร่องรอย

7. ตกแต่งเก็บรายละเอียด และทำความสะอาดผลงาน
8. ลงสีทองที่ตัวรูป
9. เคลือบเงาด้วยแลคเกอร์

เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก

เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลักของนายสุข เกิดสูง เป็นเครื่องมือที่ได้จากการดัดแปลงเศษเหล็ก ก้านร่ม ที่ไม่ได้ใช้แล้ว นำมาดัดแต่ง ตี ฝน ให้มีขนาดและรูปแบบตามความต้องการ และใช้ร่วมกับมีดเหน็บ สิว บุ้ง ตะไบ แล้วแต่ความเหมาะสมตามรูปแบบและขนาดของงาน

ภาพประกอบ 20 เครื่องมือแกะสลัก ของนายสุข เกิดสูง

กระบวนการถ่ายทอด

จากการสัมภาษณ์ นายสุข เกิดสูง บอกว่า

ก่อนแกะสลัก ต้องวาดรูปก่อน ถ้าวาดรูปดีก็จะแกะดี ต้องใจเย็น ต้องมีสมาธิ ถ้าเริ่มทำละก็ใจต้องอยู่ที่งาน ถ้ามีคนมาคุยด้วย จะไม่ตีตอนที่เรากำลังแกะนะ มันเสียสมาธิ ก็ต้องหยุดก่อน ไม่งั้นจะเสียหมด บางทีมีดลมือก็มี มันคมหนา ฝ่ามือ บางคนเขาเห็นเราทำเขาก็อยากดู ดูก็ถามโน่นถามนี่ หยุดก่อนแหละดี เครื่องมือที่สำคัญ ถ้าเครื่องมือไม่ดี ก็แกะไม่ตีหน้า มันแหละนี่ทำเอง ก้านร่ม เอามาฝน ไล่ด้ามจับเสีย หลายขนาด เล็กๆ ก็มี ใหญ่ก็มี ฝนให้คม ไม้ที่ซื้อที่ตลาด ไม่ดีตอก ไม่คม เหล็กอ่อน แกะไม่ได้ ของสำคัญเครื่องมือนี้ (สุข เกิดสูง, สัมภาษณ์ : 2548)

จากการสัมภาษณ์นายสุข บอกถึงกระบวนการแกะสลักว่า ก่อนที่จะแกะสลัก ต้องวาดรูปก่อน ถ้าวาดรูปดีก็จะแกะดีด้วย ต้องเป็นคนใจเย็น และมีสมาธิ เมื่อลงมือทำงานแล้วใจต้องอยู่ที่งาน ถ้ามีสิ่งรบกวนสมาธิหรือจิตใจก็ควรหยุดทำงานไว้ก่อน เพราะถ้าฝืนทำต่อไปก็จะทำให้งานเสีย หรือเกิดอันตรายได้ เพราะทำงานอยู่กับเครื่องมือที่แหลม คม อุปรกรณ์ เรื่องเครื่องมือในการแกะสลักก็มีความสำคัญมาก การจะทำงานให้ดีต้องมีเครื่องมือหลายขนาดสำหรับงานหลากหลายรูปแบบ เครื่องมือต้องคม ทำให้เวลาแกะประหยัดแรง และทำงานได้เร็วขึ้น เครื่องมือแกะสลักของนายสุข จะทำขึ้นใช้เอง จากการดัดแปลงมีด เหล็กก้านร่มให้เป็นรูปแบบตามที่ต้องการ เพราะว่าเครื่องมือที่มีขายตามท้องตลาดไม่คม เหล็กไม่ดี มีรูปแบบไม่ตรงกับความต้องการ

นายสุข กล่าวว่า “ ถ้าเราเริ่มหัดแกะใหม่ๆ ถ้าเลือกแกะไม้ หรือแกะกะลา ก็คิดว่าแกะอะไรดี ถ้าเลือกได้แล้วว่าจะแกะอันไหนละนะ ก็ร่างรูปลงในไม้เลย ถ้าจะแกะไม้นะ แล้วก็ค่อยๆ เาะาะแกะส่วนที่ไม่เอาออก ค่อยๆ ทำไป ใจเย็นๆ มีสมาธิด้วยงานถึงจะดี ต้องใจรักด้วยนะ ต้องหมั่นฝึกบ่อยๆ จะได้ทำเป็น” (สุข เกิด

สูง, สัมภาษณ์ : 2548) จากการสัมภาษณ์บอกได้ว่า การเริ่มฝึกหัดแกะสลักเมื่อเลือกวัสดุและรูปแบบที่จะแกะได้แล้วก็เริ่มจากการวาดรูปร่างคร่าว ๆ ของรูปที่จะแกะลงบนพื้นผิวของวัสดุแล้วค่อยๆ เาะาะส่วนที่ไม่ต้องการออกที่สำคัญคือต้องใจเย็น มีสมาธิ จึงจะทำงานได้ดี เพราะนอกจากใจรักแล้วจะต้องหมั่นฝึกด้วยประสบการณ์ในการทำงานจะทำให้เข้าใจและทำงานได้ดียิ่งขึ้น

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปกระบวนการถ่ายทอดการแกะสลักของนายสุข มีวิธีการดังนี้คือ

1. ต้องเป็นคนที่มีใจรักในการที่จะแกะสลัก
2. ต้องเป็นคนใจเย็น มีสมาธิในการทำงาน
3. เครื่องมือต้องดีและถูกใจผู้ที่จะแกะสลัก
4. สามารถร่างภาพที่จะแกะสลักอย่างคร่าวๆ ได้
5. มีความมานะพยายาม ฝึกฝนอยู่เสมอ

นายสุข เกิดสูง เคยพยายามถ่ายทอดความรู้และวิธีการแกะสลักแก่เพื่อนบ้านที่สนใจแวะเวียนมาชื่นชมผลงาน และมาลองแกะสลักด้วย แต่ก็มักหมดความอดทนก่อนที่งานจะสำเร็จ เพราะใจร้อนเกินไป และมีนักเรียนนักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ในเขตจังหวัดลพบุรี ได้เข้ามาศึกษาผลงานการแกะสลักของนายสุข บ่อยๆ ผลงานจำนวนมากหลายชิ้นที่นายสุขแกะสลัก โดยเฉพาะการแกะสลักกะลาตาเดียว ได้มีพบเห็นจนเป็นที่รู้จักมากขึ้น เมื่อหน่วยงานต่างๆ ในจังหวัดลพบุรีมีการจัดงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น นายสุขมักจะได้รับเชิญไปร่วมแสดงผลงานด้วย และในปีการศึกษา 2548 โรงเรียนโคกสูงวิทยา ซึ่ง

เป็นโรงเรียนมัธยมประจำตำบลโคกสูง ได้เชิญนายสุข เกิดสูง เป็นวิทยากรท้องถิ่นสอนการแกะสลักให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนให้ความสนใจและชื่นชมผลงาน วิธีการแกะสลักของครูสุขของเขา

มาก
ครูสุขเองก็ทำหน้าที่ครูได้อย่างดีเยี่ยม

ภาพประกอบ 21 นายสุข เกิดสูงกับนักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยา

เรียนมัธยมประจำตำบลโคกสูง ได้เชิญนายสุข เกิดสูง เป็นวิทยากรท้องถิ่นสอนการแกะสลักให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนให้ความสนใจและชื่นชมผลงาน วิธีการแกะสลักของครูสุขของเขามาก ครูสุขเองก็ทำหน้าที่ครูได้อย่างดีเยี่ยม

ภาพประกอบ 21 นายสุข เกิดสูงกับนักเรียนโรงเรียนโคกสูงวิทยา

ภาพประกอบ 22 นายพั้ว ทำลานดี
ครูภูมิปัญญาด้านงานจักสาน

ประวัติ

3. นายพั้ว ทำลานดี อายุ 78 ปี ภูมิปัญญาด้านงานจักสาน

นายพั้ว ทำลานดี เกิดเมื่อปีพุทธศักราช 2470 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี บิดาชื่อ นายชิง ทำลานดี มารดาชื่อนางชื่น ทำลานดี อาชีพบิดามารดาทำนา เป็นบุตรคนที่ 2 ในจำนวนพี่น้อง 3 คน สมรสกับนางสอน ทำลานดี อาชีพ ทำนา มีบุตรทั้งหมด 3 คน บุตรชาย 1 คน บุตรหญิง 2 คน ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 7 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง

ประวัติการทำงาน

นายพั้ว ทำลานดี เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แล้วก็ช่วยพ่อแม่ทำงานโดยครอบครัวของนายพั้วมีอาชีพทำนาและบางครั้งก็รับจ้างเลี้ยงวัว พ่อของนายพั้วจะสานของใช้ในชีวิตประจำวันใช้เองเหมือนกับชาวบ้านทั่วไป ซึ่งนายพั้วก็เห็นอยู่เป็นประจำ ก็คิดอยากลองสานดูบ้าง เมื่อออกไปเลี้ยงวัวก็จะใช้เวลาว่างช่วงนั้นเหลาตอกแล้วลองสานดูว่าจะทำได้หรือไม่ โดยมีได้รอยที่ จะเรียนรู้จากคำบอกเล่าของพ่อ เป็นการทดลองทำจากการที่เคยเห็นเป็นประจำ และชิ้นงานที่ลองสานก็ไม่เคยได้นำกลับมาใช้งาน เป็นการลองสานเล่นค่าเวลาในระหว่างการเลี้ยงวัว หลังจากนั้นก็ได้ทำงานจักสานอีกจนกระทั่งเมื่อนายพั้วมีครอบครัว และได้ย้ายมาอยู่กับพ่อแม่ฝ่ายภรรยา ช่วงนี้เองเป็นช่วงที่ลุงพั้วได้เริ่มลองสานเป็นชิ้นงานเพื่อใช้ประโยชน์จริงๆ ไม่ได้ลองสานเล่นๆ เหมือนเมื่อครั้งยังรุ่นหนุ่ม โดยได้รับแรงบันดาลใจในการเริ่มงานจักสานครั้งนี้ด้วยคำสบประมาทของเพื่อนบ้าน โดยใช้เวลาระหว่างเลี้ยงวัวเหลาตอกแล้วลองสานกะบุง สานข้อง เพื่อทดสอบดูว่าจะทำได้หรือไม่ และกลัวว่าจะทำได้ไม่ดี จึงแอบสานเฉพาะช่วงที่ออกมาเลี้ยงวัว และไม่ได้นำผลงานการสานกลับบ้าน เมื่อแน่ใจว่าสามารถสานได้ดีจึงพอใจแล้วจึงเริ่มสานของใช้ในบ้าน เช่น กระบุง กระเตง ข้อง สุ่มปลา สุ่มไก่ ไช ซึ่งผลงานการสานของนายพั้ว ทำลานดี นั้นจะเป็นงานจักสานที่มีความละเอียด ประณีต สวยงาม มีความแตกต่างจากชิ้นงานของคนอื่นๆ เห็นได้อย่างชัดเจน นายพั้ว ทำลานดี จะทำงานจักสานเมื่อมีความพอใจหรือมีความสุขที่จะทำ จะไม่ทำงานแบบเร่งรีบ ตอกทุกเส้นต้องเหลาจนเป็นที่พอใจ ถ้าเส้นไหนไม่ดีก็จะทิ้งไปไม่ใช้สาน การสานใหม่แต่ละครั้งจะคิดปรับปรุงรูปแบบใหม่อยู่เสมอโดยคิดเอาเองตามความพอใจ ถ้าพบเห็นงานที่มีรูปแบบแปลกหรือน่าสนใจ ก็จะประยุกต์ดัดแปลงเป็นแบบใหม่ตามความต้องการของตนเองเสมอ ผลงานจักสานของนายพั้วจึงมีลักษณะเด่นที่ความละเอียดประณีต และมีรูปแบบที่คิดดัดแปลงใหม่ ผลงานของนายพั้วทำไว้เพื่อแจกลูกหลาน ไม่เคยขาย

เกียรติคุณและรางวัลที่เคยได้รับ

1. ร่วมแสดงผลงานประเภทเครื่องจักสาน ในงานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ ปี 2545
2. ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทงานจักสาน งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็งโคกสูง วันที่ 14 เมษายน พุทธศักราช 2546
3. ได้รับรางวัลชนะเลิศประเภทงานจักสาน งานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็งโคกสูง วันที่ 14 เมษายน พุทธศักราช 2547
4. ร่วมแสดงผลงานประเภทเครื่องจักสาน งานนิทรรศการผลงานทางวิชาการสมาชิกรองการเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี วันที่ 24-26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2548

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

สภาพแวดล้อม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมไทยเบ่งโคกสลุง งานจักสานเป็นงานที่อยู่ในวิถีชีวิตของคนในสังคมเพราะไม่ว่าจะเป็นชาวของเครื่องใช้ในบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ในการทำมาหากิน ก็จะมีเครื่องจักสานประกอบอยู่ด้วยเสมอ เพราะสามารถทำได้เอง ไม่ต้องซื้อ วัสดุอุปกรณ์หาง่าย มีอยู่ในท้องถิ่นทุกบ้าน ทุกครัวเรือนทำงานจักสานไว้ใช้เอง และครอบครัวนายพั่ว ทำลานดีก็เช่นเดียวกันที่ต้องผลิตงานจักสานไว้ใช้สอยในครอบครัว นายพั่ว ทำลานดี ได้เรียนรู้การปฏิบัติงานจักสานจากการเห็นบิดาคือนายชิง ซึ่งทำงานจักสานข้าวของเครื่องใช้ต่างๆ ไว้ใช้ในครอบครัว จึงได้ทดลองทำดูบ้างเมื่อมีเวลาว่างช่วงออกไปเลี้ยงวัว ควาย และด้วยความที่มีสติปัญญาที่ดีประกอบกับความสนใจงานด้านจักสานทำให้นายพั่ว ทำลานดีสามารถฝึกปฏิบัติงานจักสานด้วยตนเอง โดยไม่ต้องรอคำบอกหรือสอนจากผู้เป็นบิดา และสามารถพัฒนาฝีมืองานจักสานของตนเองให้มีความสวยงาม ละเอียดประณีตและเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คิดรูปแบบงานจักสานรูปแบบใหม่ๆ เสมอ แตกต่างจากผู้อื่นจนเป็นที่ยอมรับในชุมชน นายพั่ว ทำลานดี เป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในการทำงานเพื่อให้ผลงานออกมาดีที่สุดในทุกขั้นตอนการทำงาน ผลงานจึงมีความละเอียด ประณีต นอกจากจะได้คุณค่าทางด้านความทนทานเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยแล้วยังให้คุณค่าทางด้านความงาม ความสุข ความพึงพอใจของผู้สร้างสรรค์ผลงานด้วย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะผลงาน

ประเภทของวัสดุอุปกรณ์ในการสร้างผลงาน

1. ไม้ไผ่

ไม้ไผ่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและผูกพันกับคนในท้องถิ่นมาเป็นระยะเวลายาวนาน เพราะในชีวิตประจำวันสามารถใช้ประโยชน์จากไม้ไผ่ได้อย่างมากมาย เช่น หน่ออ่อนสามารถนำมาทำอาหารได้หลายชนิด ทั้งสดและผ่านกระบวนการถนอมอาหาร ลำต้นใช้สร้างที่อยู่อาศัย เครื่องมือ อุปกรณ์ที่ใช้ในการประกอบอาชีพทำของใช้ต่างๆ ในครัวเรือน แต่ในปัจจุบันไม้ไผ่ลดจำนวนลงมากเพราะพื้นที่ที่เคยมีไม้ไผ่ขึ้นนั้น กลายเป็นพื้นที่นาของเขื่อนป่าสัก และมีหลายครอบครัวที่มีพื้นที่มากพอที่จะปลูกไม้ไผ่ไว้ใช้ประโยชน์ เพราะไม้เป็นไม้เอนกประสงค์ สารพัดประโยชน์

การเลือกไม้ไผ่เพื่อนำมาใช้จักสาน

จากการสัมภาษณ์นายพั่ว ทำลานดี ได้กล่าวว่า “ถ้าเราจะสานอะไรเนี่ย ชั้นแรกต้องเลือกไม้ไผ่ให้ เป็นก่อน เลือกเอาลำที่แก่ ดูที่ผิวมัน สีจะออกเหลือง แดงๆ เอาลำตรงๆ ปล้องยาวๆ ตรงข้อมันดูลำที่เรียบๆ อันไหนข้อโป่งอย่าไปเอา ไม้ดี เวลาเรามาสานอันปล้องยาวนี้เขาจะเอาทำดอกขึ้นรูป ข้อมันจะอยู่ตรงนี้พอดี” (นายพั่ว ทำลานดี, สัมภาษณ์ : 2548) จากการสัมภาษณ์ แสดงว่า การจักสานของนายพั่วชั้นแรกต้องรู้จักวิธีการเลือกไม้ไผ่ที่จะนำมาจักสาน รู้ว่าไม้ไผ่ลักษณะใดที่สานแล้วสวยงาม แข็งแรง ทนทาน ต้องเลือกไม้ที่ค่อนข้างแก่ โดยดูได้จากเนื้อไม้จะเป็นสีเหลือง หรือออกแดง และเลือกลำไม้ไผ่ที่ปล้องยาว ลำต้นตรง ข้อเรียบไม่ดุ้งไม่โป่ง เหตุที่ต้องเลือกไม้ที่มีปล้องยาวเพราะการสานกระบุง ตะกร้า กระแตงๆ ต้องใช้ไม้เพียง 2 ข้อเท่านั้นสำหรับขึ้นรูปหรือเป็นดอกตั้ง ส่วนที่เป็นข้อจะอยู่กลางของกันกระบุง ตะกร้า ส่วนดอกที่ใช้สานจะใช้ไม้ปล้องสั้นก็ได้ และต้องเลือกไม้ที่ข้อเรียบ ไม่ดุ้ง ไม่โป่ง ลำตรง เพราะจะเหลาดอกให้ประณีตสวยงามได้ง่าย

2. หวาย

หวาย เป็นพืชที่พบอยู่บริเวณริมแม่น้ำ ลำคลอง หรือแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งหาได้ไม่ยาก ในท้องถิ่น ชาวบ้านนำยอดอ่อนของหวายมาประกอบอาหารได้หลายชนิด เช่น แกง ต้มกินกับน้ำพริก ต้นแก่ของหวายนำมาใช้ประกอบงานจักสานหลายอย่าง เพราะมีความ เหนียว คงทน

หวายที่นายพั่ว ทำลานดี นำมาใช้ประกอบงานจักสานนั้นจะเลือกใช้หวายน้ำ ซึ่งเป็นหวายที่มีลำต้นเล็ก ๆ เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1 เซนติเมตร และพบได้ทั่วไปบริเวณริมแม่น้ำป่าสัก สามารถเลือกตัดต้นหวายที่แก่ได้ขนาดมาใช้ประกอบงานจักสานได้โดยไม่ต้องซื้อ เมื่อได้หวายมาแล้วจะนำมาตากแดดไว้ให้แห้งหรือนำมาลนไฟให้แห้งเร็วขึ้นเมื่อต้องการจะใช้งาน แต่ในปัจจุบัน พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นน้ำของเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ จึงหาหวายที่เคยขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในท้องถิ่นได้ยาก จึงต้องซื้อหวายที่ซื้อขายตามท้องตลาดมาใช้แทน

สัมภาษณ์นายพั่ว ทำลานดี เกี่ยวกับการเหลาหวาย กล่าวว่า “เวลาจะเหลาหวาย จะใช้ไอนี้ ฝากระป๋องเจาะรูเข้า ถ้าจะเอาดอกใหญ่ก็เจาะรูใหญ่ ๆ เส้นเล็กก็เจาะรูเล็ก ๆ แบบนี้ เอาหวายใส่แล้วก็ดึงออกมา เส้นหวายก็จะเท่ากันแบบนี้ เขาเรียกว่า ซักเรียงด” (นายพั่ว ทำลานดี, สัมภาษณ์ : 2548) จากการสัมภาษณ์บอกได้ว่า การเหลาหวายให้มีขนาดเท่ากันตลอดทั้งเส้น เพื่อนำมาใช้ในการประกอบงานจักสานแต่ละชนิดให้สวยงามนั้น จะต้องใช้วิธีการ “ซักเรียงด” คือการเจาะแผ่นสังกะสีให้เป็นรูตามขนาดที่ต้องการ แล้วนำเส้นหวายที่ผ่าซีกได้ขนาดใกล้เคียงกับรูสังกะสีแต่ใหญ่กว่าเล็กน้อย สอดปลายด้านหนึ่งผ่านรูสังกะสีที่เจาะไว้ แล้วดึงเส้นหวายผ่านรูสังกะสีตลอดทั้งเส้น รูสังกะสีที่เจาะไว้จะทำหน้าที่ขูด เกลา บังคับให้เส้นหวายมีขนาดเท่ากันตลอดทั้งเส้น

3. ไม้

ไม้เป็นส่วนประกอบอีกอย่างหนึ่งในการทำงานจักสาน โดยใช้ไม้เป็นส่วนประกอบเสริมเพื่อความแข็งแรง เช่น ขอบกระบุง จะใช้ไม้ซุงโค หรือไม้กุงทา นำมาเหลาให้ได้ขนาดที่ต้องการ แล้วตัดให้เป็นวงกลมตามขนาดของงาน ก่อนจะนำไปประกอบเป็นขอบกระบุงโดยใช้วิธีการผูกด้วยหวาย ดังที่ได้สัมภาษณ์นายพั่วว่า “นอกจากตอกไม้ไผ่ หวาย ยังใช้ไม้กุงทา ทำขอบ ไม้ซุงโคก็ได้” (นายพั่ว ทำลานดี, สัมภาษณ์ : 2548)

4. เส้นเอ็น

เส้นเอ็นเป็นส่วนประกอบในงานจักสานของนายพั่ว ทำลานดี บางชิ้นที่คิดประดิษฐ์ดัดแปลงขึ้นให้ใช้งานจักสานรูปแบบใหม่และมีสีสันที่สวยงาม เพราะเส้นเอ็นที่ขายตามท้องตลาดมีให้เลือกหลายสี จึงนำใช้ประกอบงานจักสานโดยใช้วิธีการถัก ให้เกิดลวดลาย โดยมีไม้ไผ่ยืนพื้นเป็นหลัก ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 23 การใช้เส้นเอ็นตกแต่งลวดลายของกระบุง

ภาพประกอบที่ 24 การใช้เส้นเอ็นตกแต่งลวดลายของกระเตง

ภาพประกอบ 25 ลวดลายส่วนหูหัว

ภาพประกอบ 26 ตัวกระเตงที่มีลวดลายสีสนสวยงาม

ประเภทของงานจักสาน

ประเภทงานจักสานที่นายพัว ทำลานดี จักสานขึ้นก็เหมือนกับชาวบ้านทั่วๆ ไปที่ใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นคือไม้ไผ่มาสานเป็นผลงานข้าวของเครื่องใช้ จากการศึกษาพบว่าผลงานจักสานของนายพัว ทำลานดี ที่มีความโดดเด่น ละเอียด ประณีต สวยงามเป็นที่ยอมรับ คือ กระบุง กระเตง และข้อง เพราะได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดเครื่องจักสานในงานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็ญจโกศสูง 2 ปีติดต่อกัน คือปี พ.ศ. 2546 และปี พ.ศ. 2547 แต่นายพัว ทำลานดี ได้ทำงานจักสานชนิดอื่นได้ประณีตสวยงามเช่นเดียวกัน

ประเภทเครื่องใช้ภายในครัวเรือน ดังรายการต่อไปนี้

ตะกร้า ใช้ไม้ไผ่สานตาห่าง โปร่ง กันตะกร้าเป็นสี่เหลี่ยม ตรงกลางป่องออกเล็กน้อย ปากกลม ใช้ใส่ของ ใช้หาบพืชไร่

กระบุง ใช้ไม้ไผ่สานให้สนิท สามารถใส่ข้าวสารได้ไม่รั่ว กันกระบุงเป็นสี่เหลี่ยม ปากกลม ใช้ใส่ของ หรือหาบข้าว หาบลูก ไปไร่ไปนา

กระด้ง ใช้ไม้ไผ่สานให้สนิทสามารถใส่น้ำได้ไม่รั่ว โดยเหลาดอกแบน หนาใช้เฉพาะส่วนที่เป็นผิวของไผ่ สานเป็นรูปทรงกลม แต่ด้านหนึ่งให้ค่อนข้างแหลมเล็กน้อย เพื่อใช้ในการผัดข้าว

กะโล่ จะมีลักษณะคล้ายกระด้ง แต่จะหยาบกว่า และไม่ต้องทำอีกด้านหนึ่งให้แหลม เพราะไม่ได้ใช้ในการผัดข้าว แต่จะใช้ในการตากอาหาร

เข่ง มีลักษณะรูปทรงคล้ายกระบุง แต่สานหยาบกว่าใช้ตอกเส้นใหญ่ ทำได้เร็วไม่ต้องละเอียด นิยมทำขนาดใหญ่กว่ากระบุงและตะกร้า ใส่ของได้มาก ใช้ในการขนย้ายผลผลิตในไร่

กระแตง มีลักษณะเหมือนกระบุง แต่ย่อส่วนให้เล็กกว่า และปากอาจทำเป็นทรงกลมเหมือนกระบุง หรือรูปวงรีก็ได้ ใส่หูหิ้ว สำหรับใส่ของไปทำบุญที่วัด หรือไปซื้อของที่ตลาด

กระจาด มีลักษณะคล้ายกระบุง แต่สานให้กันโปร่ง ทรงเตี้ย ปากแบกว้างออก ใช้คว่ำจาน ใส่ขนมจีนหรือใส่อะไรก็ได้

กะซอน มีลักษณะคล้ายตะแกรงแต่มีความละเอียดกว่า ทำขนาดเล็กๆ มีหูจับ ใช้สำหรับกรองน้ำกะทิ กรองข้าวคั่ว

ประเภทเครื่องมือ

ตะแกรง ใช้ไม้ไผ่สานให้โปร่ง ปากกลม ลีพอประมาณแล้วแต่วัตถุประสงค์ของผู้สาน รูปทรงโดยรวมมีลักษณะเป็นครึ่งวงกลมเมื่อมองจากด้านข้าง ใช้สำหรับดักจับ ปู ปลาตัวเล็กๆ และกุ้ง

ไซ มีรูปทรงโดยรวมเป็นทรงกลม ด้านหนึ่งจะแหลม อีกด้านหนึ่งจะเป็นปากไซ ตรงกลางจะสานเป็นวงสองด้านสวนกัน ตัวไซสานให้โปร่ง นำไหลผ่านได้ดี เป็นเครื่องมือดักจับปลาตามช่องน้ำไหล เวลาตกจะเอาหญ้าปิดปากไว้ ปลาจะเข้าไซตรงกลางสองด้านตรงกลางตัวไซ เมื่อปลาเข้าไปแล้วจะออกไม่ได้

ข้อง มีลักษณะคอคอด ปากกลม มีฝาปิด ตัวป่อง กันเป็นสี่เหลี่ยม จะเล็กใหญ่เท่าใดขึ้นอยู่กับความต้องการของคนสาน ใช้สำหรับใส่ปลา กบ เขียด ปู หอย ที่ทำได้

ส้อม เป็นเครื่องมือสำหรับจับปลา กบ บริเวณหนองน้ำตื้น โดยจับส้อมครอบไปตามที่ต่าง ถ้าส้อมถูกปลาหรือกบ ปลาหรือกบจะดิ้นหรือชนขอบส้อมทำหรือชนขอบส้อม ทำให้รู้ว่าส้อมปลาติดแล้ว ก็จะจับปลาหรือกบขึ้นมาทางช่องด้านบนของส้อม

งานจักสานประเภทเครื่องใช้

ภาพประกอบ 27 ตะกร้าใส่ของที่ดัดแปลงรูปแบบใหม่

ภาพประกอบ 28 ตะกร้าใส่ของ รูปแบบดั้งเดิมที่พบเห็นทั่วไป

ภาพประกอบ 29 กระบุง

ภาพประกอบ 30 กระด้ง

ภาพประกอบ 31 เเซง

ภาพประกอบ 32 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด

ภาพประกอบ 33 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด

ภาพประกอบ 34 กระเตงใช้ใส่ของไปวัดหรือไปตลาด

ภาพประกอบ 35 กระจาด

ภาพประกอบ 36 กระซอน

งานจักสานประเภทเครื่องมือ

ภาพประกอบ 37 ตะแกรง

ภาพประกอบ 38 ไช

ภาพประกอบ 39 ข้อง

ภาพประกอบ 40 สุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการจักสาน

ในการทำงานจักสานทุกประเภท นายพั้ว ทำลานดี ใช้เครื่องเพียงชนิดเดียวคือมีดโต้ คือใช้ได้ทั้ง ตัดไม้และการเหลาตอก นายพั้ว ทำลานดี กล่าวว่า ใช้มีดโต้อย่างเดียว มีดอย่างอื่นไม่ถนัด

ภาพประกอบ 41 มีดโต้

กระบวนการถ่ายทอดและเผยแพร่ต่อสังคม

จากฝีมืองานจักสานที่มีความละเอียดประณีต พิถีพิถันทุกขั้นตอนการสาน ทำให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ ในบรรดาผู้ได้พบเห็นผลงาน จนทำให้ได้รับการเชิญให้นำผลงานออกแสดง และโชว์ฝีมืองานจักสานในงานต่างๆ ในท้องถิ่นอยู่เสมอ เช่น งานแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ จังหวัดลพบุรี งานรับเสด็จสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานนิทรรศการผลงานทางวิชาการสมาชิกรองการเกษตรกรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ วิทยาลัยเกษตรกรรมลพบุรี วันที่ 24-26 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2548 เข้าร่วมประกวดผลงานประเภทจักสานในงานประเพณีสงกรานต์ไทยเบิ่งโคกสูง และได้รับรางวัลชนะเลิศ นอกจากนี้ยังมีคณะนักศึกษาจากสถาบันการศึกษาต่างๆ เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี และนักเรียนจากโรงเรียนในเขตจังหวัดลพบุรีเข้ามาเพื่อศึกษาผลงานด้านการจักสานของนายพั้ว ทำลานดี อยู่เสมอ

ภาพประกอบ 42 นายพิม เจริญสูง
ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ

ประวัติ

4. นายพิม เจริญสูง อายุ 51 ปี ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ

นายพิม เจริญสูง เกิดเมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2496 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี บิดาชื่อ นายมั่น เจริญสูง มารดาชื่อ นางผิง เจริญสูง อาชีพบิดามารดาทำนา เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนพี่น้อง 10 คน สมรสกับนางเต๋ารีน เจริญสูง อาชีพทำนา มีบุตรจำนวน 3 คน บุตรชาย 2 คน บุตรหญิง 1 คน อยู่บ้านเลขที่ 54/2 หมู่ที่ 5 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง

จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน

ประวัติการทำงาน

นายพิม เจริญสูง เริ่มทำงานด้านการตัดกระดาษเมื่ออายุประมาณ 18-19 ปี โดยเริ่มจากการติดตามรุ่นพี่ไปช่วยงานบวชนาคเพื่อนบ้าน ได้เห็นการตัดกระดาษเป็นพวงมะโหด ตัดเป็นดอกไม้ ที่ใช้ในการประดับตกแต่งสถานที่ที่จะมีงานบวชนาค จึงมีความสนใจอยากลองทำดูบ้างโดยเรียนรู้จากการดู เป็นผู้ช่วย และเมื่อมีโอกาสก็ทดลองทำ และได้ร่วมทีมในการช่วยงานบ่อยครั้ง แต่ก็มีได้เป็นตัวหลักในการตัดกระดาษวันเวลาผ่านไป รุ่นพี่ที่เคยร่วมงานตัดกระดาษบางคนก็เสียชีวิตไปและแยกย้ายกันไปด้วยเหตุต่างๆ หากคนที่จะตัดกระดาษช่วยงานยากขึ้นเพราะมีคนที่ไม่สนใจและรักที่จะทำงานตัดกระดาษน้อยลง ต่อมาจนกระทั่งอายุประมาณ 30 ปี ได้ช่วยงานตัดกระดาษด้วยตนเองโดยเริ่มต้นที่บ้านญาติ และเพื่อนๆ จนเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ต่อมาเมื่อบ้านไหนจะมีงานบวชนาคก็จะมาบอกให้นายพิมไปช่วยตัดกระดาษเสมอ ตลอดจนเมื่อวัดมีงานเทศมหาชาติก็จะต้องมีการตกแต่งศาลานายพิมก็จะไปช่วยงานวัดทุกๆ ปี และที่ขาดไม่ได้ก็คือประเพณีสงกรานต์ ชาวโคกสูงจะมีการละเล่นแห่ดอกไม้ ซึ่งเป็นดอกไม้ที่ทำขึ้นจากการตัดกระดาษแล้วหลากสีจากฝีมือของนายพิมและชาวบ้านคนอื่นๆ ซึ่งเป็นผู้ตัดดอกไม้เพื่อประกอบการละเล่นรำวงในประเพณีของหมู่บ้านมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

จากสภาพแวดล้อม วิธีการดำรงชีวิต ความเชื่อ ประเพณีวัฒนธรรมในท้องถิ่น เป็นตัวกำหนดให้เกิดการสร้างสรรคงานศิลปะแต่ละรูปแบบขึ้น นายเพิ่ม เจริญสูง ได้สร้างสรรคงานตัดกระดาษซึ่งได้รับการสืบทอดมาจากรุ่นพี่ในการจัดกิจกรรมงานประเพณีของท้องถิ่น ซึ่งถือปฏิบัติสืบทอดกันมา เช่น มีการแห่ต้นดอกไม้ในงานประเพณีสงกรานต์ จากการสัมภาษณ์นายเพิ่ม เจริญสูง วันที่ 14 กรกฎาคม 2548 ได้กล่าว ว่า “งานประเพณีสงกรานต์ แต่ละหย่อมจะแห่ต้นดอกไม้กัน เป็นการทำบุญหาเงินเข้าวัด จะมีการเล่นรำวงกัน ทั้งคืนห้ามนอน เพราะเชื่อว่า ถ้าไม่เล่นรำกันตลอดทั้งคืนเสียจะมาขบหัว” (เพิ่ม เจริญสูง, สัมภาษณ์ : 2548) ดังนั้นประเพณีสงกรานต์จึงเป็นประเพณีที่ทำให้คนในชุมชนสมัครสมานสามัคคีกัน หนุ่มสาวได้พบปะสังสรรค์ สนุกสนานและได้ทำบุญร่วมกัน ซึ่งแต่เดิมคนที่ตัดกระดาษทำดอกไม้นั้นมีมาก แต่ต่อมาประเพณีแห่ต้นดอกไม้ขาดการสืบทอด บุคคลที่เคยตัดกระดาษเป็นพวงดอกไม้ ได้ค่อยเหลือน้อยลงตามกาลเวลา และแยกย้ายไปอยู่ถิ่นอื่นบ้าง นายเพิ่ม เจริญสูง จึงเป็นคนหนึ่งที่ยังคงสร้างสรรคงานตัดกระดาษช่วยงานในหมู่บ้าน เพราะมีใจรัก มีความสนใจ ใจเย็น มีความอดทนในการสร้างสรรคผลงาน ซึ่งเป็นงานที่ไม่มีผลประโยชน์ด้านธุรกิจหรือประโยชน์ใช้สอยในครัวเรือน แต่มีความรักที่จะสร้างสรรคงานด้วยใจ นับเป็นบุคคลที่มีคุณค่าควรแก่การยกย่อง

ลักษณะผลงาน

งานการตัดกระดาษเป็นต้นดอกไม้ของนายเพิ่ม เจริญสูง ที่ใช้แห่ในงานประเพณีสงกรานต์ หรือประดับตกแต่งสถานที่ในงานวัด งานบุญบวชนาค จะมีรูปแบบดอกไม้ที่ใช้ 2 แบบ คือ

1. พวงมะโหด จะตัดจากกระดาษแก้วหลายสี มีลักษณะเป็นพวงยาวผูกติดกับไม้ แล้วเสียบกับต้นกล้วยหรือต้นมะละกอ เพื่อตกแต่งประกอบเป็นต้นดอกไม้ หรือประดับตกแต่งสถานที่
2. ดอกไม้ ตัดจากกระดาษแก้วพับเสียบกับไม้ทำเป็นก้านดอก มีลักษณะเป็นวงกลมซ้อนกันหลายชั้น หลายสี ตามความต้องการ ใช้ประกอบต้นดอกไม้ หรือประดับตกแต่งสถานที่

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในงานตัดกระดาษ

1. กระดาษแก้ว หลายสี
2. ไม้กระดาน ควรมีพื้นผิวเรียบ มีความหนา และแน่น เพราะต้องใช้รองตัด รองรับคมมีด
3. มีดโต้ หรือ มีดเหน็บ ใช้ตัดกระดาษ
4. ฆ้อนไม้หรือไม้เนื้อแข็ง ขนาดพอเหมาะมือ ใช้เคาะมีดเพื่อตัดกระดาษให้ขาด
5. กรรไกร ใช้ตัดกระดาษ ให้เป็นวงกลม และตัดขอบดอกไม้ให้เท่ากัน
6. เข็ม และด้าย ใช้ร้อยพวงมะโหด
7. กระดาษแข็ง ตัดเป็นรูปวงกลมเพื่อร้อยพวงดอกไม้
8. ไม้บรรทัด ใช้สำหรับช่วยในการพับกระดาษให้ตรง และเรียบร้อย
9. ไม้ไผ่สำหรับทำก้าน
10. กาวลาเท็กซ์

กลวิธีการทำพวงมะโหด

1. นำกระดาษแก้วอย่างน้อย 3 สี โดยเลือกสีให้มีความแตกต่างกันเพื่อความสวยงาม เช่น ถ้าต้องการสีเข้มอยู่ด้านนอก ต้องวางกระดาษซ้อนไว้ด้านใน เพราะกระดาษแผ่นที่อยู่ใตสุดจะพลิกกลับมาอยู่ด้านนอก เมื่อเลือกสีกระดาษแล้ววางกระดาษแต่ละแผ่นซ้อนกันให้ขอบกระดาษทุกด้านเท่ากัน ถ้าต้องการพวงยาวใช้กระดาษเต็มแผ่น ถ้าต้องการพวงสั้นให้ซ้อนกระดาษแล้วพับครึ่ง แล้วตัด กระดาษเต็มแผ่นจะได้พวงมะโหดแบบสั้น 2 พวง จากภาพตัวอย่าง เป็นการตัดพวงมะโหดด้วยกระดาษเต็มแผ่น จะได้พวงมะโหดเป็นพวงยาว

ภาพประกอบ 43 วางกระดาษสีซ้อนกัน

2. นำกระดาษที่เรียงสีตามขอบแล้วพับครึ่ง ให้ขอบกระดาษแต่ละด้านเท่ากันหรือซ้อนกันให้สนิท อาจใช้ไม้บรรทัดช่วยรีดกระดาษให้เรียบ

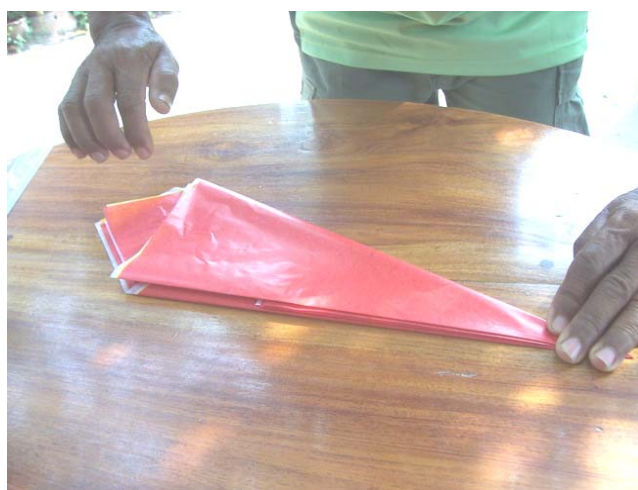
ภาพประกอบ 44 นำกระดาษที่เรียงสีไว้แล้ว พับครึ่ง

3.พับกระดาษจากมุมด้านหนึ่ง จะได้กระดาษรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ใช้ไม้บรรทัดตัดกระดาษให้เรียบ

ภาพประกอบ 45 พับกระดาษจากมุมด้านหนึ่ง

4. พับกระดาษอีกครั้งจากมุมด้านเดิม กระดาษจะเล็กและแหลมลงไป

ภาพประกอบ 46 พับกระดาษอีกครั้งจากมุมด้านเดิม

5. นำกระดาษที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 มาวางบนกระดาษรองตัดที่เตรียมไว้ วางมีดเหนือรอยพับจากขั้นตอนที่ 3 เล็กน้อย โดยให้ปลายมีดห่างจากขอบกระดาษด้านตรงข้ามประมาณ 2 เซนติเมตร แล้วใช้มีดเนื้อแข็ง ขนาดพอเหมาะมือเคาะลงไปบนสันมีดให้กระดาษที่ซ้อนกันทุกแผ่นขาด มีดที่ใช้ควรจะต้องลับให้คมเพื่อจะตัดกระดาษได้ขาดทะลุทุกแผ่นโดยไม่ต้องตัดซ้ำ เพราะการตัดซ้ำอาจไม่ลงรอยเดิม รอยตัดจะไม่สวย และมีดที่ใช้เคาะจะต้องเนื้อแน่นและหนักพอสมควรขนาดพอเหมาะมือ

ภาพประกอบ 47 วางกระดาษที่พับไว้จากขั้นตอนที่ 4 วางบนไม้รองตัดที่เตรียมไว้ วางปลายมีดเหนือรอยพับจากขั้นตอนที่ 3 เล็กน้อย แล้วใช้ไม้สำหรับเคาะที่เตรียมไว้ เคาะลงไปบนมีดให้กระดาษที่ซ้อนกันขาดทุกแผ่น

6. วางมีดบนขอบกระดาษด้านตรงข้าม ให้ห่างจากรอยขาดเดิมประมาณ 1 เซนติเมตร แล้วเคาะให้กระดาษขาดตามขั้นตอนที่ 5 ตัดสลับกันไปเรื่อยๆ เหลือปลายกระดาษไว้ประมาณ 2 นิ้ว

ภาพประกอบ 48 ตัดกระดาษตามขั้นตอนที่ 5 โดยตัดสลับกันสองด้าน โดยเหลือปลายกระดาษประมาณ 2 นิ้ว

7. ใช้กรรไกร ตัดกระดาษแข็งเป็นวงกลม รัศมีประมาณ 2 นิ้ว

ภาพประกอบ 49 ใช้กรรไกรตัดกระดาษแข็งเป็นวงกลม รัศมีประมาณ 2 นิ้ว

8. ใช้เข็มร้อยด้ายที่เตรียมไว้ แหว่งตรงกลางให้ทะลุกระดาษแข็ง เตรียมไว้

ภาพประกอบ 50 ใช้เข็มร้อยด้ายแทงให้ทะลุตรงกลางกระดาษแข็ง

9. นำกระดาษที่ตัดไว้แล้วมาคลี่ออก

ภาพประกอบ 51 คลี่กระดาษที่ตัดไว้

10. สอดมือเข้าไปในกระดาษที่คลี่ไว้แล้ว ใช้เข็มร้อยด้ายกับกระดาษแข็งจากชั้นตอนที่ 8 ที่เตรียมไว้แทงตรงปลายสุดของกระดาษ

ภาพประกอบ 52 สอดมือเข้าด้านในกระดาษที่คลี่แล้ว แทะเข็มที่ร้อยกระดาษแข็งไว้

11. พลิกกระดาษกลับมาด้านตรงข้ามที่ละแผ่น จนครบทุกแผ่น ถ้าพลิกกระดาษกลับมาพร้อมกันทุกแผ่น กระดาษจะไม่ฟู พวงมะโหดจะไม่สวย

ภาพประกอบ 53
พลิกกระดาษกลับมาทางด้านตรงข้าม

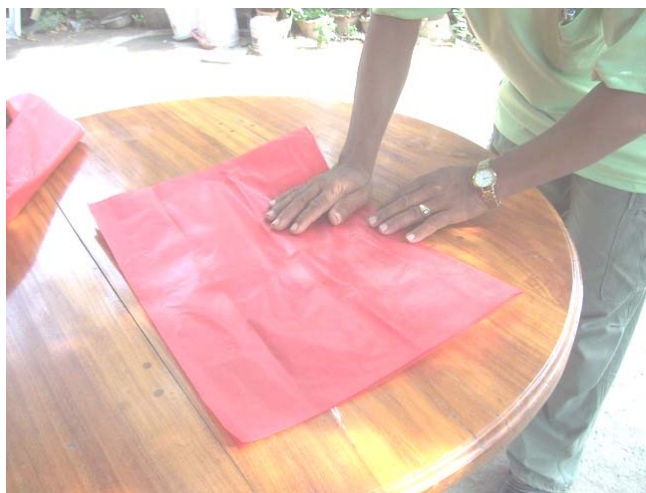
ภาพประกอบ 54
พลิกกระดาษที่ละแผ่นจนครบทุกแผ่น

ภาพประกอบ 55
พวงมะโหดที่เสร็จสมบูรณ์พร้อมที่จะนำไปมัดติดกับไม้เพื่อเป็นก้านสำหรับเสียบกับต้น

กลวิธีการทำดอกไม้

1. เลือกสีกระดาษแก้วที่จะใช้ตัดดอกไม้ อาจใช้สีเดียวหรือหลายสีก็ได้ เลือกสีตามชอบ แล้วนำกระดาษแก้วสีมาพับครึ่ง แล้วตัด

ภาพประกอบ 56 พับครึ่งกระดาษ แล้วตัด

2. นำกระดาษครึ่งแผ่นที่ตัดไว้มาพับเล็กๆ ให้เสมอกันตลอดทั้งเส้น แล้วใช้มีดรีดให้เรียบ

ภาพประกอบ 57

นำกระดาษครึ่งแผ่นที่ตัดไว้ มาพับเล็กๆ ให้เสมอกันตลอดทั้งเส้น

3. พับกระดาษสลับด้านหน้าและด้านหลัง กลับไปกลับมาโดยรักษาระดับขนาดการพับให้สม่ำเสมอจนหมดกระดาษทั้งแผ่น ถ้าต้องการให้ดอกไม้มีความละเอียดสวยงาม ต้องพับกระดาษให้เล็กๆ แต่

ขั้นตอนการพับให้สม่ำเสมอและประณีตต้องใช้เวลาานาน แต่ผลงานจะออกมาละเอียด สวยงาม ถ้าพับกระดาษใหญ่ดอกไม้จะดูหยาบไม่สวย

ภาพประกอบ 58

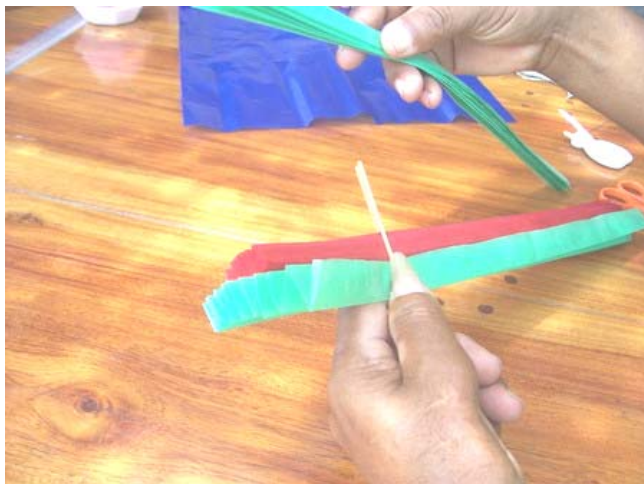
พับกระดาษสลับด้านหน้าและด้านหลังให้มีขนาดสม่ำเสมอจนหมดกระดาษทั้งแผ่น

4. พับกระดาษตามขั้นตอนที่ 3 โดยเลือกสีที่ต้องการเตรียมไว้

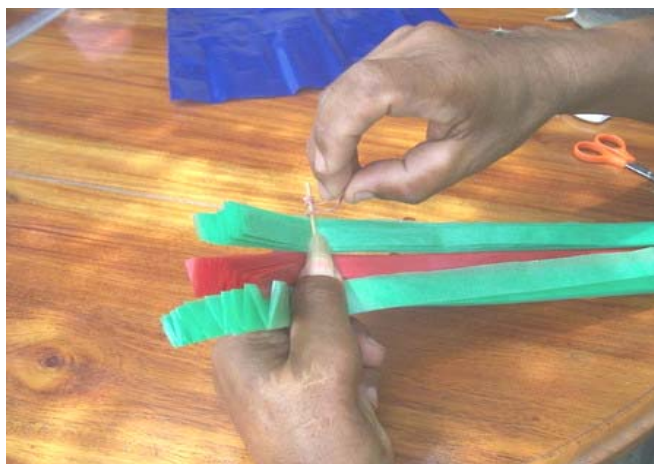
ภาพประกอบ 59 พับกระดาษตามสีที่ต้องการเตรียมไว้

5. นำกระดาษที่พับไว้ เสียบลงในไม้ไผ่ที่ผ่าปลายให้สามารถเสียบกระดาษลงไปได้ เรียงสี และเพิ่มจำนวนชั้นของดอกไม้ตามต้องการ

ภาพประกอบ 60 เสียบกระดาษที่พับเตรียมไว้ ลงกับไม้ผ่าปลาย เรียงสี และจำนวนชั้น

6. เมื่อเรียงชั้น เรียงสีลงในไม้เรียบร้อยแล้ว ใช้เชือก ด้าย หรือหนังยางมัดปลายไม้ให้แน่น ป้องกันกระดาษหลุด

ภาพประกอบ 61 ใช้เชือก ด้าย หรือหนังยาง มัดปลายไม้ให้แน่น

7. ใช้กรรไกรตัดกระดาษออกเป็นรูปครึ่งวงกลม

ภาพประกอบ 62 ใช้กรรไกรตัดกระดาษให้เป็นรูปครึ่งวงกลม

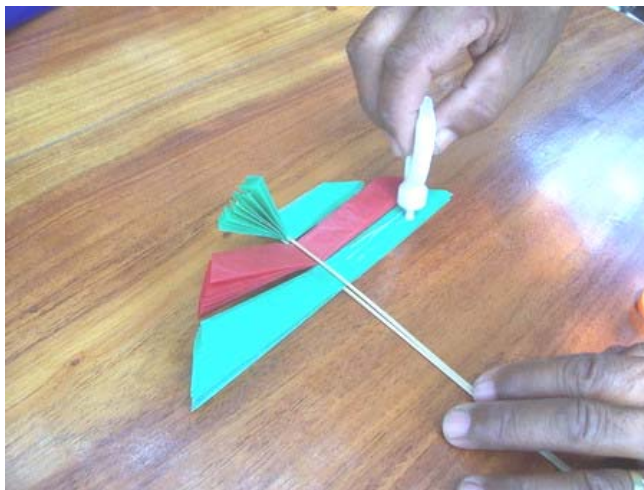
8. พับกระดาษที่ตัดไว้เข้าหากัน เพื่อตัดตกแต่งขอบทั้งสองด้านให้เท่ากัน

ภาพประกอบ 63

พับกระดาษทั้งสองด้านเข้าหากัน แล้วใช้กรรไกรตัดแต่งปลายทั้งสองด้านให้เท่ากัน

9. ปล่อยกระดาษทั้งสองด้านออกแล้วทากาวลงบนกระดาษที่ละชั้น

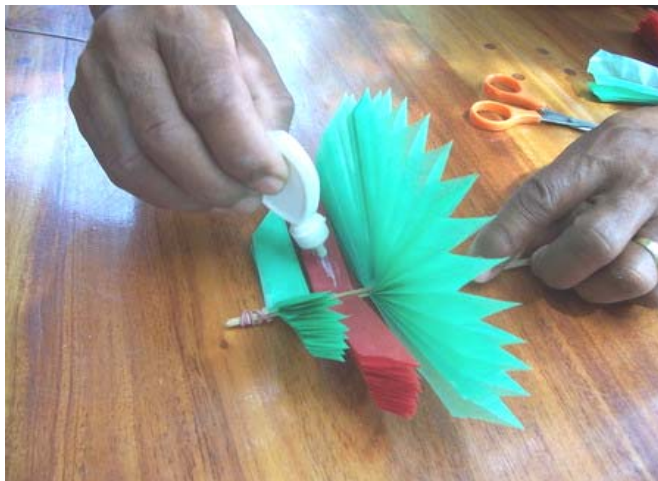
ภาพประกอบ 64 ทากาวลงบนกระดาษ

10. ดึงกระดาษทั้งสองด้านมาชิดกัน กระดาษทั้งสองด้านจะถูเชื่อมติดกันด้วยกาว

ภาพประกอบ 65 ดึงกระดาษสองด้านมาชิดกัน

11. เมื่อปล่อยมือ กระดาษจะคลี่ออกเป็นครึ่งวงกลม ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ 9 จนครบทุกชั้น และปฏิบัติเช่นเดียวกันอีกครั้งกับด้านที่เหลือ

ภาพประกอบ 66 ปฏิบัติตามขั้นตอนที่ 9 จนครบทุกชั้น ทั้ง 2 ด้าน

12. เมื่อปฏิบัติตามข้อ 10 จะได้ดอกไม้ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 67 ดอกไม้จากการตัดกระดาษ

13. ตัดกระดาษที่เหลือจากการทำดอก 3-4 เส้น หรือตามความต้องการ มัดปลายกระดาษที่ตัดไว้รวมกันด้วยด้าย เหลือปลายด้ายไว้ผูกติดกับดอก เพื่อทำเป็นเกสรดอกไม้

ภาพประกอบ 68 ตัดกระดาษที่เหลือจากการทำดอก เพื่อทำเป็นเกสรดอกไม้

14. นำกระดาษที่ตัดเพื่อทำเกสรตามขั้นตอนที่ 12 ผูกติดกับดอก จะได้ดอกไม้ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 69 ดอกไม้ที่ใส่เกสรเรียบร้อยแล้ว

15. ตัดกระดาษที่เหลือเป็นเส้น ใช้สำหรับพันก้านดอก จะได้ดอกไม้พร้อมนำไปเสียบกันต้น

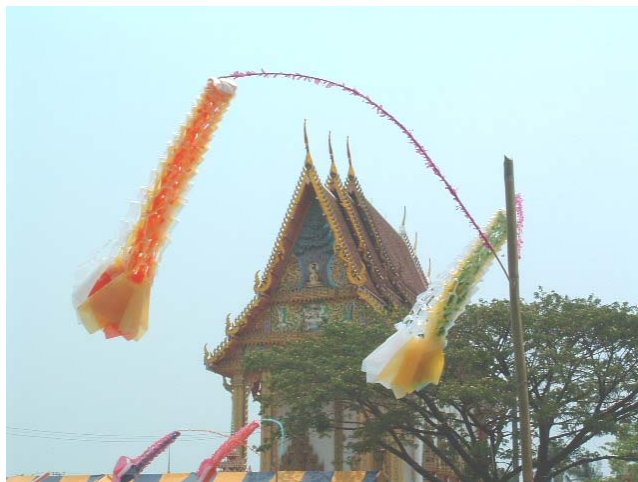

ภาพประกอบ 70 ตัดกระดาษเป็นเส้นเพื่อพันก้านดอก

ภาพตัวอย่างต้นดอกไม้ในงานประเพณีสงกรานต์ไทยเบ็ง

ภาพประกอบ 71 ผลงานการตัดกระดาษงานแห่ต้นดอกไม้หรือพวงมะโหด
เทศกาลตรุษ สงกรานต์ ไทยเบ็งโคกสลุง

ภาพประกอบ 72 ผลงานการตัดกระดาษงานแห่ต้นดอกไม้หรือพวงมะโหด
เทศกาลตรุษ สงกรานต์ ไทยเบ็็งโคกสลุง

ภาพประกอบ 73 ผลงานการตัดกระดาษงานแห่ต้นดอกไม้หรือพวงมะโหด
เทศกาลตรุษ สงกรานต์ ไทยเบ็็งโคกสลุง

ภาพประกอบ 74 ผลงานการตัดกระดาษงานแห่ต้นดอกไม้หรือพวงมะโหด
เทศกาลตรุษ สงกรานต์ ไทยเบ็งโกศลสูง

ภาพประกอบ 75 ผลงานการตัดกระดาษงานแห่ต้นดอกไม้หรือพวงมะโหด
เทศกาลตรุษ สงกรานต์ ไทยเบ็งโกศลสูง

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นายเพ็ญ เจริญสูง ได้เผยแพร่ผลงานต่อสังคมตำบลโคกสูงจากผลงานการตัดกระดาษที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นโดยใช้ในงานประเพณี งานบุญสงกรานต์ งานบวชนาค งานเทศมหาชาติ และในงานเหล่านี้ นายเพ็ญได้สอนวิธีการตัดกระดาษให้กับผู้ที่สนใจที่มาช่วยงาน โดยการสาธิตวิธีการให้ดู ทีละขั้นตอน และให้ผู้ที่จะศึกษาได้ฝึกปฏิบัติ ในปัจจุบันนี้มีผู้ได้รับการถ่ายทอดวิธีการตัดดอกไม้ เป็นจำนวนมาก เพราะผู้นำชุมชนได้ให้ความสำคัญในประเพณีที่เคยปฏิบัติสืบต่อกันมา โดยจัดให้แต่ละหมู่จัดตกแต่งต้นดอกไม้แห่ในงานประเพณีสงกรานต์ของทุกปี การสร้างสรรค์งานตัดกระดาษของนายเพ็ญ เจริญสูง ได้รับการฟื้นฟูเป็นที่รู้จักมากขึ้น

ภาพประกอบ 76 นางแหน อ่อนสูง
ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า

ประวัติ

5. นางแหน อ่อนสูง อายุ 75 ปี ภูมิปัญญาด้านการทอผ้า

นางแหน อ่อนสูง เกิดเมื่อวันที่ 25 กันยายน พุทธศักราช 2473 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี บิดาชื่อ นายนารถ เอื้อสูง มารดาชื่อนางปอน เอื้อสูง อาชีพบิดามารดาทำนา นางแหน อ่อนสูง เป็นบุตรคนที่ 1 ในจำนวนพี่น้อง 12 คน โดยเป็นหญิง 2 คน ชาย 10 คน สมรสกับนายเปลี่ยน อ่อนสูง อาชีพทำนา มีบุตรด้วยกันจำนวน 9 คน บุตรชาย 5 คน บุตรหญิง 4 คน ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง

ประวัติการทำงาน

นางแหน อ่อนสูง เริ่มเรียนรู้และฝึกวิธีการทอผ้าตั้งแต่อายุประมาณ 11-12 ปี หลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ได้รับการถ่ายทอดจากย่า ยาย และแม่ โดยเริ่มตั้งแต่การปลูกฝ้าย เก็บปุ๋ยฝ้ายมาตากให้แห้ง เก็บเศษผงทำความสะอาดปุ๋ยฝ้าย นำมาหีบเอาเมล็ดออกและตีให้เป็นใยละเอียดแล้วจึงนำมาปั่นเป็นเส้นด้าย เมื่อได้เส้นด้ายเพียงพอแล้วจึงนำมาทอผ้าเป็นผืนเพื่อใช้เป็นผ้านุ่ง ตัดเสื้อ ผ้าขาวม้า ผ้าห่ม ผ้าทุกชนิดที่ใช้ในชีวิตประจำวันไม่มีขายและไม่มีเงินซื้อ ยากจนเพราะอยู่ในช่วงสงคราม ทอผ้าไว้ให้ทุกคนในครอบครัวได้ใช้ จึงเป็นหน้าที่ของผู้หญิงที่จะต้องเรียนรู้และฝึกหัดทำตั้งแต่ยังเด็ก โดยจะทอผ้าเมื่อเสร็จจากฤดูทำนา ในระหว่างฤดูการทำนา เมื่อกลับจากทำนาก็ต้องปั่นฝ้ายบางครั้งปั่นฝ้ายทั้งคืนจนรุ่งเช้า เพื่อให้ได้ด้ายเพียงพอที่จะทอผ้า ชีวิตในช่วงนั้นนับว่าลำบากมาก ในช่วงต่อมาบ้านเมืองสงบชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น นางแหนก็ยังคงทอผ้ามาสม่ำเสมอ เพื่อไว้ใช้ในครอบครัว แจกลูกหลาน ผลงานการทอผ้าของนางแหนเป็นที่สนใจของผู้ที่ได้พบเห็นเสมอเพราะมีความแตกต่างจากฝีมือการทอจากคนอื่นๆ ด้วยประสบการณ์อันยาวนาน

และมีการออกแบบลาย และสี ได้สวยงามแปลกตา จนเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น และมักจะถูกขอซื้อเป็นประจำทั้งๆ ที่เจ้าตัวไม่อยากจะขาย ในปัจจุบันนี้นางแหนอายุ 75 ปี แล้วแต่ยังคงทอผ้าอยู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

สภาพวิถีการดำเนินชีวิต สภาพสังคม สิ่งแวดล้อม ทำให้คนในสังคมนั้นต้องเรียนรู้ที่จะสร้างสรรคงานเพื่อสนองปัจจัยการดำรงชีวิต ทุกชีวิตเรียนรู้ที่จะมีชีวิตรอด มีความเป็นอยู่ที่ดีด้วยภูมิปัญญาในการดำรงชีวิตและทำมาหากิน นางแหน อ่อนสลุง ได้เรียนรู้วิธีการทอผ้าตั้งแต่วัยเด็ก การทอผ้าเป็นวิถีชีวิตของทอผ้าเรือนในยุคสมัยนั้น โดยเฉพาะผู้หญิง เพราะทุกคนต้องช่วยกันเพื่อที่จะได้มีผ้าไว้ใช้สำหรับคนในครอบครัว โดยเริ่มจากสมาชิกในครอบครัวจะต้องช่วยกันปลูกต้นฝ้าย และเมื่อได้ปุ๋ยฝ้ายมาแล้วจะต้องผ่านหลายขั้นตอนก่อนจะมาเป็นผืนผ้า ซึ่งกระบวนการเหล่านั้นส่วนใหญ่ผู้หญิงจะเป็นคนทำ และไม่ได้ทำเฉพาะยามว่างเท่านั้น แต่บางครั้งต้องปั่นด้ายกันทั้งคืนเพื่อให้มีด้ายเพียงพอสำหรับทอผ้าไว้ใช้ เพราะผ้าทุกชนิดที่ใช้ในชีวิตประจำวันจะต้องทอใช้เองทั้งสิ้น ไม่มีผ้าขาย ไม่มีเงินซื้อ เพราะอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2

จากประสบการณ์ จากวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในยุคสมัยนั้น ทำให้เด็กผู้หญิงทุกคนมีโอกาสได้ฝึกหัดเรียนรู้วิธีการ กระบวนการทอผ้ามาตั้งแต่วัยเด็ก ทำให้มีประสบการณ์อันยาวนานในการทอผ้า ถึงแม้ในช่วงต่อมาเมื่อหมดสงครามแล้ว สภาพเศรษฐกิจ ดีขึ้นและเริ่มมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการ วัสดุอุปกรณ์ในการทอผ้าทำให้มีความสะดวกสบายมากขึ้น ไม่ต้องปลูกฝ้าย ไม่ต้องมาปั่นฝ้ายเพื่อทำเส้นด้าย มีด้ายชนิดต่างๆ ผลิตสำเร็จจากโรงงานให้เลือกใช้ตามความชอบ นางแหน อ่อนสลุง ยังคงทอผ้าชนิดต่างๆ ไว้ใช้เองมาตลอดจนถึงปัจจุบัน และมีผลงานการทอผ้าเป็นที่ชื่นชอบของผู้พบเห็น เพราะเนื้อผ้าดี สีสวย

กระบวนการทำเส้นด้ายทอผ้าจากปุ๋ยฝ้าย

ภาพประกอบ 77 การหีบฝ้าย เพื่อแยกเมล็ดฝ้ายออกจากปุ๋ยฝ้าย

ภาพประกอบ 78 การตัดฝ้าย เพื่อให้ปุยฝ้ายแตกละเอียด กระจายเป็นเนื้อเดียว

ภาพประกอบ 79 การดัดฝ้าย เป็นการนำปุยฝ้ายที่ตัดแล้วมาปั่นเป็นลักษณะท่อนยาวๆ

ภาพประกอบ 80 นำฝ้ายที่ดัดแล้วมาปั่นเป็นเส้นด้าย

วัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการทอผ้า

1. ด้าย จากการสัมภาษณ์นางแหน อ่อนสลุง กล่าวว่า “แต่ก่อนจะต้องปลูกฝ้ายเอง ไม่มีด้ายด็อกสมัยสงครามโลก ข้าวยากหมากแพง ละก็ด้ายเขาก็ก็น่าไม่มีใครเอามาขายที่บ้านเรา ต้องทำเอง เอาฝ้ายมาปั่น ทำเส้นด้าย หีบก่อน แล้วก็ดัด แล้วก็ปั่น ถึงจะได้เส้นด้าย ยังเอาไปฆ่าอีกนะ แล้วก็หวีให้กระจาย อยากรู้ได้สีอะไรก็ย้อมเอา ย้อมเปลือกไม้แหละ” (แหน อ่อนสลุง, สัมภาษณ์ : 2548) จากการสัมภาษณ์แสดงให้เห็นว่า ในสมัยก่อนชาวบ้านต้องปลูกฝ้ายเองเพื่อใช้ในการทำเส้นด้าย โดยผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน เช่น การหีบฝ้ายเพื่อแยกเอาเมล็ดฝ้ายออกจากปุยฝ้าย การดัดฝ้าย เพื่อให้ปุยฝ้ายละเอียดแตกกระจายและเป็นเนื้อเดียวกัน การดัดฝ้าย คือการนำฝ้ายที่ดัดแล้วมาปั่นเป็นก้อนกลม เพื่อนำมาปั่นให้เป็นเส้นด้าย เส้นด้ายจะเป็นเส้นเล็กหรือใหญ่ สม่าเสมอกันเพียงใดขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้ปั่น เมื่อได้เส้นด้ายมาแล้วจะทำการฆ่าด้าย โดยการนำใจด้ายต้มกับข้าวต้มจนและ แล้วนำมาขยี้ กะทก นำไปตากเมื่อด้ายแห้งนำมาหวีให้กระจาย การฆ่าด้ายเป็นวิธีการที่ทำให้ด้ายเหนียว มีความทน ไม่เป็นขน ถ้าต้องให้เส้นด้ายมีสีก็จะย้อมด้วยสีที่ได้จากธรรมชาติ เช่น

สีดา ได้จากผลมะเกลือ เปลือกกะโดน มะเกลือเลือด เปลือกอินทนิล ฝักระกำ เปลือกสมอ โคลน
 สีคราม ได้จากต้นคราม
 สีเขียวอ่อน ได้จากใบผักกาด
 สีแดง ได้จากไม้ฝาง
 สีเหลือง ได้จากขมิ้นกับยอดแค เปลือกสารภี
 สีนํ้าตาล ได้จากเปลือกประตู
 สีม่วงแดง ได้จากแก่นกาแล

ในปัจจุบัน การทอผ้าไม่จำเป็นต้องปลูกฝ้ายและและผ่านขั้นตอนมากมายเหมือนดังแต่ก่อน เพราะมีด้ายหลายชนิดให้เลือก ตามความพอใจของผู้ใช้ อีกทั้งมีสีสันทัดให้เลือกหลากหลาย สีสด สวยงามกว่าการย้อมเส้นด้ายเองด้วยสีจากธรรมชาติ เมื่อซื้อเส้นด้ายที่ต้องการมาแล้วก็สามารถนำมาผ่านกระบวนการทอได้เลย ดังที่นางแหน อ่อนสลุง กล่าวว่า “เดี๋ยวนี้สบาย ไม่ต้องปั่นฝ้ายให้ยาก ตลาดเขามีด้ายขาย เลือกเอาตามใจชอบ” (แหน อ่อนสลุง, สัมภาษณ์ : 2548)

2. กี่ ก็คือที่หนึ่งสำหรับทอผ้า ประกอบด้วยกระดานที่ 1 แผ่น หลักเสาที่ 2 หลัก หลักวางกระสม 2 หลัก มีราวพาดสำหรับโยงฟืม

3. ฟืม เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ทอผ้า ประกอบด้วยฟืมฟืม ตะกอก และที่เหยียบฟืม
4. กะสม เป็นเครื่องมือสำหรับมวนผ้าที่ทอได้เป็นผืนแล้ว
5. ระวัง เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับเสาะด้าย
6. ไน เป็นเครื่องมือใช้สำหรับกรีดหลอดด้าย
7. ระวังหรือฟืม เป็นเครื่องมือสำหรับใช้ค้นด้าย เป็นตัวกำหนดความกว้าง ความยาว ลวดลาย และสีสันทัดของผ้า
8. แปรง ทำจากเสี้ยนตาล เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับหวีด้าย
9. หลอดด้าย ได้จากแขนงไม้ไผ่หรือไม้รวก ตัดให้สั้นหรือยาวตามความต้องการ ใช้สำหรับม้วนด้าย เพื่อใช้เป็นด้ายพุ่งสำหรับทอผ้า
10. กระสวย เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับใส่หลอดด้ายพุ่งทอ

11. ผัง เป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับดึงผ้าให้ตึงขณะที่ทอทำด้วยไม้ไผ่ ความยาวเท่ากับความกว้างของฟืม มีปลอกทองเปลืองปลายแหลมใส่ที่ปลายไม้ทั้งสองด้าน
12. กะนัด เป็นเครื่องมือสำหรับขัดเครื่องด้ายไม้ให้ยุ่ง โดยจะขัดด้ายช่วงก่อนถึงฟืม ทำจากไม้เหลาให้แบน และยาวกว่าฟืมเล็กน้อย
13. หลักดิ่ง ใช้สำหรับมัดเครื่องช่วงปลายสุดให้ตึงตลอดเครื่องด้าย
14. ไม้หัววัด ใช้สำหรับใส่เครื่องด้ายปลายสุดให้กระจาย ดิ่งให้ตึง ผูกให้ติดกับหลักดิ่ง
15. สะดวง ใช้สำหรับจุ่มน้ำนำมาลูบเนื้อผ้าที่ทอเพื่อทำให้เนื้อผ้าเข้าสนิทกัน ทำด้วยกาบมะพร้าว
16. ไม้คล้องด้าย ใช้สำหรับคล้องด้ายให้ตึง แล้วหวี

ภาพประกอบ 81 กระสวย

ภาพประกอบ 82 กระสม

ภาพประกอบ 83 ไน

ภาพประกอบ 84 ระวัง

ภาพประกอบ 85 เสากี่

กระบวนการทอผ้า

กระบวนการทอผ้าของนางแหน อ่อนสูง และชาวบ้านโคกสูงต่างๆ ไม่มีขั้นตอนดังนี้

1. นำด้ายที่เตรียมไว้มาเสาะโดยใส่ระวีง สวาด้ายลงกระบุง นำเมล็ดมะขาม เมล็ดละหุ่ง หรือ เมล็ดถั่ว ใส่ไว้บนเส้นด้ายที่สวาดใส่กระบุงแล้วเพื่อป้องกันด้ายยุ่งเวลาสวาด้ายออก ด้ายแต่ละสีจะเสาะลง กระบุงแยกกัน

2. นำด้ายที่เสาะแล้วมาเกาะกับลูกหลัก ลูกหลักเป็นส่วนประกอบของพืมหรือระวาง ขั้นตอนนี้ เรียกว่าการคั่น

การคั่นเป็นขั้นตอนการออกแบบสีสัน ลวดลาย ความกว้าง ความยาวของผ้าในการทอครั้งนี้ โดย จะออกแบบผ้าให้เป็นสีอะไร ลายอย่างไร ก็เรียงเส้นด้ายลงวางกับลูกหลักตามลำดับสีที่ออกแบบไว้ เส้นด้ายที่ วางเรียงสีไว้ในขั้นตอนนี้จะเป็นด้ายยืน

3. นำด้ายออกแบบสีไว้ออกจากพืม แล้วนำมาสับเข้ากับพืม การสับ คือการนำด้ายมาต่อร้อย เข้ากับพืมทุกซี่ ทีละเส้น จนหมดเส้นด้าย

4. เริ่มทอผ้า โดยการนำพืมไปเข้าที่กี่ คลี่เครื่องด้ายให้ตั้งตลอดเครื่องแล้วมัดติดกับหลักให้ตั้ง กระบวนการนี้ เรียกว่าทอหูก เส้นด้ายยืนที่ผ่านการเสาะ การสับ การคั่น แล้วนำมาต่อเข้ากับพืม เรียกว่า เครื่องหูก

5. นำใจด้ายที่จะใช้เป็นด้ายสำหรับพุ่งใส่ในระวีง แล้วต่อด้ายกับหลอดไม้ไผ่ซึ่งเสียบติดกับ เหล็กใน กรอด้ายใส่หลอดไม้ไผ่เพื่อนำไปใส่ในกระสวย ใช้เป็นด้ายพุ่ง

6. นำด้ายที่ใส่ในกระสวยพุ่งกลับไปมาตามลวดลายที่ออกแบบไว้ โดยการพุ่งแต่ละครั้งจะเหยียบ ไม้ที่คล้องกับเชือก ผูกติดกับเครื่องหูก เพื่อสลับเส้นด้ายบนและล่างกับเส้นด้ายที่พุ่งแต่ละครั้งให้สานกันแล้ว กระทบพืมกับเส้นด้ายทีละเส้น จนเป็นเนื้อผ้า

7. เมื่อทอจนได้เนื้อผ้ายาวสุดแขนกระทบไม้สะดวก จะต้องม้วนผ้าไว้ที่กระสม และทอไปจนหมดความยาวของเครื่องทอ จึงตัดผ้าออกจากฟืมด้วยมือไม้รวกหรือใบมีดโกน ต่อจากนั้นก็สามารถนำผ้ามาใช้ประโยชน์ได้

คำศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการทอผ้า

ทอหูก หมายถึง การทอผ้า

ฆ่าด้าย หมายถึง การฆ่าด้ายให้เหนียว โดยการต้มกับข้าวต้มแล้วหรี

การสืบ หมายถึง การต่อเครื่องด้ายเข้าฟืม

การเสาะ หมายถึง การสาวด้ายใส่ในภาชนะเพื่อป้องกันด้ายยุ่ง

การคัน หมายถึง การออกแบบลวดลาย การกำหนดความกว้าง ความยาวให้พอดีกับฟืมที่ใช้ โดยจัดวางด้ายลงไปตามลูกหลักของฟืม

กรีดหลอด, ผัดหลอด, กรอด้าย หมายถึง การม้วนด้ายสีต่างๆ ใส่หลอดไว้เพื่อใช้เป็นด้ายพุ่ง

เครื่อง หมายถึง ด้ายที่ใช้ทอผ่านกระบวนการสืบใช้ทอผ้า 1 ครั้ง

ประเภทของผ้าทอ

ประเภทของผ้าทอที่นางแหน อ่อนสลุง ได้ทอไว้ใช้ในครอบครัว ตั้งแต่อดีตที่เริ่มเรียนรู้และฝึกหัดทอผ้าจนถึงปัจจุบันมีความแตกต่างกันตามความจำเป็นของแต่ละยุคสมัย คือ ในสมัยก่อน ทุกครัวเรือนต้องปลูกฝ้ายไว้ทอผ้าสำหรับใช้ในครอบครัว ผ้าที่ทอในช่วงนี้เป็นผ้าฝ้ายซึ่งไม่มีสีหลากหลายเหมือนในปัจจุบันส่วนใหญ่จะเป็นสีคล้ำๆ เป็นสีที่ได้จากธรรมชาติเช่น ย้อมจากโคลน เปลือกไม้ ผ้าที่ได้จะนำมาทำเครื่องนุ่งห่มที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน เช่น เสื้อ กางเกง ผ้าถุง ผ้าห่ม ซึ่งแต่ละคนในบ้านจะมีเสื้อผ้าใส่เท่าที่จำเป็น คืออาจมีเพียงคนละ 2 ชุด วัสดุเปลี่ยนเท่านั้น เพราะกว่าจะได้ผ้ามาแต่ละผืนต้องผ่านกระบวนการหลายขั้นตอน ใช้ระยะเวลายาวนาน แต่ละบ้านมีสภาพไม่ต่างกันนัก เพราะอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ผู้คนลำบากกันมาก ไม่มีผ้าขาย ไม่มีเงินซื้อ ทุกอย่างต้องทำเองทั้งหมด ดังคำกล่าวของนางแหน อ่อนสลุงว่า “ทุกคนต้องทอได้ ผู้หญิงนะ ใครทอไม่เป็นก็ไม่มีผ้าใส่ มีคนละชุดสองชุดแค่นั้นแหละ โอยใส่ทนถนอมกว่าจะทอได้ ไม่เหมือนเดี๋ยวนี้ออก เสื้อผ้าเยอะเยอะ ไม่ชอบก็ซื้อใหม่ ก็ไม่ต้องทอ ซื้อเอาสบาย ทอตะผ้าขาวแล้ว ไว้ใช้” (นางแหน อ่อนสลุง, สัมภาษณ์ : 2548)

ในปัจจุบัน สังคมและชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ละบ้านไม่มีความจำเป็นต้องทอผ้าใช้เอง เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มสำเร็จรูปผลิตออกมาให้เลือกซื้อได้อย่างมากมาย ผ้านานาชนิดหาซื้อได้ตามความพอใจ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทอผ้าก็มีให้เลือกใช้ได้อย่างสะดวก มีด้ายสำหรับทอผ้าสำเร็จรูป หลากสี ไม่ต้องผ่านกระบวนการต่างๆ หลายขั้นตอนเหมือนในสมัยก่อน ก็โบราณที่มีข้อจำกัดทอได้ช้า ก็พัฒนามาเป็นกึ่งตุ๊กที่ทอผ้าได้เร็วขึ้น ได้ผ้าหน้ากว้างขึ้น แต่นางแหน อ่อนสลุง ยังคงทอผ้าด้วยมือโบราณเช่นเดิม โดยเปลี่ยนจากการปั่นด้ายทอผ้าเอง มาเป็นการซื้อด้ายสำเร็จรูปที่มีขายทั่วไปในท้องตลาดมาทอผ้าแทน ประเภทของผ้าที่นางแหน อ่อนสลุง ทอตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันแบ่งเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. ผ้าขาวม้า

ผ้าขาวม้า เป็นของใช้ของคนประสงค์ที่ใช้ในชีวิตประจำวันของชาวบ้านไทยเบ็ญโคกสลุงทั้งหญิงและชาย โดยจะเรียกว่า ผ้าขาว การทอผ้าขาวม้าของนางแหน อ่อนสลุง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทอด้วยมือโบราณสิ่งที่เปลี่ยนจากเดิมคือด้ายที่ใช้ทอผ้า ซึ่งแต่ก่อนจะปลูกฝ้ายปั่นด้ายเพื่อทอผ้าเองซึ่งไม่สะดวกและใช้ระยะเวลาเวลานานกว่าจะได้ผ้าเป็นผืน ในปัจจุบันนี้สะดวกสบายมากขึ้นโดยจะซื้อด้ายโทเรที่มีขายตามท้องตลาด เลือก

สีได้ตามใจชอบ สีผ้าขาวม้าของนางแหนจะเป็นสีค่อนข้างเข้ม แต่สวยงามแปลกตากว่าผ้าขาวม้าในลักษณะเดียวกันของผ้าขาวม้าที่พบเห็นทั่วไปในท้องถิ่น

2. ถูย้อม

ถูย้อม เป็นของใช้ประจำตัวของชาวไทยเบ็ญจโคกสูงทุกเพศทุกวัยใช้ใส่ของไปตามที่ต่าง ๆ ใช้ใส่ของสะพายไปไร่ไปนา ไปตลาด ใส่เครื่องหมัก ถ้าเป็นเด็กนักเรียนก็จะใช้ใส่หนังสือไปโรงเรียน ในสมัยก่อนทอย้อมไว้ใช้เองกันทุกบ้าน ถูย้อมเป็นงานทออีกชนิดหนึ่งที่นางแหนได้ทำมาตลอดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยทอใช้เองและแจกลูกหลาน นางแหน อ่อนสลุง กล่าวว่า “ถูย้อมบ้านเราส่วนใหญ่นิยมสีแดง หรือค่อนข้างแดง” (แหน อ่อนสลุง, สัมภาษณ์ : 2548)

3. ผ้าทอสำหรับทำเครื่องนุ่งห่ม

การทอผ้าสำหรับทำเครื่องนุ่งห่มนั้นเป็นงานที่ทุกครัวเรือนต้องทำเพราะมีความจำเป็นต้องใช้คือเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ขาดไม่ได้ ซึ่งในสมัยก่อนไม่มีผ้าขาย ไม่มีเงินซื้อ จึงต้องทอผ้าขึ้นเพื่อนำมาตัดเป็นเสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม สำหรับครอบครัว ซึ่งนางแหน อ่อนสลุง ได้ทอใช้ในอดีตแต่ในปัจจุบันนางแหน อ่อนสลุงยังคงทอเพียงผ้าขาวม้าและย้อมเท่านั้น ส่วนการทอผ้าเพื่อนำมาตัดเป็นเสื้อ กางเกง ผ้าถุง เป็นเครื่องนุ่งห่มในปัจจุบันนี้บุตรหลานของนางแหนได้สืบทอดวิชาการทอผ้าจากนางแหนและพัฒนาจากกีโบราณมาเป็นการใช้กี่กะตุก ที่สามารถทอผ้าได้เร็ว ได้ผ้าหน้ากว้างมากขึ้นสะดวกแก่การนำไปใช้หลากหลาย และปรับเปลี่ยนจากการทำเพื่อใช้ในครอบครัวเป็นการทอผ้าเพื่อเป็นอาชีพเสริม

ภาพประกอบ 86 นางแหน อ่อนสลุง ทอผ้าขาวม้า

ภาพประกอบ 87 นางแหน อ่อนสรวง แปรงเส้นด้ายเพื่อไม่ให้กันด้ายยุ่ง

ภาพประกอบ 88 ผ้าขาม้าของนางแหน อ่อนสรวง ที่ทอเสร็จแล้ว

ภาพประกอบ 89 ผ้าขาวม้าของนางแหน อ่อนสลุง

ภาพประกอบ 90 ถุงย่าม

กระบวนการถ่ายทอด

นางแหน อ่อนสลุง ได้เรียนรู้วิชาการทอผ้ามาจากแม่ ยายและย่า โดยทำงานด้านการทอผ้าด้วยความจำเป็นในชีวิต และได้ทำงานทอผ้ามาตลอดด้วยใจรัก ถึงแม้ว่าในยุคหลัง สามารถหาซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มทุกอย่างได้อย่างสะดวกตามท้องตลาด แต่นางแหนก็ยังทอผ้าที่จำเป็นในชีวิตประจำวันเช่น ผ้าขาวม้าและย่าม ใช้เองมาตลอด และจากประสบการณ์ที่ทอผ้ามายาวนาน จึงมีความชำนาญ มีประสบการณ์ในการทอผ้า ทำให้คุณภาพของผ้าที่นางแหนทอ ไม่ว่าจะเป็นเนื้อผ้า ลวดลาย สี สัน เป็นที่

ยอมรับทั่วไปในตำบลโคกสูง และได้ถ่ายทอดวิชาการทอผ้า ให้กับลูกสาวทุกคน โดยการเรียนรู้จากการกระทำ การพบเห็นอยู่ตลอด บุตรหลานของนางแหน อ่อนสูง เกือบทุกคน มีอาชีพเสริมคือการทำผ้า และเป็นกลุ่มทอผ้าที่มีคุณภาพกลุ่มใหญ่ที่สุดในตำบลโคกสูง และพัฒนาจากการทอผ้าแบบดั้งเดิมเป็นการทอผ้าด้วยกี่กระตุก และทอผ้าหลากหลายประเภทสำหรับจำหน่าย สถาบันการศึกษาหลายสถาบันทั้งในจังหวัดลพบุรี มหาวิทยาลัยต่างๆ ในกรุงเทพฯ ได้เข้าไปเพื่อศึกษา ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวไทยเบ็ญอยู่เป็นประจำ กลุ่มทอผ้าบ้านนางแหนก็เป็นแหล่งความรู้อีกแห่งหนึ่งในตำบลโคกสูง ที่มีเรื่องราวการทอผ้าทั้งในรูปแบบโบราณ และยุคปัจจุบันให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาแหล่งการเรียนรู้ในชุมชนตำบลโคกสูง

ภาพประกอบ 91 การทอผ้าด้วยกี่กระตุก

ภาพประกอบ 92 นายวีก อินทร์เจเลีย
ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

ประวัติ

6. นายวีก อินทร์เจเลีย ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก

นายวีก อินทร์เจเลีย เกิดเมื่อวันที่ 3 ตุลาคม พุทธศักราช 2479 ที่ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี บิดาชื่อ นายตรา อินทร์เจเลีย มารดาชื่อนางไคร้ อินทร์เจเลีย อาชีพบิดา มารดาทำนาทำไร่ นายวีก อินทร์เจเลีย เป็นบุตรคนที่ 5 ในจำนวนพี่น้อง 7 คน สมรสกับนางทองใบ สลุงจันทร์ อาชีพทำนามีบุตรจำนวน 5 คน บุตรชาย 1 คน บุตรหญิง 4 คน ปัจจุบันอยู่บ้านเลขที่ 19/1 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

ประวัติการศึกษา

จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จากโรงเรียนวัดโคกสูง

ประวัติการทำงาน

นายวีก อินทร์เจเลีย ในระหว่างที่เรียนอยู่ในโรงเรียนนั้น จะมีความสนใจและมีความสามารถด้านศิลปะทั้งด้านการวาดภาพ และการปั้น เมื่อนำผลงานการปั้นไปส่งครู ครูมักจะหักดินเหนียวที่ใช้ปั้นดูว่าหุ้มของจริงไว้หรือเปล่าเพราะเก็บรายละเอียดได้เหมือนจริงมาก

เมื่อจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 นายวีก อินทร์เจเลีย ก็ได้ช่วยพ่อแม่ทำไร่ทำนาและเลี้ยงวัวเลี้ยงควายตามประสาชาวบ้านในชนบทที่ยังไม่นิยมส่งลูกให้เรียนหนังสือต่อเพราะต้องการแรงงานไว้ช่วยเศรษฐกิจในครอบครัว หลังจากแต่งงานมีครอบครัวโดยยึดอาชีพหลักคือการทำไร่และเป็นปกติของคนทำไร่ในเขตอำเภอพัฒนานิคมในช่วงนั้นเกือบทุกบ้านจะต้องเลี้ยงวัว ควายไว้ด้วย เพื่อประโยชน์ในการใช้งานเป็นหลัก และขายแลกเปลี่ยนเป็นเงินยามขาดสน ครอบครัวนายวีก อินทร์เจเลีย ก็เช่นเดียวกัน โดยนายวีกจะเป็นผู้ที่ออกไปเลี้ยงควายด้วยตนเอง ในระหว่างที่เลี้ยงควายเป็นช่วงที่มีเวลาว่างจึงใช้มีดที่พกติดตัวไปด้วยแกะสลักไม้เท่าที่หาได้เป็นรูปสัตว์ เช่น ช้าง กวาง ลิง รูปคน ในอริยาบทต่างๆ ประกอบกับในไร่ของนายวีกปลูกมะพร้าวไว้มากจึงมีมะพร้าวที่แห้งเสียใช้ประโยชน์ไม่ได้เป็นจำนวนมาก นายวีกจึงนำมาแกะสลักเป็นรูป

ลึง ในลักษณะท่าทางต่างๆ ให้เหมาะสมกับลูกมะพร้าวแต่ละลูก นายวีก อินทร์เฉลียวแกะสลักรูปลึงจากลูกมะพร้าวเป็นจำนวนมาก จนมีผู้มาพบเห็นแล้วชอบใจขอซื้อ และให้ผลิตส่งขาย แต่นายวีก อินทร์เฉลียวมีภาระงานในไร่หลายอย่างจึงไม่ได้รับงานที่มีผู้เสนอนี้ แต่ผลงานที่ได้ทำไว้ก็ได้แจกจ่ายไปตามลูก หลาน ญาติ พี่น้องจนหมด เพราะมีคนสนใจอยากได้เป็นเจ้าของ ตัวเจ้าของผลงานก็ภาคภูมิใจในผลงานที่ทำขึ้นนั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านประวัติ

สภาพวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความถนัด ความสนใจหรือความสามารถพิเศษ ทำให้นายวีก อินทร์เฉลียว สามารถสร้างสรรค์ผลงานการแกะสลักได้ด้วยใจรักที่จะทำงานศิลปะโดยไม่มีเงื่อนไข หรือผลประโยชน์ด้านการเงินหรือความจำเป็นในชีวิตประจำวัน ผลงานแกะสลักทุกชิ้น สร้างสรรค์ขึ้นด้วยใจรัก จากความต้องการของตนเองสิ่งที่ได้คือความสุขและความภาคภูมิใจ ผลงานที่สร้างสรรค์ไม่มีการซื้อขาย แต่มีการแจกจ่ายให้เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องและเก็บไว้เป็นสมบัติที่มีคุณค่าทางจิตใจของลูกหลาน

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะสลัก

วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการแกะสลักของนายวีก อินทร์เฉลียว จะเป็นเศษวัสดุที่มีในท้องถิ่นหรือวัสดุเหลือใช้ที่หาได้ เช่น ไม้เศษไม้ออกจากการเลื่อยไม้เพื่อนำมาเป็นสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในไร่ ลูกมะพร้าวเสียที่มีมากในไร่ซึ่งใช้ประโยชน์ไม่ได้ และหินที่เก็บได้ในไร่ วัสดุแต่ละชนิดที่ใช้สร้างสรรค์งาน ไม่มีการเลือกไม้ ไม่มีความเชื่อในการใช้วัสดุแต่ละชนิด เพียงมีวัสดุขนาดพอที่จะแกะสลักได้ โดยเลือกตามความพอใจของผู้สร้างสรรค์ผลงาน โดยดูจากขนาดและรูปร่างของไม้ที่มี และมองออกมาเป็นภาพที่จะแกะสลักไว้ในใจ วัสดุที่พบในงานแกะสลักของนายวีก อินทร์เฉลียว มีดังนี้

1. ไม้

ไม้ที่นายวีก อินทร์เฉลียว นำมาใช้ในการสร้างผลงานแกะสลักนั้นส่วนใหญ่เป็นเศษไม้มะยมหอม เศษไม้ปฐุ เพราะเป็นต้นไม้ขนาดใหญ่ที่มีในท้องถิ่น สามารถเลื่อยเอาไปใช้ปลูกสร้างที่อยู่อาศัยในไร่ จึงมีเศษไม้เหลือ ไม่ได้ใช้ประโยชน์จึงนำมาแกะสลัก

2. ลูกมะพร้าวแห้ง

ลูกมะพร้าวแห้ง เป็นวัสดุอีกชนิดหนึ่งที่นายวีก อินทร์เฉลียวใช้สร้างสรรค์ผลงานเป็นจำนวนมาก เพราะครอบครัวของนายวีก อินทร์เฉลียวมีอาชีพทำไร่และทำสวน ซึ่งปลูกมะพร้าวไว้เป็นจำนวนมาก มะพร้าวที่ออกผลมีทั้งสมบูรณ์ดีใช้ประโยชน์ได้และผลมะพร้าวที่ไม่สมบูรณ์ดีใช้ประโยชน์ไม่ได้ก็มีมาก เช่นเดียวกัน นายวีก อินทร์เฉลียว จึงคิณำลูกมะพร้าวมาแกะสลัก และพบว่าลูกมะพร้าวแห้งนั้นได้แกะสลักเป็นรูปลึงเท่านั้น โดยแกะสลักรูปลึงในอริยาบถต่างๆ กัน ไม่มีผลงานชิ้นใดที่ใช้ลูกมะพร้าวแห้งแกะสลักเป็นรูปแบบอื่น

จากการสัมภาษณ์ก็ได้คำตอบว่า เพราะลึงเป็นแรงบันดาลใจ มะพร้าวกับลึงมีความเกี่ยวข้องกัน เพราะการปลูกมะพร้าวจำนวนมาก เมื่อจะเก็บผลผลิตต้องใช้ลึงในการขึ้นเก็บมะพร้าว ที่ได้มีสวนมะพร้าว ก็จะมีเจ้าของลึงพาลิงมารับจ้างขึ้นมะพร้าวตามช่วงเวลาที่ขึ้นมะพร้าวแก่ บ้างครั้งก็มาพักอาศัยค้างแรมในไร่ของนายวีกด้วย เพราะคนที่พาลิงมารับจ้างขึ้นมะพร้าวนั้นเป็นคนที่มาจากท้องถิ่นอื่น

3. หิน

งานแกะสลักหินที่พบในผลงานของนายวีก อินทร์เฉลียว มีเพียง 1 ชิ้น เป็นหินที่มีลักษณะเป็นวงแหวน สีน้ำตาล จึงแกะสลักเป็นรูปงูขด ซึ่งนายวีก อินทร์เฉลียว กล่าวว่า “พบหินก้อนนี้ในไร่ มีลักษณะแปลก จึงลองนำมาแกะสลัก” (วีก อินทร์เฉลียว, สัมภาษณ์ : 2548)

ภาพประกอบ 93 ผลงานการแกะสลักหิน ของนายวีก อินทร์เจลิยว

เครื่องมือที่ใช้ในการแกะสลัก

เครื่องมือที่ใช้แกะสลักของนายวีก อินทร์เจลิยว เป็นเครื่องมือที่ใช้ทำงานช่างในบ้านเป็นหลัก เช่น สว่าน บุ้ง ตะไบ กระจกทราย และมิตเหน็บ ที่ใช้ได้กับงานสารพัดในบ้าน

กลวิธีในการแกะสลัก

ในการทำงานแกะสลักแต่ละชิ้นจะเริ่มจากการมองวัสดุที่จะใช้ในการแกะสลัก ว่ามีขนาด มีรูปร่างอย่างไร จะเหมาะกับรูปอะไร หรือจะวางท่าทางแบบไหน ซึ่งจะเป็นภาพความคิดที่ออกแบบไว้ในใจ แล้วลงมือแกะสลักส่วนอย่างหยาบ ด้วยการฟัน การถากออก ให้วัสดุที่ใช้แกะสลักมีรูปทรงโดยรวมของภาพที่ออกแบบไว้ แล้วจึงค่อยๆ แกะรายละเอียด นายวีก อินทร์เจลิยว กล่าวว่า “ไม่มีอะไรยุ่งยาก ขอให้ใจเย็น ไม่ต้องรีบร้อน ถ้าไม่อยากทำก็หยุด อยากทำเมื่อไรก็ทำ งานบางชิ้น ก็ใช้เวลาเป็นเดือน บางชิ้นก็เร็วทำแล้วไม่อยากจะหยุดก็มี กำหนดเวลาไม่ได้ ส่วนรายละเอียดต่าง ๆ ก็ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว บางที่ต้องแก้ปัญหา อาศัยใจรักและประสบการณ์”(วีก อินทร์เจลิยว, สัมภาษณ์ : 2548)

ประเภทของผลงาน

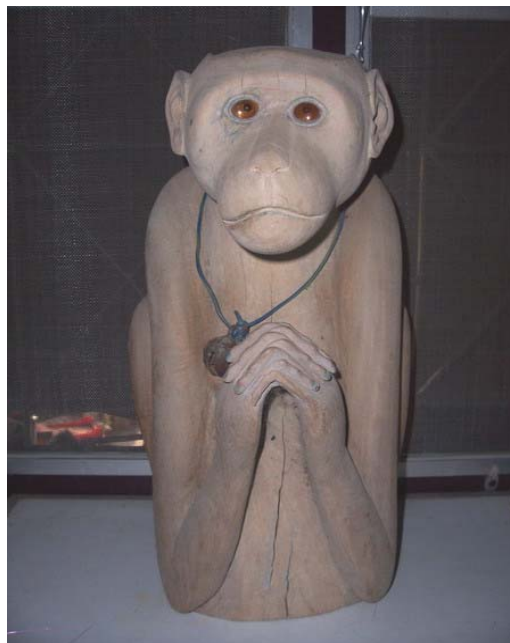
ประเภทของผลงานการแกะสลักของนายวีก อินทร์เจลิยว แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ตามรูปแบบของงานที่พบ คือ

1. ประเภทรูปสัตว์ ซึ่งมีทั้งแกะสลักด้วยไม้ แกะสลักด้วยลูกมะพร้าวแห้ง และหิน ผลงานแกะสลักรูปช้างเป็นผลงานแกะสลักไม้ชิ้นแรกของนายวีก อินทร์เจลิยว โดยคิดจินตนาการจากเศษไม้ที่พบ และคิดว่าควรแกะสลักเป็นรูปช้าง หลังจากนั้นจึงได้รับแรงบันดาลใจจากลิงขึ้นมะพร้าว จึงมีผลงานแกะสลักรูปลิง อิริยาบถต่างๆ และผลงานที่เป็นลูกมะพร้าวแห้งและไม้ตามอีกหลายชิ้น ดังภาพประกอบ

ประเภทผลงานแกะสลักรูปสัตว์

ภาพประกอบ 94 ผลงานการแกะสลักไม้รูปช้าง
ของนายวีก อินทร์เจลิยว

ภาพประกอบ 95 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง
ของนายวีก อินทร์เจลิยว

ภาพประกอบ 96 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 97 ผลงานการแกะสลักไม้รูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 98 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 99 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 100 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 101 ผลงานการแกะสลักลูกมะพร้าวรูปลิง
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

2. ประเภทรูปคน ผลงานทุกชิ้นแกะสลักด้วยไม้ มีลักษณะผลงานที่ได้รับแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงานจากประสบการณ์ในการดำรงชีวิตของคนในสมัยอดีต และได้รับอิทธิพลจากผลงานศิลปะด้านประติมากรรมของศิลปิน โดยผ่านสื่อโทรทัศน์ และนิตยสาร ซึ่งมีลักษณะผลงานเป็นรูปแกะสลักหญิงสาวในอริยาบทต่างๆ จากผลงานการแกะสลักรูปคนที่พบ แบ่งตามรูปแบบของอิทธิพลการสร้างสรรค์ผลงานเป็น 2 แนวดังนี้

2.1 อิทธิพลจากประสบการณ์ในวิถีการดำรงชีวิตของคนในยุคอดีตและตนเอง โดยแกะสลักไม้เป็นรูปคนแบกกวาง ซึ่งแสดงถึงวิถีชีวิตของคนในสมัยก่อนว่าดำรงชีวิต เลี้ยงครอบครัวด้วยการล่าสัตว์มาเป็นอาหาร นายวิก อินทร์เจลียวกล่าวว่า “ ผู้ชายก็เป็นพรานออกไปล่าสัตว์ หาของป่า แต่ก่อนสัตว์ป่ายังหาง่าย ป่าอุดมสมบูรณ์ ทุกบ้านมีชีวิตอยู่ได้โดยไม่ต้องมีเงิน ไม่ต้องซื้อและไม่มีขาย การล่าสัตว์ก็ล่ามาเพียงเพื่อเป็นอาหารในครอบครัว ผู้หญิงนอกจากจะทำงานในไร่นาแล้วก็ต้องทำงานในบ้านทุกอย่าง ตักน้ำ ตำข้าว ทำอยู่ทำกินและเลี้ยงลูกเล็กๆ ไม่สบายเหมือนสมัยนี้ “ (วิก อินทร์เจลียว, สัมภาษณ์ : 2548) จากการสัมภาษณ์บอกได้ว่า เป็นที่มาของผลงานแกะสลักอีกรูปหนึ่งคือ รูปแม่กับลูก ซึ่งเป็นงานแกะสลักไม้ที่เป็นรูปผู้หญิงกำลังตำพริก ลูกเล็กๆ หิวนมก็ดึงนมแม่ไปกินทางด้านหลัง ก็เป็นงานชิ้นหนึ่งที่บอกเล่าเรื่องราววิถีชีวิตหญิงชาวบ้านในอดีตได้ดี อีกทั้งแฝงไว้ด้วยอารมณ์ขันถ้ามองจากมุมมองของปัจจุบัน

ผลงานแกะสลักไม้อีกรูปหนึ่งที่น่าสนใจในเรื่องราวที่มาของรูป เพราะนายวิก อินทร์เจลียว เล่าให้ฟังว่า เป็นตนเองกับน้องชายชื่อปอง ซึ่งเป็นน้องรองจากนายวิก แมมีน้องเล็กๆ อีกคนหนึ่ง นายวิกจึงมีหน้าที่ต้องเลี้ยงน้องคือนายปอง เพื่อแบ่งเบาภาระของแม่

ผลงานแกะสลักประเภทรูปคน

ภาพประกอบ 102 ผลงานการแกะสลักไม้คนแบกกวางด้านข้าง
ของนายวิก อินทร์เจลียว

ภาพประกอบ 103 ผลงานการแกะสลักไม้คนแบกวางด้านหน้า
ของนายวิ็ก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 104 ผลงานการแกะสลักไม้รูปแม่กับลูก
ของนายวิ็ก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 105 ผลงานการแกะสลักไม้รูปเปลี้ยงน้องด้านหน้า
ของนายวิก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 106 ผลงานการแกะสลักไม้รูปเปลี้ยงน้อง ด้านข้าง
ของนายวิก อินทร์เฉลียว

2.2 อิทธิพลจากผลงานของศิลปินโดยได้รับรู้จากสื่อในปัจจุบัน จากการเป็นคนที่รักและสนใจงานศิลปะ นายวีก อินทร์เจลีเยว จึงสนใจผลงานศิลปะจากสื่อต่างๆ เช่นโทรทัศน์ นิตยสาร ที่มีผลงานของศิลปินออกเผยแพร่ ทำให้มีผลงานการแกะสลักที่ได้รับอิทธิพลผลงานของศิลปินเป็นรูปหญิงสาวในอริยาบทต่างๆ ดังภาพประกอบ

ภาพประกอบ 107 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว
ของนายวีก อินทร์เจลีเยว

ภาพประกอบ 108 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 109 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ภาพประกอบ 110 ผลงานการแกะสลักไม้รูปหญิงสาว
ของนายวีก อินทร์เฉลียว

ผลงานการแกะสลักของนายวีก อินทร์เฉลียว จะเป็นงานที่ลอกเลียนแบบจากธรรมชาติ โดยเรียนรู้ และจดจำจากประสบการณ์ที่เคยพบเห็น และสร้างสรรค์ออกมาเป็นชิ้นงานแกะสลักด้วยวัสดุอุปกรณ์ที่เหลือ จากการใช้งานเช่นเศษไม้ หรือใช้ประโยชน์ไม่ได้ เช่น ลูกมะพร้าวที่เสียแล้ว อาจมีรูปแบบหรือสัดส่วนไม่เป็นจริงตามธรรมชาติบ้างเพราะปัจจัยหลายอย่าง ดังนี้

1. งานบางชิ้นมีความจำกัดที่รูปและขนาดของวัสดุที่ใช้แกะ
2. ในการทำงานแต่ละชิ้นไม่มีการนำต้นแบบหรือตัวอย่างมาดู โดยจะทำจากความคิด ความจำที่เคยพบเห็น ซึ่งมีภาพเหล่านั้นอยู่ในใจ
3. ไม่มีการร่างรูปบนวัสดุก่อนการแกะสลัก โดยจะคิดรูปแบบและกะตำแหน่ง สัดส่วน ไว้ในใจ แล้วแกะสลักบนวัสดุที่เตรียมไว้ได้เลย
4. การแกะสลักเป็นกระบวนการทางลบ ซึ่งยากแก่การแก้ไขถ้ามีการผิดพลาดไม่ว่าจะเป็นการ กะสัดส่วนผิดพลาด หรือผิดพลาดทางการใช้เครื่องมือ หรือด้วยเหตุอื่นๆ
5. ผู้สร้างสรรค์ผลงาน สร้างงานด้วยความรักที่จะทำงานศิลปะ โดยการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง มิได้ผ่านสถาบันการศึกษาทางด้านศิลปะ เครื่องมือที่ใช้ได้จากการดัดแปลงทำขึ้นเอง ขาดเครื่องมือที่ สะดวกและเหมาะสมกับการแกะสลัก

กระบวนการถ่ายทอด และเผยแพร่ต่อสังคม

นายวีก อินทร์เฉลียว เคยส่งผลงานการแกะสลักรูปลิงเข้าร่วมแสดงในงานเลี้ยงโต๊ะจีนลิงที่ลพบุรี และได้ถ่ายทอดความรู้ วิธีการแกะสลักให้แก่ลูกหลาน นักเรียน เพื่อนบ้านที่สนใจชื่นชมผลงาน ด้วยการนำ ผลงานการแกะสลักมาให้ผู้ที่สนใจได้ชื่นชมผลงานในภาพสำเร็จ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นรูปแกะสลักไม้ ส่วนงาน แกะสลักลิงลูกมะพร้าวนั้น ทั้งหมด 18 ตัว โดยแกะสลักเป็นรูปลิงในอริยาบถต่างๆ ซึ่งเป็นที่สนใจและชื่นชอบ

กันมากในบรรดาผู้ที่มาพบเห็น จึงขอไปเป็นสมบัติส่วนตัวของบรรดาญาติสนิท มิตรสหายจึงเหลือลิงลูกมะพร้าวเพียง 2 ตัวเท่านั้น ซึ่งก็นับว่าเป็นการเผยแพร่และถ่ายทอดผลงานได้อีกทางหนึ่ง และมีเพื่อนบ้านหลายคนที่สนใจลิงลูกมะพร้าวและอยากลองแกะเองบ้าง จึงมาถามวิธีการแกะสลัก เพื่อนำไปทดลองแกะแต่ก็ยังไม่ได้นายวีก อินทร์เฉลียวจึงเปลี่ยนวิธีการสอนจากการบอกวิธีการทำ เป็นการทำให้ดู จึงทำได้ แต่บางคนก็ทำไม่ได้เพราะใจร้อน และหมดความพยายามไปก่อนที่งานจะสำเร็จ

กระบวนการถ่ายทอดของนายวีก อินทร์เฉลียวนั้น ขึ้นอยู่กับผู้ที่สนใจจะศึกษา ว่ามีความสนใจในระดับใด ผู้ที่สนใจที่จะแกะ นายวีก อินทร์เฉลียว ก็จะสอนด้วยวิธีการทำให้ดู ควบคู่กับการแนะนำรายละเอียดต่างๆ แต่ส่วนใหญ่ก็สนใจเพียงเรียนรู้วิธีการ ชื่นชมผลงาน มีส่วนน้อยที่ลงมือปฏิบัติชิ้นงาน ส่วนทายาทโดยสายเลือดยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดสืบทอดการทำงานด้านแกะสลัก แต่ได้รับการถ่ายทอดความรักความชื่นชมสนใจในผลงานศิลปะ ซึ่งจะพบว่าแต่ละคนทำงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ และสามารถทำได้ดี

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้าในงานวิจัยนี้ ศึกษาจากข้อมูลชั้นต้น (Primary sources) ซึ่งเป็นข้อมูล
ที่ผู้วิจัยเก็บรวบรวมด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูล โดยนำเสนอแบบการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research)
และแสดงภาพประกอบการพรรณนา

ขั้นตอนการศึกษาค้นคว้า

1. สืบหาข้อมูลเกี่ยวกับงานศิลปะด้านศิลปกรรม ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูล

การกำหนดประชากรและเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ซึ่งอยู่ในเขตตำบลโคกสูง อำเภอ
พัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี จำนวน 6 คน คือ

1. นางละมุล พูลหล้า ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมแสดง อายุ 81 ปี บ้านเลขที่ 18/1 หมู่ 3 ตำบล
โคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
2. นายสุข เกิดสูง ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 23/1 หมู่ที่ 6
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
3. นายพุ่ม ทำลานดี ครูภูมิปัญญาด้านการจักสาน อายุ 78 ปี บ้านเลขที่ 50 หมู่ที่ 7 ตำบลโคกสูง
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
4. นายเพิ่ม เจริญสูง ครูภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษ อายุ 51 ปี บ้านเลขที่ 54/2 หมู่ที่ 5
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
5. นางแหน อ่อนสูง ครูภูมิปัญญาด้านการทอผ้า อายุ 75 ปี บ้านเลขที่ 6 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกสูง
อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
6. นายวิ๊ก อินทร์เฉลียว ครูภูมิปัญญาด้านการแกะสลัก อายุ 69 บ้านเลขที่ 19/1 หมู่ 3
ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลได้จาก 2 ส่วนคือ

1. การจัดเก็บข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลดังนี้

1.1 การสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการกับเจ้าของผลงาน แล้วจึงนำเข้าสู่ประเด็นที่ตั้งไว้ โดยพยายามคุมการสนทนาให้อยู่ในขอบเขตเนื้อหาที่จะตั้งคำถาม หรือพยายามดึงข้อมูลในส่วนที่ต้องการให้ได้มากที่สุด

1.2 การบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการบันทึกข้อมูลในขณะสัมภาษณ์ นอกจากจะบันทึกข้อมูลเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว ผู้วิจัยยังใช้อุปกรณ์ช่วยในการบันทึกข้อมูลด้วยแถบบันทึกเสียง และใช้กล้องถ่ายรูปเพื่อบันทึกภาพผลงานของครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมด้วย

2. รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

ผู้วิจัยได้รวบรวม ค้นคว้าข้อมูลด้านเอกสารเกี่ยวกับครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ก่อนที่จะเข้าไปทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม ข้อมูลด้านเอกสารดังกล่าวได้แก่ ผลงานวิจัย ตำราวิชาการ รายงานการค้นคว้าของผู้ทรงคุณวุฒิ เอกสารข้อมูลของทางราชการ วิทยานิพนธ์ วารสาร บทความ ฯลฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive research) ซึ่งมีข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) เป็นหลัก ผู้วิจัยมุ่งที่จะบรรยายข้อเท็จจริงต่างๆ ตลอดจนการแปลความหมายเนื้อหาสาระจากการเก็บข้อมูลที่ได้จากการสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ และการค้นคว้ารวบรวมจากเอกสาร นำเสนอแบบพรรณนา

ประเด็นการวิเคราะห์

1. ประวัติ
2. ลักษณะผลงาน
3. กระบวนการถ่ายทอด

สรุปผลการวิจัย

ประวัติ

ครุภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ทั้ง 6 ท่าน ทุกท่านจะมีส่วนที่เหมือนกันคือความถนัด ความสนใจ มีใจรักจะทำงานศิลปะเหมือนกัน หากแต่ความสามารถความถนัดจะแตกต่างกันไป แต่ละท่านสร้างสรรค์งานที่ตนเองถนัดอย่างดีที่สุดที่สามารถทำได้ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านจิตใจของตนเอง

นอกจากความถนัด ความสนใจ และมีใจรักในงานศิลปะที่เหมือนกันแล้ว อีกด้านหนึ่งที่เหมือนกันและส่งผลในการทำงานศิลปกรรมของแต่ละคน คือ สภาพแวดล้อมและวิถีในการดำเนินชีวิตของชุมชนหรือสังคม ทำให้เกิดผลงานศิลปกรรมแต่ละประเภทขึ้น เช่น นางละมุล พูลหล้า เล่นเพลงพื้นบ้าน เพราะในยุคสมัยนั้น เพลงพื้นบ้านเป็นที่นิยมของคนในสังคม นายพัว ทำลานตี สร้างสรรค์งานจักสาน ก็เพื่อใช้ในวิถีการดำเนินชีวิตของคนในครอบครัว ที่จะต้องใช้งานจักสานเป็นขาของเครื่องใช้ที่จำเป็นภายในบ้านและใช้ประกอบการทำมาหากิน นางแหน อ่อนสูง สร้างสรรค์งานทอผ้า ก็เพื่อใช้ในวิถีชีวิตประจำวันของคนในครอบครัวในยุคสมัยนั้นที่จำเป็นต้องทอผ้าใช้เอง ไม่มีเงินซื้อและไม่มีผ้าขายเพราะอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่

นายสุข เกิดสูง และนายวีก อินทร์เฉลียว มีโอกาสได้ฝึกฝนสร้างสรรค์ผลงานการแกะสลัก เพราะวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่จะต้องเลี้ยงวัว ควาย ทำให้มีเวลาว่างมากจึงทำงานที่ตนถนัดเป็นการใช้เวลา เพื่อความเพลิดเพลินไประหว่างวัน นายเพิ่ม เจริญสูง เรียนรู้และฝึกหัดงานตัดกระดาษ เพราะสภาพชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี วัฒนธรรม ของคนในชุมชน มีงานตัดกระดาษเข้ามาเกี่ยวข้องในงานพิธีและงานรื่นเริงต่าง ๆ

ลักษณะผลงาน

ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมทั้ง 6 ท่าน ที่ได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เพราะผลงานมีความโดดเด่นแตกต่างจากผู้อื่น ดังนี้

นางละมุล พูลหล้า เป็นแม่เพลงที่มีน้ำเสียงไพเราะ มีลีลาการร้อง การรำ ที่สวยงาม มีความจำเป็นเลิศ มีไหวพริบปฏิภาณโต้ตอบฉับไว มีสุขภาพจิตดี อารมณ์ดีเสมอและยังคงรักการร้องเพลง มีความสุขกับการได้ถ่ายทอดความรู้ความเป็นแม่เพลงพื้นบ้านมาตลอด

นายสุข เกิดสูง เป็นผู้ที่มีความถนัดในงานศิลปะหลายแขนง ทั้งวาดรูป ปั้น แกะสลัก และเป็นนักดนตรีกลองยาวพื้นบ้าน แต่ที่มีความโดดเด่นเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป คือการแกะสลัก โดยการเรียนรู้ฝึกฝนจากความชอบ ความสนใจจึงเรียนรู้และฝึกหัดด้วยตนเอง จนมีฝีมือเป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนและเพื่อนบ้าน ใกล้เคียง ผลงานมีความละเอียด ประณีต เหมาะสมทุกสัดส่วน ผลงานแฝงไว้ด้วยคุณค่า ทางภูมิปัญญาด้านความเชื่อถือโชคลาง สิ่งศักดิ์ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และมีคุณค่าทางด้านความงามควบคู่กันไป

นายพัว ทำลานดี เป็นอีกคนหนึ่งทำงานด้านการจักสานเพื่อการดำรงชีวิต ตามวิถีชีวิตในชุมชนตามยุคสมัย ซึ่งผู้ชายส่วนใหญ่ทำงานด้านจักสานไว้ใช้ในการดำรงชีวิตกันทุกครัวเรือน แต่งานจักสานของนายพัวทำลานดี มีความแตกต่าง ในรายละเอียด ที่มีความประณีต และมีรูปทรงที่สวยงาม แปลกตาและยังคงคุณค่าของความคงทนในการใช้งานด้วย โดยเริ่มจากการเลือกตัดไม้ด้วยตนเอง การเหลาตอกแต่ละเส้นทุกเส้นต้องเป็นไปตามความต้องการ เหลาให้เรียวกลมจากใหญ่ไปหาเล็ก เหลาให้กลม หรือให้แบนบนเท่ากันตลอดทั้งเส้น แล้วแต่ว่าจะต้องการจะสานอะไร และคิดรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ งานแต่ละชิ้นแม้จะใช้เวลาในการทำนานเท่าใดก็ไม่เป็นไร ขอให้พึงพอใจของผู้ทำก็เป็นพอ ดังนั้นงานแต่ละชิ้น ของนายพัว ทำลานดีจะมีความสวยงาม ละเอียดประณีต แตกต่างจากงานจักสานทั่วไป ผลงานของนายพัว ทำลานดีไม่เคยขาย ถึงแม้จะมีคนขอซื้อ แม้ในปัจจุบันนี้งานจักสานจะมีบทบาทในวิถีชีวิตน้อยลง นายพัวก็ยังคงทำงานจักสานอยู่และเก็บไว้เป็นสมบัติของลูกหลาน

นางแหน อ่อนสูง มีความโดดเด่นแตกต่างจากหญิงชาวบ้านทั่วไปในชุมชน ที่มีวิถีชีวิตคล้ายคลึงกันคือต้องเรียนรู้และฝึกหัดทอผ้ามาตั้งแต่ยังเล็ก เพื่อใช้ในครอบครัว แต่ผลงานการทอผ้าของนางแหนจะมีความโดดเด่นที่เนื้อผ้าดี สีสวย ผู้คนถูกใจทั้งวัยผู้สูงอายุและหนุ่มสาว ซึ่งเป็นเพราะประสบการณ์ที่สั่งสมมายาวนานตลอดชีวิต ถึงแม้ในปัจจุบันการทอผ้าไว้ใช้เองไม่มีความจำเป็นอีกต่อไป เพราะเศรษฐกิจ สังคม ยุคสมัยเปลี่ยนแปลงไป มีความสะดวกสบายมากขึ้น คนในชุมชนส่วนใหญ่เลิกทอผ้าใช้เอง แต่งยังคงเหลืออยู่บ้างไม่มากนักที่ยังทอผ้าใช้เองและพัฒนามาเป็นทอไว้เพื่อขายเสริมรายได้ในครอบครัวอีกทาง ครอบครัวของนางแหน อ่อนสูง ยังคงทอผ้ามาโดยตลอด และได้ถ่ายทอดวิชาการทอผ้า ให้กับลูกๆ ทุกคน ดังจะเห็นได้จากลูกสาวของนางแหน อ่อนสูง เกือบทุกคนทอผ้าเป็นงานรองจากอาชีพหลักคือทำไร่นาและในปัจจุบันนี้แหล่งผ้าทอที่ใหญ่ที่สุดในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี คือกลุ่มทอผ้าบ้านนางแหน อ่อน

สูง เพราะประกอบด้วยลูกสาวหลายคนที่ยังสืบทอดการทอผ้าฝ้ายมือดี สีสวยของนางแห่น อ่อนสลุงไว้ พร้อมทั้งพัฒนารูปแบบการทอจากที่แบบดั้งเดิมเป็นที่กะตุกที่สามารถทอผ้าได้เร็วขึ้น

นายเพิ่ม เจริญสูง มีความน่าสนใจที่ตัวบุคคลที่สมควรได้รับการยกย่อง เพราะเป็นคนที่ยังคงสืบสานงานตัดกระดาษ มีความเสียสละ มีน้ำใจ วิชาที่เคยเรียนรู้และฝึกปฏิบัติมาตั้งแต่ยังวัยรุ่น ช่วยงานเพื่อนบ้าน งานวัด มาสม่าเสมอ เพราะงานตัดกระดาษนี้มีความที่สนใจสืบทอดน้อย ปัจจุบันนี้จากกระแสการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาพื้นทำให้ภูมิปัญญาด้านการตัดกระดาษได้รับการสนใจโดยจัดให้มีกิจกรรมประกวดต้นดอกไม้ที่เคยใช้แห่นสมัยโบราณในงานประเพณีสงกรานต์ที่เคยหายไปให้กลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้งหนึ่ง โดยได้นายเพิ่ม เจริญสูง ที่เป็นผู้ที่ยังคงสามารถทำงานตัดกระดาษที่ใช้ในพระเพณีดังกล่าวได้ถ่ายทอดวิชาการตัดกระดาษให้เยาวชนรุ่นหลังได้เรียนรู้ และอนุรักษ์ สืบสานให้อยู่กับชาวไทยเบิ่งต่อไป

นายวิ๊ก อินทร์เฉลียว เป็นผู้ที่มีความสามารถในด้านการแกะสลักโดยเรียนรู้และฝึกหัดด้วยตนเอง ด้วยความรัก ความถนัด ความสนใจ ประกอบกับวิถีการดำเนินชีวิตในช่วงหนึ่งซึ่งต้องเลี้ยงวัว ควาย จึงมีโอกาและเวลาอำนวยให้สามารถสร้างงานได้หลากหลายรูปแบบ เป็นที่ประทับใจของผู้พบเห็น ว่าทำได้อย่างไร เพราะผลงานแต่ละชิ้นขนาดเล็ก มีรายละเอียด และเหมือนจริง ถึงแม้การแกะสลักรูปคนจะมีสัดส่วนไม่ถูกต้องตามความเป็นจริงบ้าง เช่นแขนยาวมาก หรือขาสั้น นั้นเป็นเพราะงานการแกะสลักนั้นไม่สามารถแก้ไขได้เพราะเป็นกระบวนการทางลบ และนายวิ๊ก อินทร์เฉลียว ทำงานแกะสลักโดยไม่มีการร่างรูปก่อน จะใช้วิธีการแกะสลักส่วน ตำแหน่งต่างๆ ไว้ในใจ แล้วลงมือแกะตามที่แกะสลักไว้ และผลงานแต่ละชิ้นมีที่มาจากแรงบันดาลใจจากวิถีชีวิตของตนในอดีต เช่นเคยพบเห็นความยากลำบากของผู้หญิงในชนบทสมัยที่ นายวิ๊ก อินทร์เฉลียวยังเป็นเด็ก ว่ามีความยากลำบาก ต้องทำงานหนัก ทำงานบ้าน เลี้ยงลูก หรือบางครั้งครอบครัวพ่อแม่ทำงาน พี่ชายต้องดูแลเลี้ยงน้อง เป็นต้น ผลงานของนายวิ๊ก อินทร์เฉลียว ทุกชิ้นทำขึ้นเพื่อสนองความต้องการทางด้านจิตใจของผู้สร้างผลงานเอง ทำเพราะชอบที่จะทำ ทำแล้วมีความสุข มีความภาคภูมิใจในผลงานที่ทำขึ้น

กระบวนการถ่ายทอด

ครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ทั้ง 6 ท่าน มีกระบวนการถ่ายทอดที่เหมือนกันทุกท่าน คือ แต่ละท่านได้ถ่ายทอดความเป็นศิลปินผู้สร้างสรรค์ผลงานศิลปะในรูปแบบต่างๆ ให้กับทายาททางสายเลือด โดยจะพบว่า บุตรสาว หรือบุตรชาย ของแต่ละท่านรับความเป็นผู้มีใจรักศิลปะ และทำงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะถึงแม้ว่าจะไม่ใช่ในแบบเดียวกัน

กระบวนการถ่ายทอดผลงานของครูภูมิปัญญาแต่ละท่าน ส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบการสร้างผลงานที่ดี มีคุณค่าให้คนที่สนใจได้ศึกษา โดยสามารถเรียนรู้และจดประกายความคิด จากผลงาน เป็นตัวอย่างในรูปแบบความมานะอดทน ความเพียรพยายาม เพราะครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรมในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ทุกท่านที่ได้รับการยอมรับนี้ ได้ผ่านการฝึกฝนด้วยความมานะอดทน ท่วมท้นเวลา แรงกาย แรงใจ เพื่อให้ได้งานที่ดีที่สุดเพื่อสนองตอบ ความต้องการด้านจิตใจ ประโยชน์ใช้สอย คุณค่าทางความงามที่หล่อเลี้ยงจิตใจของมนุษย์ให้มีความสุข

จากกระแสการอนุรักษ์และสืบสานภูมิปัญญาชาวบ้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ประชาชนชาวบ้านหรือครูภูมิปัญญาชาวบ้านได้รับความสนใจมากขึ้น ทั้งจากคนในชุมชน นักเรียน นักศึกษาจากสถาบันต่างๆ ได้เดินทางเข้ามาศึกษาเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่างๆ ที่มีอยู่ในชุมชน ครูภูมิปัญญาแต่ละท่านก็จะมี

วิธีการที่คล้ายกันก็คือ การนำผลงานที่ภาคภูมิใจมาให้ชื่นชมกัน และเล่าประวัติการทำงานให้ฟัง งานบางอย่าง

ที่กำลังทำอยู่ ก็จะสาธิตวิธีการทำให้ดู และนอกจากนี้ก็แล้วแต่ว่าใครอยากจะรู้อะไร ก็จะบอกเล่าให้ฟังอย่างไม่มียึดบังคับด้วยความภาคภูมิใจ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาครูภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ในตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ครูภูมิปัญญาชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ยังคงมีอยู่อีกมากที่ยังไม่ได้รับการค้นพบ ยังไม่มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ และภูมิปัญญาชาวบ้านหลายอย่างกำลังจะถูกลืมหรือค่อยๆ หดหายไป เพราะความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี ดังนั้นการศึกษาวิจัยในเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบที่หลากหลายจะเป็นการต่ออายุหรือรักษาให้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คงอยู่ต่อไป
2. การประยุกต์ ดัดแปลงต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิม ให้เข้มข้น เหมาะสมกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันก็เป็นสิ่งที่น่าสนใจ
3. ในแต่ละท้องถิ่นควรสนับสนุนให้มีการจัดแสดงหรือการเก็บรวบรวมผลงานที่แสดงความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นเพื่อให้ลูกหลานได้เรียนรู้ เห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองซึ่งจะส่งผลถึงการอนุรักษ์และการสืบทอดต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ. (2540). พจนานุกรมศัพท์และเทคนิคทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์การศาสนา
- เกษม วัฒนชัย. (2545). การปฏิรูปการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร. (2544). ภูมิปัญญาทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.
- คณะกรรมการจัดทำโครงการวิจัยวัฒนธรรมท้องถิ่นตำบลโคกสูง. (2541). รายงานโครงการวิจัยวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นตำบลโคกสูง. ลพบุรี: อัดสำเนา.
- จังหวัดลพบุรี. (2542). วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลพบุรี. ม.ป.พ.
- ชะวั้งชัย ภาคินธุ. (2544). ทศนศิลป์วิจัย. กรุงเทพฯ: อรุณการพิมพ์.
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2545). หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- ธวัชชานนท์ ดาโธสง. (2546). หลักการศิลปะ. กรุงเทพฯ: มิตรสัมพันธ์กราฟฟิค จำกัด.
- ธิดา ชมภูนิช. (2539). การศึกษาศิลปกรรมไทยเชิงในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พีทักซ์อักษร.
- ธีรศักดิ์ อัครบวร. (2545). กิจกรรมการศึกษาเพื่อท้องถิ่นเพื่อทรัพยากรมนุษย์ และสังคมแห่งการเรียนรู้. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ ก.พลพิมพ์(1996) จำกัด.
- น. ณ ปากน้ำ. (2530). พจนานุกรมศิลปะฉบับปรับปรุงใหม่. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ.
- นันทนทสาร สีสลับและคณะ. (2542). ภูมิปัญญาไทย. วารสาร มศว ศิลปวัฒนธรรม. 23-26.
- นิตยา บุญสิงห์. (2544). วัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา.
- นवलลออ ทินานนท์. (2543). ศิลปะพื้นบ้านไทย. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- . (2544). รายงานการวิจัย การศึกษางานหัตถกรรมพื้นบ้านในจังหวัดนครนายก. กรุงเทพฯ: คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- บุญนาค ตีวกุล. (2543). ชนบทไทย : การพัฒนาสู่ประชาคม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประชา อินแก้ว และคณะ. (2538). ของดีโคราช เล่มที่ 1 สาขามนุษย์ศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- ไพพรรณ เกียรติโชติชัย. (2545). กระบวนทัศน์ใหม่แห่งการศึกษาในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บริษัทการศึกษา จำกัด.
- ภูธร ภูมะชน และ อาลัย เนรานนท์. (2541). ผ้าทอพื้นเมืองลพบุรี สระบุรี. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ. ลิฟวิ่ง จำกัด.
- ภูธร ภูมะชน. (2542). รายงานการศึกษาเรื่องมรดกวัฒนธรรมไทยเบิ้ง ลุ่มน้ำป่าสัก ในเขตที่ได้รับ

- ผลกระทบจากการสร้างเขื่อนป่าสัก. กรุงเทพฯ: บริษัท พี.เอ.ลิฟวิ่ง จำกัด.
- มโน พิสุทธิรัตนานนท์. (2539). ศิลปะพื้นบ้าน. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ภาควิชา
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2544). เอกสารการสอนชุดวิชา ศิลปะกับสังคมไทยสาขาวิชา
ศิลปศาสตรมหาวิทาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช หน่วยที่ 8 – 15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
สุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ยศ สันตสมบัติ. (2540). มนุษย์กับวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2539). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2525. กรุงเทพฯ: บริษัท
อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่ง แก้วแดง. (2543). ภูมิวิถีการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- วรรณรัตน์ อินอำ. (2539). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: บริษัท ดันอ้อ แกรมมี่ จำกัด.
- วัฒนะ จุฑะวิภาต. (2545). ศิลปะพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สี่สีประภา.
- วัฒนาพร ระวังทุกข์. (2545). เทคนิคและกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2536). มรดกพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
(2544). มรดกวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: บริษัท ดันอ้อ1999 จำกัด.
- ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์. (2546). ทัศนศิลป์ปริทัศน์. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน). (2548). เพลง ดนตรี ปรัชญา ผ้าทอ: ภูมิปัญญาด้านการละเล่น
และการช่าง. กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน). (2548). ภูมิปัญญากับการสร้างพลังชุมชน. กรุงเทพฯ:
โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮ้าส์.
- สกนธ์ ภู่งามดี. (2545). ศิลปะเพื่อการสื่อสาร. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วาดศิลป์ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). คุรุภูมิปัญญาไทยกับรัฐธรรมนูญใหม่. กรุงเทพฯ:
สำนักพิมพ์ บริษัทแคนดิดมีเดีย จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). คุรุภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2544). รายงานปฏิรูปการศึกษาต่อประชาชน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). สังคมได้อะไรจากการปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ภาพพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). การปฏิรูปการเรียนรู้ระหว่างสกอตแลนด์กับประเทศไทย.
กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์.
- สภาวัฒนธรรมจังหวัดลพบุรี. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านจังหวัดลพบุรี. ลพบุรี: กรุงเทพการพิมพ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2544). วิถีไทย: ภูมิปัญญาสู่ชุมชนบูรณาการ. กรุงเทพฯ: บริษัท
ศรีเมืองการพิมพ์.
- สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2537). ผ้าไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

สุดาราสุมาษา. (2542). ลพบุรี. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.

สุรชัย เสือสูงเนิน. (2544). “ ศิลปะบนผืนผ้า ผ้าขาวม้า : ผ้าทอเพื่อชีวิต ของชาวไทยเบิ่งโลกสูง
จังหวัดลพบุรี “ ภูมิปัญญาทางศิลปะ. กรุงเทพฯ: สันติศิริการพิมพ์.

สุรชัย เสือสูงเนิน. (2548). การศึกษางานศิลปหัตถกรรมและวิถีชีวิตของชาวไทยเบิ่งโลกสูง จังหวัดลพบุรี.

ปริญญาณิพนธ์ กศ.ม. (ศิลปศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานทะเบียนอำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี. (2539). รายงานข้อมูลทั่วไปและสภาพปัญหาของ
ตำบลโคกสูง. ลพบุรี: อัดสำเนา.

เสรแสรี พงศ์พิศ. (2536). การศึกษาของชาติกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.

เอกวิทย์ ฅกลาง. (2544). ภูมิปัญญาภาคกลาง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

เอกวิทย์ ฅกลาง. (2544). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์อมรินทร์.

อารี สุทธิพันธุ์. (2528). ศิลปนิยม. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ กระดาษสา.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อสกุล	นางสายยนต์ เสือสูงเนิน
วันเดือนปีเกิด	26 เมษายน 2507
สถานที่เกิด	อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 48 หมู่ที่ 7 ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี 15140
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	ครู คศ.2
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนโคกสูงวิทยา ตำบลโคกสูง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี 15140 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลพบุรี เขต 2
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2523	มัธยมศึกษาตอนต้น จากโรงเรียนโคกสูงวิทยา
พ.ศ. 2525	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนพิบูลวิทยาลัย
พ.ศ. 2530	คบ.(ศิลปศึกษา) จากวิทยาลัยครูเทพสตรี
พ.ศ. 2549	กศ.ม. (สาขาศิลปศึกษา) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร